

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra obecné antropologie

Bc. Lenka Köstingerová

**Souvislost odstraňování tělesného ochlupení,
péče o tělo a sexuality**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **Mgr. Lenka Nováková**

Praha 2012

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repositáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. září 2012

Lenka Köstingerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své školitelce, Mgr. Lence Novákové, a také dvěma zcela zásadním konzultantům mojí diplomové práce, Mgr. Kateřině Klapilové, Ph.D. a doc. Janu Havlíčkovi, Ph.D., za příjemnou spolupráci, laskavé a trpělivé vedení, rady a připomínky. V neposlední řadě chci poděkovat svým rodičům a všem svým blízkým za neutuchající podporu jak při psaní této práce, tak i při celém studiu.

OBSAH

Abstrakt	6
Úvod.....	8
Teoretická část.....	10
1 Ochlupení u člověka	10
1.1 Původ lidského ochlupení	10
1.2 Druhy ochlupení a jejich specifika	13
1.2.1 Anatomie lidského ochlupení	13
1.2.2 Pubické ochlupení	15
1.2.3 Axilární ochlupení.....	17
1.3 Co ovlivňuje růst ochlupení u mužů a u žen	18
1.4 Funkce jednotlivých druhů ochlupení.....	19
2 Přístup k ochlupení v rámci historie a praktiky jeho úprav.....	21
2.1 Ochlupení u žen v průběhu staletí	22
2.2 Ochlupení u mužů v průběhu staletí	24
2.3 Gender a odstraňování ochlupení v západní kultuře.....	26
2.4 Ženské ochlupení v současnosti	27
3 Faktory ovlivňující úpravy tělesného ochlupení u žen	31
4 Důvody pro úpravy tělesného ochlupení u žen	34
5 Definice pojmů vztahujících se k úpravám tělesného ochlupení	36
6 Shrnutí a východiska pro empirickou část	39
Empirická část.....	41
7 Pilotní studie	41
7.1 Cíl výzkumu	41
7.2 Způsob vedení rozhovorů.....	41
7.3 Struktura rozhovoru	42
7.4 Výběr vzorku.....	44
7.5 Metoda zpracování dat	44
7.6 Analýza a interpretace dat.....	45
7.7 Shrnutí a východiska pro navazující dotazníkovou studii	52
8 Dotazníková studie	55
8.1 Cíl	55
8.1.1 Hypotézy.....	55

8.2 Materiál a metody	55
8.2.1 Účastnice	55
8.2.2 Dotazníky.....	57
8.2.3 Postup	60
8.2.4 Statistická analýza	61
8.3 Výsledky	68
8.4 Diskuze	96
Závěr	105
Literatura	106
Přílohy	110

Abstrakt

Souvislost odstraňování tělesného ochlupení, péče o tělo a sexuality

Ačkoliv bývá odstraňování tělesného ochlupení během posledních několika dekád označováno jako „nová norma“, tak o vzorcích tohoto chování u žen v ČR víme poměrně málo. Účelem této studie bylo popsat odstraňování ochlupení na nohou, v podpaží a v klíně mezi ženami v českém prostředí a otestovat, do jaké míry souvisí odstraňování tělesného ochlupení v různých partiích s celkovou péčí o tělo, tj. zjistit, zda se stala nedílnou součástí každodenních návyků spojených s tělesnou péčí, či se jedná o praktiku specifickou, prováděnou spíše mimo jejich rámec; a dále se sexuálními zkušenostmi a postoji k sexu a vlastním genitáliím, které se v tomto vztahu podle některých autorů ukazují jako významný faktor. V neposlední řadě se práce zabývá tím, jaké důvody jsou pro odstraňování ochlupení v té které partii ženami uváděny jako nejdůležitější. Nejprve jsem formou rozhovorů na vzorku 15 žen ve věkovém rozmezí 19 až 46 let provedla pilotní kvalitativní studii. Potom se celkem 111 žen ve věku od 20 do 30 let zúčastnilo internetového průzkumu, jehož součástí byly dotazníky na demografické údaje, péči o tělo, otázky na praktiky odstraňování tělesného ochlupení a důvody, proč tak ženy činí, postoj k vlastním genitáliím a různým sexuálním aktivitám, a dále k míře sexuálních zkušeností. Byl nalezen vztah pozitivní korelace¹ mezi četností odstraňování ochlupení na nohou a v klíně a úpravou zevnějšku. Co se týká sexuálních zkušeností, byl zjištěn vztah negativní korelace mezi věkem začátku odstraňování pubického ochlupení a četností análního sexu a vzájemného dotýkání se anu mezi partnery. V několika ohledech byla zaznamenána shoda s předchozími zahraničními studiemi. Výsledky taktéž ukazují, že odstraňování tělesného ochlupení je ve vztahu pouze s některými sledovanými faktory tělesné péče a sexuálních zkušeností.

Klíčové pojmy: odstraňování tělesného ochlupení, tělesná péče, sexuální zkušenosti, postoj k sexu, postoj ke genitáliím

---

¹ „Korelace (z lat.) znamená vzájemný vztah mezi dvěma procesy nebo veličinami. Pokud se jedna z nich mění, mění se korelativně i druhá a naopak. Pokud se mezi dvěma procesy ukáže korelace, je pravděpodobné, že na sobě závisejí, nelze z toho však ještě usoudit, že by jeden z nich musel být příčinou a druhý následkem. To samotná korelace nedovoluje rozhodnout“. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Korelace>>.

Abstract

Relation between body hair removal, body care and sexuality

Although hair removal has been described as a “new norm” during the past decades, only a little is known about body hair removal patterns of women in the Czech Republic. The purpose of this study was to assess leg, underarm and pubic hair removal behavior among women in the Czech Republic and to test the degree to which hair removal in various parts of the body is associated with body care as such, that is, to find out if it has become an integral part of women’s daily body care practices or whether it is regarded as a rather specific one, unrelated to one’s other body care habits. Furthermore, an association with sexual experience has been tested, along with attitudes towards sex and one’s genitals, which have been shown to be a significant intervening factor by some authors. Last but not least, the importance of various reasons mostly given for hair removal has been assessed as well. First, a total of 15 women aged 19 to 46 years were interviewed in a pilot qualitative study. Then a total of 111 women aged 20 to 30 years completed an Internet-based survey by means of which quantitative data were obtained on basic demographics, body care, body hair removal practices and reasons for doing so, attitudes to one’s genitals and to various sexual activities, and, finally, on sexual experience. The results revealed a positive correlation between the frequency of leg and pubic hair removal and the frequency of one’s „self-help“ body care. Regarding sexual experience, there was a negative correlation between the age at which the women had begun with pubic hair removal and the frequency of anal intercourse and mutual hand-anus contact. Thus, in some aspects our findings were in line with previous studies from abroad. The results suggest that body hair removal is only associated with some of the studied factors of body care and sexual experience

Keywords: body hair removal, body care, sexual experience, sexual attitudes

Úvod

Za posledních několik let došlo v západním světě k rozmachu praktik depilace a epilace, které se dříve již vyskytovaly, avšak v jiné podobě než dnes. Nyní je praxe odstraňování ochlupení stále častěji zacílena na téměř veškeré části těla, včetně ochlupení v oblasti podpaží a genitálií. Ruku v ruce s tím se tato oblast stala výnosným obchodem, tématem lifestyleových magazínů a médií obecně.

Paradoxní je, že ochlupení, které indikuje pohlavní zralost a bytostně patří k člověku, je v současné době obzvláště u žen z hlediska atraktivity nepatřičné (Tiggeman, Lewis, 2004). Kult mládí bývá často spojován právě s trendem odstraňování tělesného ochlupení, zejména „vyholování“² intimních partií může evokovat předpubertální vzhled těchto partií (Tiggeman, Kenyon, 1998). V souvislosti s ženskou atraktivitou je tlak na hodnotu „mládí“ vyšší u žen než u mužů: „...vyšší preference fyzické atraktivity u partnerek je poměrně jednotná v různých kulturách. Jiným znakem, který více upřednostňují muži, je mládí. Ve většině kultur platí výrazná norma, že pokud je mezi partnery nějaký věkový rozdíl, muž by měl být tím starším. V různých kulturách platí, že jak muži stárnou, zvyšuje se jejich preference pro mladší partnerky, než jsou sami, zatímco když ženy stárnou, stále preferují partnery obdobného věku jako je jejich“ (Lippa, 2009: 58). Toto je příklad jednoho z mnoha soudobých úhlů pohledu uvažování o novodobé praxi odstraňování ochlupení.

Během posledních dvou dekad se řada výzkumníků intenzivněji věnuje problematice úpravy a odstraňování tělesného ochlupení. První výzkumníci v zahraničí se zaměřovali na zmapování četnosti těchto úprav, dále se našel prostor pro odhalení odůvodnění takových praktik a možné souvislosti s jinými aspekty chování. Později se do středu zájmu dostávají také muži, kteří se stále častěji účastní odstraňování tělesného ochlupení (Smolak, Murnen, 2011).

Porozumění problematice odstraňování tělesného ochlupení je tedy prozatím v plenkách; navíc v rámci ČR těmto praktikám nebyla doposud věnována téměř žádná pozornost. Z tohoto důvodu jsme se rozhodly provést explorativní studii, která by měla zmapovat současná východiska praxe odstraňování ochlupení u žen v ČR. My se v naší studii konkrétně zaměřujeme na dvojí aspekt odstraňování tělesného ochlupení. V části empirické jsme provedly pilotní studii kvalitativního rázu, kde jsme prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů zjišťovaly, jakým způsobem ženy hovoří o těchto praktikách a na které záležitosti kladou důraz, či je naopak upozadují. A za druhé se v naší

---

² Pakliže hovořím o odstraňování tělesného ochlupení bez ohledu na metodu, jakou je ochlupení odstraňováno, používám v rámci celého textu pojem „holení“ v uvozovkách.

dotazníkové studii ptáme na možné souvislosti úprav tělesného ochlupení s celkovou úpravou zevnějšku, sexuálními postoji a zkušenostmi, které představují možné faktory, jež podle předchozích výzkumů mohou souviset s historií odstraňování ochlupení v určitých partiích u dané ženy i s jeho frekvencí. Zajímá nás přitom také, jak velkou důležitost ženy přikládají různým důvodům pro své konání.

Teoretická část

1. Ochlupení u člověka

Ochlupení je odlišujícím znakem savců a zdá se, že naši hominidní předci byli zcela pokryti srstí. Z bezmála pěti tisíc dochovaných druhů savců se člověk spolu se slony, nosorožci, hrochy, mroži, prasaty, velrybami a rypoušem lysým řadí mezi savce, kteří postrádají srst. A to přinejmenším ještě čtyři z nich patří mezi vodní, nebo polovodní živočichy. Desmond Morris proto nazývá člověka „nahým lidoopem“ (Morris, 1971).

U dnešního člověka je výskyt viditelnějšího ochlupení omezen na vlasy, a u dospělých jedinců na axilární³ a pubické⁴ ochlupení. Lidé sice nemají srst, přesto se v počtu a hustotě vlasových folikul nijak nelišíme od našich nejbližších příbuzných. Naše vlasové folikuly⁵ mají podobnou strukturu jako u opice stejného věku (Schwarz, Rosenblum, 1981 citováno podle Pagel, Bodmer, 2003). Naše ochlupení je ale jemnější a kratší, tudíž méně viditelné (Ramsey et al., 2009). Velká část ochlupení je však tak nepatrná, že neochrání naši pokožku, ani nedokáže zajistit náležitou tepelnou izolaci (Rantala, 2007). U mužů se pak ochlupení vyskytuje individuálně více než u žen, zejména v podobě vousů (Zrzavý, 1977).

Pozoruhodné je, že dodnes nedokážeme s jistotou odpovědět, proč lidé nemají srst a z jakého důvodu jim zůstalo jen ochlupení v určitých partiích těla. Některé teorie z oboru evoluční biologie vysvětlovaly tuto záhadu termoregulačními důvody, ale čím dál více převládá vliv pohlavního výběru na rozvoj ochlupení u člověka pouze v oblasti hlavy, podpaží a ohanbí. Tomu je také věnována následující kapitola.

1.1 Původ lidského ochlupení

Ztráta tělesného ochlupení u člověka je patrně důsledkem pohlavního výběru, který působil na oboje pohlaví (Pagel, Bodmer, 2003): „*Do jaké míry se v evoluci člověka uplatnil právě pohlavní výběr, je zatím otevřenou otázkou. Jisté však je, že s rozvojem civilizace neustále slábne účinnost přírodního výběru, takže relativní význam výběru*

---

³ Ochlupení v partii podpaží.

⁴ Ochlupení v partii genitálií.

⁵ Vladový folikul je tkáň, která obaluje vlas a z níž vlas vyrůstá. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasov%C3%BD_folikul>.

pohlavního postupně vzrůstá.“ (Flégr, Jaroslav, 2007: 373). Zde uvádím souhrn všech dosavadních hypotéz⁶, které se pokoušejí vysvětlit lidskou „nahotu“.

Donedávna převládala Wheelerova teorie bipedie⁷ (Wheeler, 1984), podle které umožnila ztráta ochlupení našim předkům zlepšit schopnost termoregulace v horkém klimatu afrických savan. Dosud se předpokládalo, že člověk ztratil ochlupení, aby lépe odolával žhavým slunečním paprskům na africké savaně, tím že se ochlazoval pocením (tomu snad přispěl i rozvoj bipedie). Pokud měl člověk k dispozici dostatek vody, mohl v horku většinu zvířat zkrátka uchodit a kořist nakonec padla vyčerpáním, či přehřátím organismu. Díky vzpřímené postavě člověka se významně snížil povrch těla vystavený slunci. U lidoopů tento proces nebyl nutný, jelikož člověk si na rozdíl od nich dokázal podmanit přírodu prostřednictvím technologie.⁸ Podle Rantaly tato teorie nedokáže dostatečně vysvětlit souvislost bipedie se ztrátou ochlupení. Tato teorie není schopna vysvětlit, proč lidé obývali i chladné oblasti zeměkoule, jelikož namísto toho, aby jim pak znovu narostlo hutnější ochlupení, adaptovali se na chladnější podmínky odlišnou pigmentací pleti (Rantala, 2007).

Takzvaná teorie lovu (Brace, 1966; Campbell, 1966; Morris, 1967; Ardrey, 1976; Brace & Montagu, 1977 citováno podle Rantala, 2007), která vysvětlovala „nahotu“ tím, že lidé se potřebovali při lovu zvěře ochlazovat a proto ztratili srst, naopak pokulhává ve vysvětlení pohlavního dimorfismu v ochlupení u člověka a zejména faktu, proč ženy, které nelovily, mají oproti mužům méně ochlupení. Také alometrická teorie (Schwarz, Rosenblum, 1981 citováno podle Rantala, 2007), která říká, že se zvětšením velikosti člověka se ochlupení rozložilo na větší povrch těla, proto je lidské ochlupení řidší. Například gorily mají taktéž řidší ochlupení, ale určitě nepostrádají srst, jejich chlupy jsou zkrátka spíše delší. Pozoruhodná je i teorie Stephena Goulda (Gould, 1977 citováno podle Rantala, 2007), který tvrdil, že člověk je juvenilní⁹ forma lidoopů, tedy že člověk stárne a vyvíjí se mnohem pomaleji a žije déle než ostatní primáti, přičemž si zachovává některé znaky lidoopí juvenility až do dospělosti. Tím je například plošší obličej, rychlý prenatalní

---

⁶ Jedna poněkud úsměvná hypotéza navrhuje, že člověk je nahý proto, aby se při jídle nezašpinil. Autoři vycházejí z paralely se supy a kondory, kteří jakožto jedni z nešpinavějších jedlíků v živočišné říši, mají holé krky (Stephensson, 1972 citováno podle Rantala, 2007).

⁷ Bipédie je „pohyb po pánevních (u člověka „dolních“) končetinách. Ze savců je bipédie pouze u člověka trvalým způsobem pohybu, příležitostně ji užívají i jiní savci, zejm. lidoopi. Má za následek tvarové i funkční změny těla (adaptace kostry i svalstva, zejm. dolních končetin, pánve a páteře), vede i ke změnám umístění útrobních orgánů“. Dostupné z: <<http://leccos.com/index.php/clanky/bipedie>>.

⁸ Dostupné z: <<http://scienceworld.cz/biologie/proc-lide-nemaji-srst-termoregulace-parazite-nebo-pohlavni-vyber-2983>>.

⁹ Juvenilní znamená mladistvý, vyskytující se v mládí, vztahující se k mladému. Dostupné z: <<http://www.slovník-cizich-slov.net/juvenilni/>>.

vývoj mozku, který přetrvává ještě po narození, a embryonální charakter tělesného ochlupení. Avšak třetí podmínka tak úplně neplatí, jelikož lidské embryo zhruba v 6. měsíci těhotenství zarůstá tzv. lanugem. A mimo jiné není neotenická¹⁰ teorie schopna vysvětlit výhodu těchto znaků pro přežití lidského druhu (Rantala, 2007).

Další z hypotéz souvisí s pohlavím a sexem (Stephensson, 1972 citováno podle Rantala, 2007). Ve srovnání s kožešinou pokrytými plochami těla je holá kůže mnohem citlivější na podněty prostředí, zejména na změny teploty, doteky a bolest. Z tohoto důvodu by mohla být zvýšená citlivost na dotek velice užitečná zejména v sociálním životě, umožňujíc tak intenzivněji prožívat vzájemný láskyplný tělesný kontakt mezi mužem a ženou, či mezi ženou a jejím dítětem. To by mohlo také vysvětlovat, proč jsou i u jiných savců nejméně ochlupené oblasti v partiích struků, tedy v místě, kde dochází k nejintimnějšímu kontaktu mezi matkou a potomkem. Tento úzký druh kontaktu by mohl pro člověka představovat biologickou výhodu. Slabinou teorie je, že nevysvětluje, proč ochlupení chybí i v těch oblastech, které nepředstavují místa pro intimní kontakt (např. záda). A paradoxně se u nás v ryze intimních oblastech ochlupení také vyskytuje, u mužů navíc právě na hrudníku. Nabízejí se další otázky, například proč jiné monogamní druhy srst mají a zdali je vlastně doopravdy snížena citlivost na dotek díky přítomnosti srsti (Rantala, 2007).

Jedna z hypotéz také předpokládá, že u předků existovala vodní, nebo polovodní fáze existence. Morgan (1982 citováno podle Wheeler, 1992) se domnívá, že absence srsti a větší množství tělesného tuku se u těchto předků vyvinulo ze stejných důvodů jako u jiných vodních savců, tedy proto, že kožešina není účinnou tepelnou vrstvou pod vodou. Paleontologové ale doposud nemají doklady o existenci takové vývojové fáze, ačkoliv se lidské fosilní ostatky často nacházejí v blízkosti vodních ploch. Morganova teorie také nedokáže vysvětlit, proč by adaptace na podvodní život byla zachována i po další dobu suchozemského života. Mezi moderními lidmi existují rozdíly v míře ochlupení, což svědčí o značné genetické variabilitě. A konečně ani jedna z hypotéz, jak termoregulační, tak i hypotéza vodní fáze vývoje, nemá jednoznačné vysvětlení pro natolik výrazné rozdíly mezi mužským a ženským ochlupením (Rantala, 2007).

Evoluční biologové Pagel a Bodmer (2003) oživilí další možné vysvětlení toho, proč lidé nemají srst. Jejich hypotéza tvrdí, že člověk nemá srst z toho důvodu, aby snížil riziko

---

¹⁰ „Neotenie je stav, kdy živočich dosáhne pohlavní dospělosti, a při tom u něj přetrvávají juvenilní znaky... Adolf Portmann pojímá člověka jako v mnohých aspektech neotenického primáta, u nějž mnohé juvenilní rysy přetrvávají do dospělosti“. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Neotenie>>.

parazitace, zejména napadení ektoparazity (vnějšími parazity), způsobujícími různá onemocnění. Podle nich je absence srsti produktem pohlavního výběru, který působil na obě pohlaví. Díky jedinečné lidské schopnosti přizpůsobovat si okolní prostředí prostřednictvím ohně, přístřešků a oblečení, nehrozí, že by člověku mohla být zima. Obzvláště oděv a obydlí umožňují lidem pružnější reakce na vnější prostředí na rozdíl od stálé vrstvy srsti a lze je vyměnit a čistit pokud jsou napadeny parazity. Tato hypotéza mimo jiné vysvětluje i přítomnost ochlupení ve stydké oblasti, které jiné teorie vysvětlit nedokáží.

Vývoj vedoucí ke snížení množství tělesného ochlupení mohl být posílen Fisherovskou selekcí¹¹ (Fisher, 1930 citováno podle Pagel a Bodmer, 2003) nebo jinou formou pohlavního výběru. Na základě tendence snížit zatížení proti parazitům se stalo „hladké tělo“ žádoucí vlastností při výběru partnera. Větší ztráta tělesného ochlupení u žen pravděpodobně plyne z toho, že pohlavní výběr je více směřován na muže nežli na ženy. A používání depilačních praktik svědčí o pokračující „fascinaci“ holým tělem, zejména u žen. Zajímavou možností je, že výskyt ochlupení ve stydké oblasti může být vzhledem k teplu a vlhkosti výhodný pro pachovou signalizaci mezi muži a ženami. To podporuje fakt, že hustota potních žláz ve stydké oblasti je poměrně vysoká. Navíc tato hypotéza může být testována s předpokladem, že lidé žijící v oblastech s vyšší koncentrací parazitů mají méně tělesného ochlupení (Pagel, Bodmer, 2003).

Tuto teorii významně podporuje lékařská praxe, jelikož jeden z tradičních a neúčinnějších způsobů, jak se zbavit ektoparazitů jako jsou například vši, je oholit si vlasy. I jiné živočišné druhy s kratší srstí mají lepší schopnost obrany vůči ektoparazitům. Také primáti tráví mnoho času péčí o srst, která spočívá ve vzájemném zbavování se parazitů (Rantala, 2007). Pouze tato teorie zatím dokáže obstát i s ohledem na moderní vývoj lidského druhu.

1.2 Druhy ochlupení a jejich specifika

1.2.1 Anatomie lidského ochlupení

„Vlasy“ z medicínského hlediska zahrnují veškeré tělesné ochlupení. Vlasy vznikají již během nitroděložního vývoje vchlípením pokožky do koria, což je prokrvená a inervovaná vazivová vrstva kůže pod pokožkou, a obklopením tohoto útvaru papilou, čímž

---

¹¹ Fisherův fundamentální teorém přírodní selekce (1930) spočívá v následujícím: „*čím větší je genetická variabilita, na níž může působit selekce směrem k vyšší fitness (zdatnosti), tím větší je pokrok ve fitness. Fisher tento teorém matematicky zdůvodnil a též dokázal, že rychlost pokroku ve fitness v kterékoli fázi přírodního výběru je přímo rovna genetické varianci v dané fázi*“ (Ipser, 2006: 13).

se vytvoří základ pro vlasovou cibulku (*bulbus*). Ve 20. týdnu těhotenství začíná vyrůstat tzv. lanugo¹², ochmýření plodu a novorozence (Štork et al., 2008).

Chlup (vlas) je zasazen do jakéhosi žlábků v pokožce zvaného vlasová pochva (míšek). Chlup je ve vlasové pochvě zasazen šikmo, z toho důvodu zpravidla přiléhá k povrchu kůže. „*Činností hladkých kožních svalů může být vlasový míšek narovnan a vlas se napřimuje, neboť pak odstupuje kolmo od povrchu (zježzení vlasů např. při strachu). Skládá se z plochých zrohovatělých buněk korových a tlustých vlasů v hloubce i z buněk štávnatých (dřeňových)*“ (Zrzavý, 1977: 23).

Jak popisuje Zrzavý (1977) chlupy jsou na těle uspořádány v pravidelných proudech a vírech, přičemž rozlišujeme vír divergentní a konvergentní. Divergentní vír můžeme vidět například na hlavě na přechodu temene v týl, kde se chlupy od jednoho bodu rozrůstají na všechny strany. Konvergentní vír vzniká, sbíhají-li se dva proudy a vytváří tak hranu. To můžeme vidět například u obočí, nebo u chlupů na prsou. Chlupy (*pili*) se vyskytují prakticky po celém těle, chybějí pouze na několika málo místech těla, na dlani a na přední ploše prstů ruky, na plosce a na dolní ploše prstů nohy, na hřbetu posledních článků. Chlupy jsou tak jako nehty zrohovatělými útvary kůže.

Jak popisuje Štork et al. (2008), každý vlas se skládá ze dvou základních částí, *vlasového stvolu*¹³, který vystupuje nad pokožku a *vlasového kořene*. Kořen vlasu a vlasová pochva pak tvoří tzv. *folikul*. Součástí folikulu jsou i mazové a potní žlázy a cévní zásobení. Dolní část folikulu je rozšířena v *bulbus*, v němž je na spodní části umístěna

---

¹² Ochlupení primární (lanugo) se objevuje u plodů a částečně u novorozence.

¹³ Vlasový stvol se skládá z meduly, kortexu a kutikuly:

1. Kutikula je „šupinatá vrstva“, která tvoří přirozenou vrstvu chránící před vnějším prostředím. „*Při správné funkci mazové žlázy je tato vrstva konzervována vlasovým mazem (tukem) a vlas méně propouští škodliviny a vodné roztoky. Skládá se z 5–10 souběžně a stříškovitě uspořádaných odumřelých buněk (šupin), které k sobě přiléhají. Šupiny se překrývají asi do 1/7 délky a s osou vlasu tvoří úhel asi 18°. Jednotlivé vrstvy jsou pokryty jemnou membránou a vzájemně jsou spojeny proteinovým a lipidovým tmelem*“.

2. Kortex, neboli kůra, vláknitá vrstva, zabírá 75–80 % vlastní vlasové hmoty. Skládá se z protáhlych neživých buněk, vláken keratinu. Jednotlivá vlákna tvoří nejnižší stavební jednotku mikrofibrilu. Mikrofibrily se kruhovitě seskupují, vytvářejí jakési snopečky a tím tvoří další stavební jednotku makrofibrilu. Takto vzniklá část se nazývá ortokortex, jde o pravidelné uspořádání vlasového kortexu. „*Při nepravidelném uspořádání kortexu, především vlasy upravované preparací, barvením a odbarvováním, vzniká parakortex. Tyto obě části se od sebe liší nejen fyzikálním a chemickým rozdílným složením aminokyselin, ale také různou chemickou reaktivitou. Jednotlivé vláknité makrofibrily jsou mezi sebou spojeny buněčnými membránami a proteinovým tmelem. V kortexu se nacházejí shluky pigmentových zrn, které se jeví jako tmavé skvrny (ostrůvky) mezi fibrilami*“.

3. Medula (dřeň) je centrální část vlasu. „*Je u všech vlasů je uprostřed, u dlouhých se nachází zpravidla jen u kořínků. Je velmi dobře vyvinuta u vousů – má nepravidelný hvězdicovitý tvar. Keratin meduly má houbovitou strukturu s mnoha dutinkami. Obsahuje asi 3,5 % lipidů. Keratin meduly má jiné chemické složení než kortex*“.

Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlas>>.

vazivová papila s kličkami kapilár (cévní zásobení) a nad ní zárodečná matrix. Buňky zárodečné matrix se dělí a diferencují v další vrstvy dolní části folikulu a z něj vyrůstajícího vlasu.

Kolem vlasu je *vnitřní epitelová pochva* končící při vyústění mazové žlázy do folikulu. Dále se folikul skládá ze *zvní epitelové pochvy*, která je strukturálně podobná pokožce (*epidermis*). Celý folikul je ještě obklopen *vazivovou pochvou* z vazivových fibril¹⁴ koria. K folikulu je pod vývodem mazové žlázy připojen sval *musculus arrector pili* (druhý konec se upíná ve vazivu dermálních papil), který chybí u vousů, axilárního a pubického ochlupení (Štork et al., 2008). Tento sval způsobuje zježení chlupů, tzv. husí kůži.

„Existuje několik druhů vlasů. Lanugo nahrazuje po porodu velusový vlas, který nemá dřev a má málo pigmentu. Terminální vlas je silnější, pigmentovaný a s dřeví. Mezi pili longi (dlouhé vlasy) tohoto typu patří: capillus (pilus capitis - vlas na hlavě), harba (vous), hirci (chlupy v podpaždí), pubes (na ohanbí) a ochlupení těla. Zbylé ochlupení jsou pili breves (krátké vlasy): cilia (oční řasy), supercilium (obočí), vibrissae (chloupky v nose), tragi (chloupky v ústí zevního zvukovodu)“ (Štork et al., 2008: 8).

Podle časového vývoje rozlišujeme ochlupení primární (chmýří), ochlupení sekundární¹⁵ (chloupky, vlasy, řasy, obočí) a ochlupení terminální (chlupy v podpaždí, chlupy ohanbí, vousy, chlupy v nosních dírkách a v zevním zvukovodu). Ochlupení terminální se objevuje u obou pohlaví v době pohlavního dospívání a později. „Chlupy v podpaždí¹⁶ (hirci) a chlupy na ohanbí¹⁷ (pubes, crines) jsou hrubé, mírně zvlněné, a obvykle světlejší než vlasy“ (Zrzavý, 1977: 26).

Níže se budu blížeji věnovat pouze ochlupení axilárnímu a pubickému, které je ústřední pro náš výzkum.

1.2.1 Pubické ochlupení

Termín pubické ochlupení pochází z latinského *pubescere*, což znamená „pokrytý srstí“. V medicínské terminologii se také používá zkratka Ph (pubic hair) (Rob, Martan, Citterbart, 2008). Vývoj pubického ochlupení je obvykle u dívek zakončen kolem čtrnácti let věku, u chlapců kolem patnácti let věku, avšak definitivní charakter ochlupení může být

---

¹⁴ Fibrila je vlákno tvořené obvykle bílkovinou vyskytující se např. ve svalech nebo nervových buňkách. Dostupné z: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/fibrila>>.

¹⁵ Ochlupení sekundární se objevuje jako trvalé ochlupení hned při narození.

¹⁶ Axilární ochlupení

¹⁷ Pubické ochlupení

dán až po dvacátém roce věku. Rozvoj růstu pubického ochlupení popisuje tzv. Tannerova škála - viz. Obrázek 2 (Marshall, Tanner, 1969 a 1970 citováno podle Ramsey et al., 2009).

Vzhled pubického ochlupení se může lišit v závislosti na etnickém původu jedince. V mnoha případech bývají chloupky tmavší, než je barva vlasů, ale výjimkou nejsou ani světlejší chloupky. U mnoha jedinců je barva pubického ochlupení totožná s odstínem jejich obočí. Také se může lišit charakter chloupků, mohou se vyskytovat úplně kudrnaté, či rovné¹⁸.

Ochlupení na stydkém pahorku u mužů je po pubertě porostlé silnými, dlouhými a zkadeřenými chlupy. Hranice ochlupení končí u mužů v podobě trojúhelníku, který sahá vrcholem různě až k pupku. U mužů se pubické ochlupení objevuje zpravidla mezi 12.–14. rokem, později vyrůstají také chloupky na šourku, na hrázi, okolo řitě a při kořeni pyje, zde jsou ovšem slabší a daleko řidší (Zrzavý, 1977).

U žen je charakter vlasového porostu Venušina pahorku stejný jako u mužů. Objevuje se však časněji, zhruba mezi 10.-11. rokem věku a později i na velkých stydkých pyscích. Plně vyvinuto je toto ochlupení již v pubertě. Rob, Martan a Citterbart (2008) uvádějí fyziologický rozptyl růstu pubického ochlupení u žen od 8,3 do 15,5 roku. Tvar ochlupení je opačný než u mužů, jelikož u ženy je hranice proti břichu ostrá, příčně probíhající, přičemž je běžnější úzký trojúhelník ochlupení nežli široký. „*Pouze u mužatek¹⁹ může být tvar ochlupení trojúhelníkovitý s hrotem u pupku; v tom případě může dolní hranice chlupů přesahovat přes tříselná ohbí na přední stranu stehna*“ (Zrzavý, 1977: 328).

---

¹⁸ Dostupné z <http://en.wikipedia.org/wiki/Public_hair>. [citováno 3. července 2012]

¹⁹ Jedná se o dobové označení ženy s maskulinními rysy nebo chováním, které se dnes používá v pejorativním slova smyslu. Dostupné z: <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=62708&title=mu%9Eatka&s_lang=2>.

Tabulka 1. Tannerova stupnice vývoje ženského a mužského ochlupení

Stádium	Popis	Věk
Ph 1	zcela bez ochlupení (preadolescentní)	Méně než 10 let
Ph 2	malé množství dlouhého prachového chmýří se slabou pigmentací zejména u kořene penisu a šourku či na stydkém pahorku a stydkých pyscích	10–11,5
Ph 3	chlupy se stávají tmavší, hrubší a kudrnaté a rozšiřují se bočně přes stydkou sponu (symfýzu, lat. <i>symphysis pubica</i>)	11,5-13
Ph 4	ochlupení adultní kvality a typu, avšak menšího rozsahu než u dospělých jedinců; u dívek pokrývá celý trojúhelník hrmy, vynechává jen laterální úhly, pokrývá i celá labia	13-15
Ph 5	plně adultní ochlupení; na rozdíl od předcházejícího stádia překračuje i na přilehlé části stehen. Horní hranice ochlupení je ostrá a horizontálně rovná (ženský typ ochlupení). Někdy pokračuje přes tuto hranici vzhůru v úzké trojúhelníkovité oblasti vyběhající až k pupku (mužský či virilní typ ochlupení)	Více než 15 let

Zdroj: Marshall, Tanner, 1969, 1970 citováno podle Wikipedie²⁰

1.2.2 Axilární ochlupení

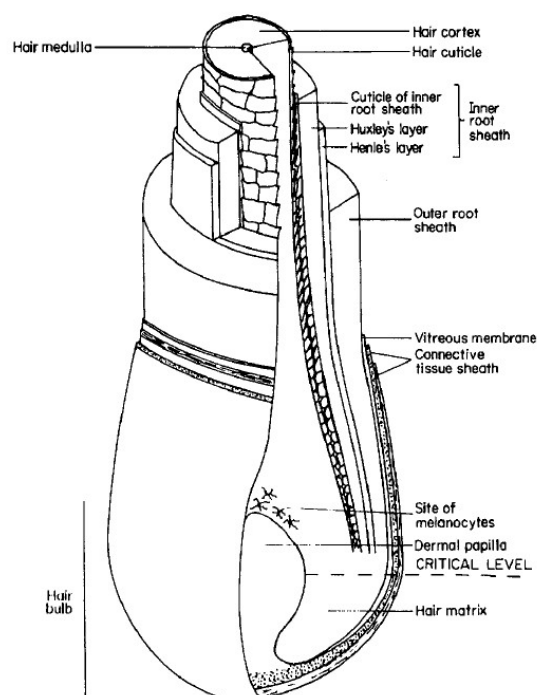
Po době pohlavního dospívání je podpažní jamka porostlá zvlněnými až kadeřavými chlupy. U žen tvoří úzký, zřetelněji ohraničený pás, zatímco u muže nemají chloupky přesné hranice. Zpravidla mají stejnou barvu jako pubické ochlupení a vlasy. Někdy bývá jejich barva světlejší, neboť kyselé součástky potu z potních žláz, které se zde vyskytují, mohou chloupky částečně odbarvovat. „*Rezavá (někdy až červená nebo modrá) barva chlupů v podpažní jámě u některých osob je způsobena zvláštním druhem plísně*“. Axilární ochlupení se objevuje nejpozději a to ve fyziologickém rozmezí 9,1-17,5 let, přičemž jeho růst je závislý také na nadledvinových hormonech (Rob, Martan, Citterbart, 2008). Pro zajímavost Zrzavý také v roce 1977 uvádí, že: „*Chlupy v podpaží, protože se objevují až po pubertě a připomínají chlupy zevního pohlavního ústrojí, působí dojmem zvýšené smyslnosti a pohlavnosti*“ (Zrzavý, 1977: 183). Tato věta názorně odráží přístup a vnímání axilárního ochlupení v socialistickém Československu v 70. letech 20. století.

²⁰ Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Tannerova_stupnice>. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Tanner_scale>.

1.3 Co ovlivňuje růst ochlupení u mužů a u žen

Počet vlasových folikulů se již po narození nezvyšuje. Normální vlas kštice vyroste za den o 0,35 mm. Na celém těle jich je asi 5 miliónů, z toho ve kštici průměrně kolem 100 000 vlasů. „Rozeznáváme tři fáze životního cyklu vlasu: anagen, představující růstovou fází trvající roky (2-6 let), přechodové stadium katagen (délky dnů až týdnů) a klidovou fází telogen trvající měsíce (2-4). V místě úponu m. arrectorpile je patrná epitelová výduť, která obsahuje kmenové buňky schopné tvorby stále nových a nových vlasů. Za fyziologických poměrů 85 % vlasů je v anagenu, méně než 1 % v katagenu, a 15 % v telogenu. Tloušťka vlasu, rychlost růstu, pigmentace a hustota na 1 cm závisí na pohlaví a dané lokalitě.“ (Štork et al., 2008: 7).

Obrázek 1. Struktura vlasu

Zdroj: Randall, Botchkareva, 2009.

Obojí typ ochlupení patří mezi sekundární pohlavní znaky. Růst axilárního a pubického ochlupení je jak u mužů, tak i u žen způsoben mužskými pohlavními hormony, androgeny, které působí na vlasové folikuly, a jemné chloupky jsou pak ve výsledku nahrazeny hustým a tmavým porostem. Androgeny jsou hormony s mužským účinkem vznikající v nadledvinách, což jsou žlázy umístěné v těsné blízkosti ledvin. Tyto hormony ovlivňují nejen vývoj pubického ochlupení (ochlupení v okolí pohlavních orgánů), ale

i axilárního ochlupení (ochlupení v podpaží) jak u chlapců, tak i u dívek²¹. Jak konstatuje Kaufman (2002); androgeny umožňují růst terminálního ochlupení v podpaží a stydké oblasti u obou pohlaví, zatímco na obličeji, hrudníku a končetinách pouze u mužů. Zvýšená činnost androgenů však může být příčinou nežádoucího růstu vlasů (hirsutismus) u žen. Chloupky jsou individuálně různě rozvinuty; u mužů jsou hojnější a hrubší než u žen: „Na prsou, při střední čáře břicha, na lopatkách a nad skupinami natahovačů končetin bývají u mužů dobře znatelné“ (Zrzavý, 1977: 23).

1.4 Funkce jednotlivých druhů ochlupení

Přestože vlasy plně nesplňují původní primární biologickou funkci (termoizolaci), tak na mnohých místech kůži ochraňují před účinky slunečního světla, částečně izolují před chladem a teplem a zvyšují citlivost na dotyk. Změny barvy, tvaru nebo množství vlasů mohou mít neblahý vliv na mezilidské vztahy a vést k psychologickým potížím a poruchám, což je podrobněji popsáno níže. „Typy vlasů se v průběhu života mění. Fetální lanugo je před pubertou nahrazeno jemnými nepigmentovanými velusovými vlasy. Po pubertě se vytvoří silné, pigmentované terminální vlasy“ (Štork et al., 2008: 275).

U většiny savců zajišťuje ochlupení izolačně termoregulační funkci, vhodné zbarvení pro maskování a ochrannou tělesnou bariéru, například před ultrafialovým zářením. Hlavní funkcí lidských vlasů (chlupů) je ochrana a komunikace, zatímco maskovací a termoizolační funkci již prakticky ztratily, což nám připomíná jen sezónní proměnlivost vlasů a fenomén „husí kůže“. Dětské chlupy mají především ochrannou funkci, obočí a řasy brání před prachem a nečistotami, zatímco vlasy na hlavě chrání před sluncem, chladem a případným poškozením hlavy a krku.

Ochlupení je také důležitým prostředníkem sociální komunikace: husté a kvalitní vlasy signalizují dobrý zdravotní stav. Naopak řídké a lámavé vlasy naznačují nedostatek potravy nebo nemoc. Zvyky spojené s úpravou hlavy a obličeje se prolínají napříč mnoha různými kulturami. Vyholování vlasů může být prostředkem odosobnění člověka, například vyholování hlav vězňů, či křesťanských mnichů. Naopak dlouhé nesestříhané vlasy mají pozitivní konotace a význam, tak jako ve vlasech pramenila síla biblického Samsona (Randall, Botchkareva, 2009).

Jak uvádějí Ramsey et al. (2009), tak lidské ochlupení hraje roli při sexuální komunikaci. Axilární a pubické ochlupení se uplatňuje v rámci sociosexuálního chování

---

²¹ Dostupné z: <<http://www.pediatric-motol.cz/precdasne-dospivani>>.

prostřednictvím chemické komunikace. Pravdou je, že výskyt apokrinálních potních žláz je v oblasti pubického ochlupení mnohem hustší než jinde na těle. Tím pak dochází k většímu uvolňování pachových látek a to by údajně mělo zvyšovat atraktivitu u opačného pohlaví. Některé z těchto poměrně spekulativních teorií také hovoří o tom, že ochlupení v podpaží snižuje tření v této partii při chůzi, či pohlavním styku. Obě výše zmíněné „teorie lysosti“ je však podle Ramsey et al. (2009) nutné brát s rezervou.

Vousy u mužů jsou obzvláště silným signálem podobně jako lví hřívá v potencionálních situacích ohrožení, což by mohlo vysvětlit společenský význam holení vousů u mužů v západní společnosti (West, Packer, 2002). Význam komunikační role je patrný obzvláště při poruchách růstu vlasů, které mají závažné důsledky na lidskou psychiku a vliv na kvalitu života (Girman et al., 2008). Mezi tyto poruchy patří zejména hirsutismus²², nadměrný výskyt ochlupení mužského typu u žen. Dále alopecia areata, což je velmi nepředvídatelné autoimunitní kožní onemocnění, které vede k ložiskovému vypadávání vlasů na hlavě, k tvorbě lysých míst, což je onemocnění, které postihuje obě pohlaví.

Typické plešatění u mužů neboli vypadávání vlasů má také neblahý vliv na psychiku mužů a to i těch, kteří nikdy nevyhledali lékařskou pomoc. Jeho vysoký výskyt u bělochů a také u některých primátů naznačuje, že by se mohlo jednat o přirozený jev, sekundární sexuální ukazatel, spíše než o poruchu. Plešatost může označovat vůdčího stařešinu, podobně jako je gorilí stříbrohřbetý samec, či jelen s největším paroží. Další možností je výhoda v boji, jako například zarudlá pleš vyjadřující agresivitu, nebo ryze praktický důvod, že soupeřník má ztíženou možnost chytit plešatého muže za vlasy. Pakliže kterýkoliv z těchto důvodů byl evolučním tlakem na rozvoj plešatosti, pak nižší výskyt u africké populace může znamenat ústup těchto výhod před mnohem zásadnější ochranou před tropickým sluncem. Ať už je důvod jakýkoliv, pak v dnešní společnosti orientované na kult mládí nemá adekvátní místo (Randall, Botchkareva, 2009).

---

²² Hirsutismus je charakterizován růstem terminálních vlasů u žen a dětí v místech, která odpovídají mužskému typu ochlupení. Příčinou bývají hormonální odchylky. Hirsutismus nejčastěji vzniká u žen bez genetické predispozice a bez endokrinní poruchy. „*Předpokládá se zvýšená citlivost vlasových folikulů k androgenům. Další příčinou může být změněná činnost nadledvin, ování, nebo může být součástí některých syndromů. Mohou jej vyvolat i některé léky - anabolika, androgenní preparáty, antikoncepční přípravky, kortikosteroidy. Po jejich vynechání hirsutismus ustupuje, ne však ostatní virilizující projevy*“ (Štork et al., 2008).

2. Přístup k ochlupení v rámci historie a praktiky jeho úprav

Úpravy tělesného ochlupení nejsou v žádném případě jen novodobou praxí, již od starověku se lidé věnovali jeho úpravě. V průběhu historie se vystřídalo mnoho módních vln určujících, které ochlupení je nutné upravovat se zvýšenou péčí, či dokonce úplně odstraňovat. Dostupné informace o úpravách ochlupení zpravidla pocházejí z uměleckých děl zobrazujících nahá těla. Důkazem jsou také archeologické památky, kosmetické návody a recepty a lékařské knihy. Ve starověkém Egyptě jsou ženy zobrazovány s malým trojúhelníkem pubického ochlupení a bronzovými břitvami umístěnými v hrobkách pro další posmrtný život (Ramsey et al., 2009). Památky ze starověkého Řecka dokládají konkrétní formy úprav ochlupení. V Aristofanově hře *Lysistrata* vystupují ženy, které mají v plánu prostřednictvím depilace svého pubického ochlupení zvýšit sexuální apetit svých manželů s tím cílem, aby je donutily ukončit Peloponéskou válku (Cooper, 1971 citováno podle Weigle, 2007). Hladké ohanbí bylo patrně jen ženským ideálem, mladíci si nechávali své pubické ochlupení přírodní.

Weigle (2007) uvádí existenci podobného trendu také u Římanů, tedy zřejmě bylo preferováno „vyholené“ ohanbí pouze u žen. Římský císař Domitianus byl znám pro svou oblibu ve vlastnoručním vyholování ohanbí svých milenek. V Bibli se vypráví, že král Salomon odmítl spát s královnou ze Sáby do té doby, než ona odhodí svůj „přírodní závoj“. Podobně jako v Řecku bylo podle římských autorů Martielise a Senecy odstranění pubického ochlupení u mužů považováno za zženštilé.

Ve středověku byly tyto zvyky oprášeny až s návratem křížáckých bojovníků, zejména v aristokratickém prostředí. Italský cestovatel Bassano de Zara psal o tom, že turecké ženy si holí ohanbí a barví si je hennou. V 16. století dosáhlo zdobení pubického ochlupení vrcholu. Urozené ženy si dokonce potíraly ochlupení pomádou na podpoření jeho růstu. Chloupky se natáčely, splétaly, byly zdobeny mašlemi, stuhami a krajkou podobně jako vlasová kštice. Ve Francii se móda dvorních dam během dvacetiletého časového intervalu stihla proměnit od naprosto „vyholeného“ klína až po enormní obdiv dlouhých chloupků v ohanbí (Weigle, 2007). Navzdory tomu evropské umění zobrazení pubického ochlupení dlouho opomíjelo, a to zejména u žen. Neobvyklé je, že Michelangelův *David* je vyobrazen s upraveným ochlupením, ačkoliv u mužů vyobrazených v *Sixtinské kapli* je Michelangelo úplně vynechal. Mimo jiné Reubens jej na svých sochách také zobrazoval. Až do pozdního 19. století bylo vyobrazení ženského

pubického ochlupení tabuizováno²³. Poprvé je toto překonáno na Goyově obraze „*Nahá Maja*“ (kolem r. 1800). Gustave Courbet je autorem obrazu „*Počátek světa*“ (1866), jež vyvolal značné kontroverze, jedná se o realistické vykreslení ženského pubického ochlupení i velkých a malých stydkých pysků²⁴ (Ramsey et al., 2009).

Ve středověku bylo odstraňování pubického ochlupení mimo jiné praktickým způsobem, jak předcházet všim: zvláště zámožní lidé rádi nosili tzv. merkiny, intimní paruky (Ramsey, 2009). Jejich vznik je datován již v polovině 15. století. Původně si tuhle pubickou paruku oblékaly prostitutky poté, co si oholily genitálie. Holily se, aby se zbavily vši nebo před svými zákazníky zamaskovaly známky syfilitidy. Merkiny se svého času používaly třeba také na jevištích, když měli mužští herci zobrazovat ženské party při nahých scénách, v takových případech paruka posloužila k zakrytí jejich genitálií. V Hollywoodu například merkiny slouží při natáčení milostných scén a umožňují hercům vyhnout se tomu, aby se museli ukazovat, jak je pán Bůh stvořil²⁵.

Mnoho kultur po celém světě spatřuje v pubickém ochlupení ohnisko svých rituálů, zakázaného erotismu a práva cenzury. Kmen Dodingo v Ugandě, jihoameričtí indiáni, lidé na Trobriandských ostrovech a celá řada dalších kultur využívá depilaci pubického ochlupení jako přechodový rituál, jehož se mnohdy ujímá nejstarší člen rodiny. Muži kmene Sikh, kteří nejsou oprávněni upravovat ženské ochlupení, se musí této činnosti stranit a jejich ženy si svůj klín upravují v soukromí. Právo Šaría zase avizuje kompletní odstranění veškerého ochlupení (Ramsey et al., 2009). Dodnes je v Japonsku platný zákon, který zakazuje jakýkoliv náznak pubického ochlupení v médiích, což je velmi kontroverzní téma. To se zdá být poměrně pokrytecké vzhledem ke skutečnosti, že násilí a nahota zde nijak cenzurovány nejsou (Weigle, 2007).

2.1 Ochlupení u žen v průběhu staletí

Lidské ochlupení také bývalo spojeno s šílenstvím a čarodějnictvím, to bylo pravděpodobně způsobeno nedostupností holicích potřeb v psychiatrických léčebnách. Během honů na čarodějnice ve Francii bylo běžné, že podezřelé byly před mučením „oholeny“, věřilo se totiž, že ochlupení umožňuje jejich spojení s ďáblem. Inkvizitoři také

---

²³ Snad se jedná jen o smyšlený příběh, ale vypráví se, že John Ruskin, umělecký kritik a básník (1819-1900), anuloval svůj sňatek poté, co o svatební noci spatřil svou manželku a její ženské ochlupení (Ramsey, 2009).

²⁴ Pro zajímavost v Japonsku bylo zobrazení pubického ochlupení legalizováno až začátkem 90. let 20. stol, ačkoliv v erotickém umění v 18. stol. již vyobrazováno bylo.

²⁵ Dostupné z < <http://en.wikipedia.org/wiki/Merkin>>.

hledali na těle satanská znamení, jejichž "oholením" pak mohli zbavit ženu satanské síly a ochrany (Toerien, Wilkinson, Choi, 2005).

Ženské ochlupení se obecně vyznačuje jemnějším charakterem než ochlupení mužské. Základní rozdíl však spočívá zejména v míře ochlupení. Zatímco u mužů je ochlupení tradičně znakem mužnosti, u žen bylo paradoxně spojováno jak s chťičem, tak i s popřením ženské sexuality.

Fyziognomista Giovanni Batista della Porta tvrdil, že čím jsou chloupky hustší, tím je žena prostopášnější. Podobný názor sdílel lékař Roubaud v 19. století, který uvádí, že žena s chladným charakterem má chloupky světlé, jemné, řídké a hebké. Naopak ženy horlivější povahy mají kudrnaté chomáče chloupků. Francouzský lékař, Auguste-Ambroise Tardieu také věřil, že sexuálně náruživé ženy jsou velmi chlupaté a Abbé de Brantome říkal, že chlupaté ženy jsou buď bohaté nebo nemravné. Zpráva z roku 1894, založená na vzorku 2200 dánských prostitutek, vypovídá o tom, že tyto ženy mají neobvykle bujné ochlupení a právě to je na nich považováno za velmi přitažlivé. Podobné výsledky byly zaznamenány v Itálii; Giovanni Moraglia a Cesar Lombroso dospěli k závěru, že prostitutky mají ve srovnání s jinými ženami velmi husté ochlupení a také mnohem více chloupků ve tváři. Krom toho Moraglia argumentoval, že stupeň rozvoje ochlupení v obličeji poukazuje na sílu ženské sexuality (Toerien, Wilkinson, Choi, 2005).

Ještě v 19. století byly chloupky v klíně symbolem erotičnosti. Pro zajímavost uvádím úryvek z milostného dopisu prostopášné šlechtičny v nejkontroverznější knize Oscara Wilda „Lady Fuckingham“: „u těchto zápisků z mého života najdeš pár set liber, což jsou všechny mé úspory. Najdeš tam také hustou kadeř tmavohnědých chloupků, jež jsem pro Tebe ustříhla z huňaté kšticе své hrmy. Jiní přátelé by snad ocenili spíše kučery z mé hlavy, ale Ty budeš mít suvenýr z posvátného místečka lásky“²⁶.

Podle Basow (1984 citováno podle Dault, 2011) nebylo odstraňování ochlupení do roku 1915 v Severní Americe vůbec obvyklé. Pak ale přišla firma Gillette s masivní kampaní na „holení“ podpaží – začala vyrábět žiletky speciálně určené ženám pod názvem „Milady Decollete“. Většina reklam upozorňovala ženy na to, že nová móda, šaty bez rukávů, si vyžaduje odstraňování všech chloupků vyjma vlasového porostu na hlavě. Chloupky byly označovány jako nechtěné, ošklivé a nemoderní. „Oholené“ nohy vešly do módy o něco později, ve válečném období 40. let, kdy nedostatek hedvábných punčoch pozvedl trend holých nohou a nošení jemných nylonových punčošek. Od poloviny století

---

²⁶ Dostupné z <<http://mikrom.cz/dokumenty/54/>>.

se v Americe staly úpravy ochlupení u žen běžnou součástí hygienických návyků (Dault, 2011).

Ideálem 50. let byly hladce „oholené“ ženy s porcelánovou pleť, jejich ohanbí však bylo skryto chomáčem pubického ochlupení. Během 80. let 20. století se pak pojem nahota oprostil od spojitosti s přirozeností a stal se spíše synonymem otevřenosti (Weigle, 2007).

2.2 Ochlupení u mužů v průběhu staletí

Máme tendenci se domnívat, že muži jsou chlupatější než ženy, struktura vlasů se však spíše liší v závislosti na faktorech jako jsou věk, geny a etnická příslušnost. Tradičně však byla síla skrze ochlupení přisuzována mužům. Keňští Masaiové například věří, že jejich vůdce ztrácí svou moc „oholením“; říkají, že „chlupatý muž je buď silný, nebo vilný“. Také ortodoxní Židé považují vousy za posvátný symbol síly a mužnosti. Ochlupení jako symbol mužské síly je patrný také z mytologie různých kultur: pokud byl muž divoký, děsivý, nebo abnormálně silný, tak pokaždé taktéž velmi zarostlý. Ať už to byl biblický Samson, asyrský Gilgameš, fénický Melkarth, nebo řecký Herkules. Proč však bylo ochlupení asociováno s ryze mužskou plodností, zůstává otázkou, jelikož i ženám roste ochlupení v období puberty. Snad že by muži v dobách pradávných dokázali prostřednictvím „chlupatosti“ působit na potenciální soupeře zuřivěji a dokázali tak nabýt sexuální dominance (Toerien, Wilkinson, Choi, 2005).

Je zajímavé, že ačkoli muži u žen preferují absenci ochlupení, tak naopak ženy u mužů obdivují chlupatou hrud'. Hustší charakter ochlupení na mužském trupu, tak i vousů ve tváři je důsledkem vlivu androgenů a mohl by být vysvětlen Zahaviho teorií hendikepu (Zahavi, 1975) nebo hypotézou imunokompetence (Belt, 1874, Darwin, 1888 citováno podle Rantala 2007), což by vysvětlovalo nižší míru ochlupení u žen a jejich sexuální přitažlivost k chlupatým mužům (Rantala, 2007). Avšak Diamond (2003: 156) uvádí, že: *„Kupříkladu ochlupení v stydké oblasti a v podpaží, jehož růst během dospívání se vyvinul u mužů i žen, je sice spolehlivý, avšak zcela libovolný signál, že daný jedinec překročil práh reprodukční zralosti. Ochlupení na těchto místech se od svalů, krásných tváří a tělesného tuku liší v tom ohledu, že nepřináší žádné hlubší poselství. Jeho růst je nepřilíš nákladný a nikterak přímo nepřispívá k přežití nebo kojení dětí. Špatná výživa může způsobit, že vaše tělo bude samá kost a může vám zohydat tvář, nicméně jen vzácně vám v jejím důsledku vypadá ochlupení v stydké oblasti. Ještě i slabí oškliví muži a vyzáběl*

ošklivé ženy mívají nápadné ochlupení v podpaží“. Tudiž z hlediska pravdivosti inzerce kvality jedince je jako signál poněkud nesměrodatný.

U mužů, co se týká samotného „holení“ a úprav ochlupení, se móda zaměřovala výhradně na vousy, ostatní partie zpravidla zůstávaly neupravené, tedy přírodní. Za první holící nástroje jsou považovány pazourkové čepele z doby před 30 tisíci lety. Kupodivu už nejstarší jeskynní malby vyobrazují muže bez vousů, ti si je pravděpodobně vytrhávali, nebo používali právě kámen, kovy totiž ještě v této době neexistovaly.

Ve starověkém Egyptě chodili muži nejprve vousatí, ale po sjednocení Egypta, v době vlády faraonů, se většina mužů holila, krom cizinců nebo chudáků. Vousy se nosily pouze v období smutku, kdy si je muži nechávali narůst, aby tak vyjádřili svůj žal. S vousy byli zobrazováni někteří bohové, a proto byl také faraón oprávněn je nosit. V běžném životě se holil, ale při slavnostních událostech si nasazoval umělou bradku. *„V bibli se píše, že když Jákobův syn Josef upadl do egyptského zajetí a měl předstoupit před faraona, oholili ho. Jako Izraelita nosil samozřejmě tradiční vousy, ale být oholený vyžadoval staroegyptský dvorský ceremoniál“* (Vondruška, 2007: 22).

V Mezopotámii naopak většina mužů nosila vousy, což zde byla tradice od dob Sumerů. Ve starověkém Řecku byly vousy běžné až do dob helénismu, kdy se začali holit. „Holení“ pak od nich převzali i Římané. Vousy se v Římě nosily jen v období smutku, při úmrtí v rodině, nebo neúspěších ve válce. Rovněž byly symbolem moudrosti filozofů a učenců. Po rozpadu římské říše se zpravidla holili jen křesťanští kněží a mniši, i když existovaly i výjimky a celý středověk je následně ve znamení rozmanitosti a svobodné módy. Od 14. století opět narůstá počet „oholených“ mužů, což souvisí s dvorským rytířstvím, vzdávání holdu Panně Marii, ženskému kultu a snahou se ženám připodobnit (Vondruška, 2007).

„Po vousaté a "maskulinní" módě renesance (jako v podstatě jediná naznačovala i obecně primátí falickou imponaci vycpávkami a optickým zdůrazněním genitální partie u oděvu) se vousy zmenšují v malé barokní bradky a knírky a v 18. století zcela mizejí“ (Komárek, 2008: 259). V první polovině 19. století se vousy opět vracejí zejména v podobě kníru a kotlet a ve 2. polovině 19. století jsou vousy velmi rozšířené: *„...vousatost se zdá být někdy spojena s těmi dějinnými obdobími, která nejvíce akcentují "maskulinní" ctnosti, zejména pak expanzi všeho druhu. Po první světové válce plnovousy zcela odumírají a dále vous až do konce padesátých let přežívá pouze v podobě knírků, často miniaturních (je udivující, kolik diktátoru a neblahých osobností té doby je nosilo - prakticky všichni)“* (Komárek, 2008: 259).

Zatímco kult těla a související stigmata jsou obyčejně spojeny se ženami, tak během posledních desítek let roste tlak na mužský ideál krásy. Ideál mužské fyzické zdatnosti prostupuje jak sportovní kulturou, tak i masovou kulturou zahrnující film, televizi, reklamu a mužské časopisy. V souvislosti s tím se zvýšil i výskyt poruch příjmu potravy u mužů (Fitts, 2008). Výsledky nedávné studie ukázaly, že mnoho gayů i heterosexuálních mužů si pravidelně holí svá záda, hýždě a pubické ochlupení a že jejich hlavním důvodem je udržování a vylepšení vzhledu. Výsledky také naznačují souvislost frekvence odstraňování ochlupení s motivací investic do vlastního vzhledu. Zjištění dále podpořila předpoklad, že gay a heterosexuální muži projevují podobné obavy, co se vnímání vlastního těla týká (Martins, Tiggeman, Churchett, 2008).

2.3 Gender a odstraňování ochlupení v západní kultuře

Podle Fitts (2008) se ideál krásy liší zvláště pro muže a zvláště pro ženy. Muži a ženy se sami ke svému tělu vztahují odlišně, fyzický vzhled hraje typicky větší roli pro společenské vnímání a péči u žen. V západní společnosti jsou ženy tradičně spojovány s přírodou - s tělem, zemí, porodem a péčí - zatímco muži byli spojováni s kulturou - s myslí a abstrakcí. Lidská nadvláda nad přírodou a nadřazenost mysli nad tělem jsou vtěleny do mužské a ženské dichotomie. Představy o tom, jak mají ženy a jejich těla vypadat, utvářejí genderové ideologie a posilují tzv. biologický determinismus a tendenci vidět ženy z hlediska jejich reprodukčního a biologického já.

Například právě vědci z oboru genderu zahrnují do svých analýz rovnocenně sociální konstrukce obou pohlaví a vliv stereotypních rolí na mužské i ženské vnímání ideálu těla. Nicméně feministicky zaměření vědci zdůrazňují rozličné mocenské vztahy mezi muži a ženami a fakt, že tělesné vzezření má mnohem větší dopad na životy žen (Fitts, 2008). Do určité míry je pravděpodobné, že právě marketingové strategie pomohly komplexnímu rozmachu těchto praktik, přičemž zde hlavním jmenovatelem bylo navýšení zisků kosmetických firem (Dault, 2011). Některé feministické názory sdílí představu, že „holení“ bylo vynalezeno muži jako další nástroj moci, aby ženy zaměstnalo další „nezbytně nutnou“ činností, s cílem odradit je od politických a jiných typicky mužských aktivit (Labre, 2002).

U mužů byl tento trend spíše pozvolný, ale objevují se jisté náznaky, že muži se holí mnohem více, než se doposud myslelo. Na vzorku vysokoškolských studentů se ukázalo,

že ženy i muži se v podobném početním poměru angažují v úpravě pubického ochlupení, avšak u žen je zaznamenána vyšší frekvence (Smolak, Murnen, 2011).

2.4 Ženské ochlupení v současnosti

V rámci historie není úprava tělesného ochlupení ničím novým, avšak teprve v 21. století se stala vsutku masovou záležitostí. Dosavadní studie v drtivé většině pocházejí z anglo-americké oblasti, na což je nutné brát zřetel při porovnání jejich a našich výsledků. Jak je známo, tak praxe odstraňování tělesného ochlupení je v našem prostředí relativně o dost mladší než v „západním světě“. Dá se říci, že se jedná o jeden z porevolučních trendů.

Podíl, frekvence a metody úprav ochlupení

Nejranější studie se zaměřovaly na odstraňování ochlupení v partii podpaží a nohou. Ve studii Basow (1991) byl záměrně vybrán vzorek již pracujících žen tak, aby v něm bylo zastoupeno co nejvíce feministicky zaměřených žen a lesbiček. Na tuto studii navázaly také Tiggeman a Kenyon (1998). Jejich studie zahrnovala 129 vysokoškolských studentek a 137 středoškolských studentek. Bylo zjištěno, že většina (92%) si depiluje podpaží a nohy, nejčastěji holením, tento výsledek byl o něco málo vyšší než u Basow (1991). A to bez ohledu na jejich feministické postoje. Co se vysokoškolských studentek týká, tak zde byla zaznamenána negativní korelace s vlastní sebeúctou, tedy ženy, které mají nižší úroveň sebeúcty, si spíše odstraňují tělesné ochlupení. U obou skupin žen se průměrná uváděná míra ochlupení, tak i rychlost růstu blížila „průměru“. Ve skupině vysokoškolských studentek byl průměrný věk začátku odstraňování 13,5 let, u středoškolských studentek okolo 12 let (Tiggeman, Kenyon, 1998).

Další studie z roku 2004 uvádí, že ze vzorku 107 respondentek si 98% žen odstraňuje ochlupení na nohou, 96% ochlupení v podpaží. Holení bylo ve více než 80% upřednostňováno před metodou voskem. Průměrná frekvence byla týdenní, následována denní frekvencí odstraňování. Ve výsledku si cca 63% odstraňuje ochlupení na nohou a necelých 82% ochlupení v podpaží přinejmenším jednou týdně. Míra ochlupení byla obecně uváděna jako lehce podprůměrná, zatímco rychlost růstu ochlupení spíše jako lehce nadprůměrná (Tiggeman, Lewis, 2004).

První studií, která zohledňuje také úpravy pubického ochlupení, je práce Toerien, Wilkinson a Choi (2005). Ty na vzorku 678 vyplněných dotazníků zjistily, že téměř 100% britských účastnic jejich výzkumu ve věkovém rozmezí 16-70 let si někdy během svého

života odstraňovaly své ochlupení. Dále cca 82% uvedlo, že s něčím podobným začaly okolo 16 let věku, přičemž necelá polovina žen začala s odstraňováním ochlupení ještě před 13 rokem věku. Nejčastěji si respondentky odstraňovaly ochlupení z partie podpaží (necelých 99%), pak nohou (necelých 94%), klína (necelých 86%), obočí (cca 82%) a konečně z obličeje (cca 41%). Méně jak třetina účastnic (cca 32%) uvedla, že si někdy odstraňovaly ochlupení za linií bikin. Pouze necelých 5% uvedlo, že by si někdy své ochlupení tvarovaly do konkrétního obrazce (srdce, šípu, nebo proužku). Dále ženy uvedly, že si „holí“ i jiné tělesné partie jako jsou bradavky (necelých 13%), a dále sestupně břicho, paže a palce, stejně tak jako hrudník, prsty/klouby, ruce, krk, záda, chodidla a nosní dírky (Toerien, Wilkinson, Choi, 2005).

Tiggeman a Hodgson (2008) spolupracovaly s 235 respondentkami z jihoaustralské univerzity ve věku 17-40 let. Většina žen ve vzorku si odstraňuje ochlupení v podpaží (téměř 98%) a na nohou (cca 95%). Z 5 žen, které si v současné době neodstraňují ochlupení v podpaží, tak pouze jedna nikdy nečinila. Ze 12 žen, které si v současné době neodstraňují ochlupení na nohou, tak 7 činilo v minulosti. Většina žen začala s odstraňováním chloupků kolem 13 let. Nejčastější metodou bylo holení, poté odstranění voskem, a to jak pro podpaží, tak i pro nohy. Průměrná frekvence odstraňování pro obě partie byla dvakrát do týdne.

Podstatně méně, přesto většina žen (cca 75%) odstraňuje ochlupení kolem „linie bikin“ (cca 85% tak někdy činilo). Průměrný věk při prvním odstranění byl 15,9 let. Hlavními metodami je holení (cca 48%) a odstranění voskem (necelých 38%). Zde byla průměrná frekvence odstraňování jednou za měsíc (cca 18%), dále jednou za 14 dní (necelých 18%), s tím, že necelých 8% tak činí v létě, nikoliv v zimě. Přesto necelých 24% žen si upravuje linii bikin nejméně jednou za týden.

Pubické ochlupení za linií bikin si v současnosti odstraňuje necelých 61% žen (cca 76% uvedlo, že tak někdy činilo). Průměrný věk, kdy s odstraňováním chloupků ženy začaly, byl 17,4 let. Zde byl zaznamenán větší rozptyl co se frekvence týká, přesto 15% žen tak činí minimálně jednou za týden. Holení a odstranění voskem byly srovnatelně častými metodami (obě cca 44%). Z těch žen, které si v současnosti odstraňují své pubické ochlupení, cca 20% odstraňuje minimum množství, cca 44% odstraňuje většinu a cca 36% se depiluje kompletně. Tudíž téměř polovina žen z celého vzorku si odstraňuje většinu nebo veškeré pubické ochlupení. Ty ženy, které si odstraňovaly veškeré pubické ochlupení, pak spíše preferovaly odstranění voskem před holením (Tiggeman, Hodgson, 2008).

S dosud nejvyšším vzorkem 2 451 žen přišli Herbenick et. al., které mapovali zvyky žen z USA ve věkovém rozmezí od 18 do 68 let. Zde se zaměřovali konkrétně na odstraňování pubického ochlupení. V kategorii žen mezi 18 a 24 lety největší část žen (38%) uvedla, že provádí úplné odstranění ochlupení, druhá největší skupina žen (cca 29%) odstraňuje jen část ochlupení. A zhruba pětina žen byla za poslední měsíc bez jediného chloupku (necelých 21%). Pro tuto nejmladší skupinu žen byla typická tendence si své pubické ochlupení spíše odstraňovat.

Ženy ve věku 25-39 let se nejčastěji vyznačují částečným odstraněním, dále některým z typů úplného odstranění, ale to, že by tyto ženy byly ze zásady kompletně „vyholené“, bylo méně typické. Ženy ve věkové skupině 40-49 let si částečně odstraňují některé ochlupení, ale více jak čtvrtina z nich se za poslední měsíc vůbec „neholila“. Taktéž občasné úplné „vyholení“ a to, že by v zásadě chodily kompletně „vyholené“, bylo méně obvyklé.

Největší část žen ve věkové skupině nad 50 let se za poslední měsíc nepodílela na žádné z uvedených praktik (necelých 52%). Více jak třetina si odstraňuje část ochlupení (cca 37%). Zhruba jedna desetina se někdy holí kompletně, zatímco být vždy kompletně „vyholená“ bylo poměrně vzácné (Herbenick et. al., 2010).

Smolak a Murnen (2011) zjistily, že v rámci jejich vzorku VŠ studentů (148 žen, 76 mužů), který zahrnoval jak muže, tak i ženy, si 63% mužů a 65% žen odstraňuje pubické ochlupení. Avšak u žen byla zaznamenána vyšší frekvence odstraňování pubického ochlupení.

Zdá se, že ženy uvádějí četnější odstraňování ochlupení z těch tělesných partií, které jsou více viditelné na veřejnosti. To také naznačuje odlišné postoje k jednotlivým partiím tělesného ochlupení. Ženy, kterým připadají chloupky „odporné“ a „nepříjemné“, uváděly odstraňování chloupků v intimnějších partiích (Rigakos, 2010). Odlišný přístup k různým tělesným partiím naznačuje i skutečnost, že existují taková místa na těle, o kterých se předpokládá, že si je ženy „holí“ (např. nohy, podpaží, klín), tak i místa, jejichž „holení“ ženy přiznávají jen nerady (např. obličej, chřípí nosu, prsní dvorce atp.). Zajímavé je, že co se týká prvně zmíněných partií, tak postoj k nim by se dal shrnout s tím, že nikdo v okolí by neměl vědět, že si je ženy například někdy neholí. Žádná žena zkrátka nemůže popřít, že by jí v daných partiích ochlupení vůbec nerostlo, tudíž není důvod holení nepřiznat. Naopak „holení“ druhých zmíněných partií ženy dokonce tají, jelikož se v těchto partiích běžně nevyskytuje natolik výrazné, aby je třeba bylo odstraňovat. Jedná se do určité míry o

jakýsi hendikep a ženy se za to, že jim v těchto partiích rostou výraznější chloupky mohou stydět (Freedman, 1986 citováno podle Toerien, Wilkinson, Choi, 2005).

3. Faktory ovlivňující úpravy tělesného ochlupení žen a charakter těchto úprav

Zde uvádím faktory, které měly podle předchozích studií nejvýznamnější vliv na odstraňování tělesného ochlupení. Veskrze se jedná o sociodemografické charakteristiky.

Věk

Co se týká vlivu věku na odstraňování tělesného ochlupení, tak byly nalezeny prokazatelné souvislosti mezi věkem a depilací nohou, klína a obličeje. U účastnic starších 51 let je o mnoho méně pravděpodobnější, že by si kdy bývaly holily nohy a klín oproti mladším respondentkám. Věk je tudíž pravděpodobně faktorem, zdali se přizpůsobit novému trendu či nikoliv a kdysi zřejmě norma odstraňování ochlupení nebyla natolik silná, jako je tomu dnes. Dále bylo zjištěno, že u dívek ve věku 20 let a mladších je méně pravděpodobné, že by si kdy odstraňovaly obličejové ochlupení narozdíl od starších respondentek. To samé se projevilo i u respondentek mezi 21 a 30 lety věku. Druhá dvě zjištění nejspíš odrážejí fakt, že s věkem růst většiny tělesného ochlupení klesá, naopak růst obličejového ochlupení roste (Toerien, Wilkinson, Choi, 2005).

Také frekvence „holení“ partie podpaží byla spojena s mladším věkem a mimo jiné ženy, které si „holily“ klín kompletně, byly o poznání mladší než ty, které si „holí“ jen část pubického ochlupení (Tiggeman, Hodgson, 2008). Podobné výsledky přinesla studie veskrze zaměřená na odstraňování pubického ochlupení, která sledovala aktivity respondentek za poslední jeden měsíc. Ženy, které se v klíně holily kompletně, byly prokazatelně mladší než ostatní věkové kategorie žen (Herbenick et. al., 2010).

Normativní důvody - tlak okolí, doby

Ženy již obecně považují odstraňování ochlupení za součást běžné tělesné péče. Člověk by měl ve společnosti druhých lidí „působit reprezentativně“, měl by nosit čisté oblečení a udržovat nezbytné hygienické návyky. Zdá se, že však záleží i na tom, které části těla jsou v danou chvíli vidět, jsou veřejné. To je v souladu s Goffmanovou teorií sebe prezentace (Goffman, 1999). Možná proto jsou některé ženy v zimě laxnější k odstraňování chloupků na nohou, jelikož je neukazují tak často jako v létě.

Zajímavé je, že normativní důvody byly nejčastěji zmiňovány ve vztahu k ostatním ženám (Tiggeman, Lewis, 2004). Jinými slovy to v podstatě znamená, že ostatním ženám zřejmě přisuzujeme větší vliv norem na jejich chování, nežli sobě samým. Pracuje zde snad

tzv. internalizace, neboli zvnitřnění, které v nás vytváří dojem větší samostatnosti v rozhodování? „*Jedinec se však jako člen společnosti nerodí. Rodí se se sklonem ke společenskosti a stává se členem společnosti. V životě každého jedince proto existuje časová posloupnost, v jejímž průběhu je zasvěcen do účasti na společenské dialektice. Výchozím bodem tohoto procesu je internalizace - bezprostřední vnímání či interpretace objektivní události jako události mající význam, tedy jako projevu subjektivních procesů jiného člověka, přičemž zároveň význam tohoto projevu přijmu subjektivně za svůj*“ (Berger, Luckmann, 1999: 128).

Další možný faktor se nabízí s ohledem na vystavení se „tlaku“ médií. Ženy holící si klín více četly módní magazíny než ženy, které si klín neholily. Také častěji sledovaly konkrétní televizní programy jako je Sex ve městě a Big Brother, ale nesledovaly více televizi obecně jako takovou. Dále bylo zjištěno, že frekvence „holení“ podpaží byla spojena se sledováním pořadu Big Brother. U frekvence „holení“ nohou se žádná podobná souvislost nenalezla. Ale frekvence „holení“ pubického ochlupení byla spojena se sledováním obou výše zmíněných televizních pořadů. Autorky přesto poukazují na to, že frekvence je poněkud problematický faktor co se týká jiných metod odstraňování ochlupení, než je holení. Pokud se ptáme po množství odstraňovaného pubického ochlupení, pak se v této studii prokázalo, že souvisí se sledováním Sexu ve městě, Big Brothera a čtením módních magazínů (Tiggeman, Hodgson, 2008).

Sexualita

U žen majících partnerský vztah se projevila vyšší pravděpodobnost, že si „holí“ klín, než u těch, které partnera neměly. Zdá se, že frekvence odstraňování a množství odstraňovaného pubického ochlupení souvisí s aktuálním partnerským vztahem (Tiggeman, Hodgson, 2008).

U žen, které chodí zásadně kompletně „vyholené“, a ty, které se během sledovaného měsíce alespoň jednou kompletně vyholily, bylo pravděpodobnější, že si během tohoto měsíce prohlížely své genitálie. Ale vliv gynekologického vyšetření prokázán nebyl. Toto spektrum žen také prokazatelně častěji mělo během posledních 4 týdnů orální sex, který jim prováděl jejich partner (*cunnilingus*). Takže zde můžeme vidět vliv sexuální aktivity na četnost odstraňování pubického ochlupení.

Ženy, které se označily za bisexuální, byly mnohem častěji během posledního měsíce „vyholené“, a to v porovnání se ženami heterosexuálními a lesbičkami. Největší podíl ve

všech třech skupinách sexuální orientace tvořily ženy, které si ochlupení odstraňovaly jen částečně. Také partnerský vztah měl vliv na „holení“, tak jak bylo zjištěno v předchozích studiích. Dále ženy bez pubického ochlupení vykazovaly pozitivnější vztah k vlastním genitáliím a pozitivněji hodnotily sexuální prožitek oproti ženám, které si pubické ochlupení za poslední měsíc spíše neodstraňovaly (Herbenick et. al., 2010).

4. Důvody pro úpravy tělesného ochlupení u žen

Je velmi zajímavé pozorovat, jaké důvody hrají roli pro odstraňování ochlupení v různých tělesných partiích. Na základě výsledků předchozích studií zde postupně uvádím nejčastěji zmiňované subjektivní vlivy na odstraňování ochlupení.

Atraktivita a femininní důvody

Ženskost a atraktivita byly uváděny jako nejdůležitější důvody, které vedly k tomu, že dotyčné ženy pokračovaly v odstraňování ochlupení. U skupiny vysokoškolských dívek bylo nejčastěji uváděno: „*Cítím se atraktivněji*“ a „*Mám ráda pocit sametově hebké pleti*“. U středoškolských dívek naopak: „*Tělesné ochlupení je odporové*“ a „*Muži preferují oholené ženy*“. Normativní důvody byly podstatnějším faktem pro skutečnost, že se ženy začaly vůbec holit, a to především u vysokoškolských studentek. Ty ženy, které se neholily, uváděly jako důvody: „*Ženská těla vypadají dobře tak, jak jsou*“ a „*Ženy by se neměly holit*“ (Tiggeman, Kenyon, 1998).

Ve studii, kde byli zahrnuti i muži, a to zejména proto, aby ohodnotili svůj postoj vůči ženskému ochlupení, se potvrdily výsledky předchozího výzkumu; opět byly nejčastěji zmiňovány femininní důvody a atraktivita ve vztahu k sobě samým. Muži zde sice také vyplňovali dotazník týkající se jejich ochlupení, ten byl však o poznání kratší než ten pro ženy. Navíc neobsahoval otázky pátrající po jejich vlastních důvodech odstraňování ochlupení, ten dostaly jen ženy. V průměru byly postoje vůči ženskému ochlupení neutrální až mírně negativní. U žen byla zaznamenána vyšší míra citlivosti na znechucení než u mužů. Ta u žen pozitivně korelovala s negativním postojem vůči ženskému ochlupení. Nejpřekvapivějším zjištěním bylo, že postoj k ženskému ochlupení v podpaží je srovnatelný s postojem vůči plácačce na mouchy a červům v mase. Ženské ochlupení, nikoliv mužské, jak se zdá, v podstatě vyvolává pocity znechucení (Tiggeman, Lewis, 2004).

Hygiena

V poslední době je stále více častější, že z hlediska ochlupení, nejsou ženská těla akceptovatelná tak, jak jsou, jak je příroda stvořila; to platí jak z pohledu žen samých, tak i mužů. Co se týká dalších zjištění ohledně ospravedlnění a důvodů odstraňování ochlupení, zdá se, že ženy si „holení“ podpaží a klína nejčastěji ospravedlňují tím, že se „cítí čistěji“. U „holení“ nohou byl tento důvod zmiňován na třetím místě. U podpaží byl tento důvod

následován až femininitou a atraktivitou. U nohou byl nejčastějším důvodem „pocit sametově hebké pleti“ a poté femininita a atraktivita. (Tiggeman, Hodgson, 2008).

Jinde byl pocit čistoty, co se odstraňování ochlupení v partii klína týká, uváděn až jako třetí v pořadí. Vzhled v plavkách byl uváděn jako nejčastější důvod pro odstranění pubického ochlupení, následován byl atraktivitou a pocitem čistoty (Riddell, Varto, Hodgson, 2010).

Sexuální atraktivita

U „holení“ klína se na druhou stranu projevil i význam sexuální atraktivity. Přičemž ty ženy, které si klín holí kompletně, se k mnoha důvodům přikláněly mnohem silněji než ostatní ženy (Tiggeman, Hodgson, 2008).

V poslední studii z roku 2011 korelovalo odstraňování pubického ochlupení s nižší mírou sebevědomí během sexuálních zážitků. Ženy, které si holí klín z normativních důvodů, vykazují vyšší úroveň pozorování sebe samé; to se u mužů nepotvrdilo. Svůdnost jako odůvodnění „holení“ klína byla spojena s vyšší mírou sebepozorování a tělesného studu u žen (Smolak, Murnen, 2011).

5. Definice pojmů vztahujících se k úpravám ochlupení

Ne každá metoda odstraňování chloupků na těle je dlouhotrvající. V zásadě rozlišujeme mezi dvěma základními procedurami **depilací** a **epilací**. Často bývají tyto dva pojmy zaměňovány. Rozdíl však spočívá již v samotném efektu trvání účinku procedur, bolestivosti a také finanční nákladnosti.

Depilace je procedura, při které jsou odstraňovány chloupky jen z povrchu, nikoliv přímo z vlasových cibulek. Podle slovníku cizích slov z roku 1971 je depilace „*chorobné umělé odstraňování chloupků*“ (Rejman, 1971).

Nejklasičtějším a patrně nejdostupnějším depilačním způsobem je **holení žiletkami**. Tato metoda je rychlá, levná, ale neefektivní. Hrozí říznutí, chloupky zarůstají a kůže nepříjemně svědí. Zpravidla je nutné metodu provádět velmi často, holení vydrží u většiny lidí maximálně dva dny. Při holení zejména citlivých partií (třísla a podpaží), se nedoporučuje používat příliš ostrou žiletku. Při holení je vhodné použití dámských holicích pěn, nedojde tak k takovému podráždění pokožky a žiletka také lépe klouže. Oholená místa je na závěr dobré vydezinfikovat kosmetickými prostředky proti zarůstání chloupků.

Použití depilačního gelu nebo krému patří mezi nejjednodušší metody, jejich použití je opravdu velmi snadné. Stačí je jen natřít na určené místo, nechat působit a následně odstranit pomocí špachtle. Nevhodné však mohou být pro alergiky. Z toho důvodu se doporučuje vyzkoušet nejprve přípravek na malé části kůže. Princip jejich fungování spočívá v tom, že látky obsažené v těchto přípravcích rozpouštějí vlasový kreatin až do hloubky 1 mm pod povrch kůže. Moderní přípravky obsahují i zklidňující přísady, pleti neškodí, zvlhčují ji a příjemně voní. Říká se, že opakování této procedury je nutné zhruba co 10 dní, přičemž nově vyrůstající chloupky budou jemnější a slabší než původní a bývají také světlejší a méně nápadnější než před depilací.

„Depilační strojky fungují na podobném principu jako holení žiletkami. Holit lze nasucho i namokro. Mokrý varianta ale vyžaduje strojek s dobíjecím akumulátorem a voděodolný aparát. Holicí strojek by se měl snadno držet a mělo by se s ním dobře manipulovat i při holení citlivějších partií. Praktické jsou speciální dámské strojky s bříty přizpůsobenými tělu“²⁷.

Vytrhávání chloupků pomocí pinzety patří k nejstarším metodám. Je dosti zdoluhavá a bolestivá. Pinzeta je praktická spíše na malé ploše, nejčastěji se používá při vytrhávání chloupků z obočí nebo jiných částí obličeje. Při vytrhávání chloupků pinzetou

---

²⁷ Dostupné z: <<http://depilace.net/zdravotni-problemy/stafylokok-a-rizikove-skupiny-lidi>>.

je důležité trhat je ve směru jejich růstu. Po depilaci pinzetou je důležité depilované místo ošetřit nejlépe tea tree olejíčkem, aby nedošlo k zanesení infekce do pokožky. Depilaci je důležité provádět kvalitní pinzetou²⁸.

Při **epilaci** jsou chloupky z kůže **vytaženy včetně cibulky** a její **účinek** je cca až 6 týdnů, tudíž **dlouhodobý**.

Použití vosku a cukrové pasty patří mezi nejméně časté avšak nejdůkladnější metody. Před každou **aplikací vosku** musí být kůže odmaštěná, očištěná a zcela suchá. Vosk je k dostání samostatně nebo v podobě hotových pásů. Proužky s voskem se přikládají na kůži ve směru růstu chloupků a pevně se přitisknou. „Jakmile jsou proužky s voskem přilepené, prudkým trhnutím se proužek odstraní směrem proti směru růstu chloupků. Případné zbytky vosku se odstraní přiloženými šátečky napuštěnými kombinací dětského oleje a vitamínu E. Pokožka vydrží hladká až 6 týdnů. V současné době některé tyto vosky obsahují olej calendula, který pleť zklidňuje. *„Depilace cukrovou pastou je velmi stará metoda depilace, která vychází z tradic Blízkého východu a těší se velké oblibě po celém světě. Arabské ženy již staletí používají pro depilaci lepkavou hmotu, která se v kuličce volně pohybuje po kůži. Cukrová pasta je měkká a teplá, snadno přilne a snižuje tak i bolest při depilaci“*²⁹. Depilace cukrovou pastou může být z počátku bolestivá stejně jako depilace voskem, postupně se však bolest snižuje. Cukrovou pastu (směs cukru, vody a citrónové šťávy) je možné si vyrobit i doma.

Elektrická jehla se používá k epilaci menších míst, jako je např. nechtěný knír, nebo oblast brady. Do váčku se pustí proud a jehla pak chloupek snadno vyjme. Nezanechává žádné jizvy. Tato metoda je ale údajně bolestivá, zdlouhavá, zákrok se musí několikrát opakovat.

Použití **epilačního strojku** má oproti používání žiletek výhodu hlavně v délce trvanlivosti epilace. Pokožka vydrží hladká několik týdnů. Tato metoda je zřejmě nejrozšířenější. Podle odborníků je ale nevhodná až drastická při epilaci intimních partií a podpaží, kde mohou poškodit vyústění potních žlázek. Dále je nelze použít při křečových žilách a kožních onemocněních. Je vhodné provádět epilaci strojkem večer po koupeli, kdy jsou póry otevřené a kůže měkká. Po epilaci je dobré pokožku zklidnit studenou vodou.

Při **epilaci laserem** dojde ke zničení vlasové cibulky vysokou teplotou. Laserový paprsek ničí barvivo melanin v naší pokožce. Během kosmetického zákroku můžeme

---

²⁸ Dostupné z: <<http://depilace.net/zdravotni-problemy/stafylokok-a-rizikove-skupiny-lidi>>.

²⁹ Dostupné z: <<http://salonpohoda.cz/index.php/depilace.html>>.

pociťovat teplo a mírnou bolest pod pokožkou. Epilace laserem se provádí na neopálené pokožce. Asi 8 týdnů před touto epilací nesmíme chloupky vytrhávat. Nevýhodou této metody je velmi vysoká cena, která se odvíjí od plochy a hustoty ochlupení. Výsledek by však měl být trvalý³⁰.

Aesthera je nejnovější, nejúčinnější a zcela šetrná a bezbolestná metoda. Metoda je pětikrát rychlejší než srovnatelné technologie, pracuje se s oholenými partiemi. Principem procedury je použití tzv. modrého světla, což je kombinace pneumatické energie se širokopásmovým zdrojem světla³¹. Díky němu se ošetřované místo na kůži "vcucne" blíž ke zdroji pulsního světla, které pak cíleně ničí chloupek i s kořínkem³². Chloupky po zákroku začnou samovolně vypadávat. Musí se několikrát opakovat³³. V současné době tuto proceduru provádějí pouze na pražské klinice GHC³⁴.

---

³⁰ Dostupné z: <<http://depilace.net/zdravotni-problemy/stafylokok-a-rizikove-skupiny-lidi>>.

³¹ Dostupné z: <http://www.medicina.cz/verejne/clanek.dss?s_id=7379&s_ts=39354,9696875>.

³² Dostupné z: <http://ona.idnes.cz/shodte-svou-zimni-srst-je-tu-cas-depilaci-fp6-/krasa.aspx?c=A080602_160841_ona_krasa_jup>.

³³ Dostupné z: <<http://depilace.net/zdravotni-problemy/stafylokok-a-prevence>>.

³⁴ Dostupné z: <<http://www.ghc.cz/cs/esteticka-medicina/omlazení-pleti---rejuvenace.html>>.

6. Shrnutí a východiska pro empirickou část

Z předchozího je patrné, že postupem času se většina lidí v rámci jedné komunity/společnosti přizpůsobuje společné normě. Jak však vysvětlit individuální rozdíly v praxi. Je to podobné jako s praxí zubní hygieny, každý člověk má nepochybně svůj vlastní rituál, na který je zvyklý a který obyčejně slepě opakuje, dokud se neobjeví jiný povel, který jej donutí přehodnotit své návyky s ohledem na nově přijaté informace. V základu jsou si však jednotlivé rituály podobné, co se metod a frekvence týká. Já se domnívám, že v tomto ohledu se uplatňují normativní důvody, které nutí člověka „jít s davem, stádem“, přizpůsobit se většině, aby se v lepším případě vyhnul posměchu a opovržení. *„Život jednotlivce je především nikdy nekončícím přizpůsobováním se vzorcům a standardům tradičně předávaným v jeho společenství. Od okamžiku, kdy se narodil, zvyky jeho komunity formují jeho prožívání a chování“* (Benedictová, 1999: 18). Vždy se přesto může objevit nějaká individualita, člověk s takovými psychickými vlastnostmi, které mu umožňují být vůdčím typem a případně propagátorem (leč někdy osamělým) protichůdných trendů. To samé platí i pro praxi odstraňování tělesného ochlupení. Proto jak ukazují dosavadní studie, si stále více žen odstraňuje ochlupení na nohou, v podpaží a v partií klína, ale i v jiných partiích. Nejčastější metodou je holení a významnými prediktory míry a frekvence odstraňování ochlupení jsou věk a u pubického ochlupení partnerský faktor, tedy to, zdali ženy mají, či nemají sexuálního partnera.

Zároveň s výše uvedeným lze předpokládat, že ženy, které jsou důsledné v praktikách tělesné péče, respektive v péči o svůj vzhled, budou důslednější také v praktikách odstraňování tělesného ochlupení. Tedy jinými slovy, pokud se praxe odstraňování tělesného ochlupení stává stále více běžnou součástí péče o vzhled, lze se domnívat, že u žen, které o sebe více pečují, lze předpokládat vyšší frekvenci a míru odstraňování tělesného ochlupení (Pan, 2011). Tuto skutečnost chceme důkladněji ověřit v empirické části této práce.

Jak bylo zaznamenáno v předchozích studiích, tak partnerství a sexualita může mít významný vliv na to, nakolik a jak často si ženy své ochlupení upravují (Tiggeman, Hodgson, 2008). A tuto skutečnost chceme v naší studii prozkoumat detailněji, jelikož některé studie naznačují souvislost odstraňování pubického ochlupení s rozvojem pornografie ve 20. století (Ramsey, 2009). Pokud se ženy řídí při odstraňování ochlupení tím, jestli aktuálně mají sexuálního partnera, pak by také mohly být jejich návyky ovlivněny jejich sexuálními postoji a zkušenostmi, včetně sledování pornografie.

A konečně nás také zajímají i odůvodnění praktik odstraňování tělesného ochlupení, chceme ověřit, zdali se vnímání ochlupení v našem prostředí podobá výsledkům dosavadních zahraničních studií (Tiggeman, Kenyon, 1998, Tiggeman, Hodgson, 2008).

Empirická část

7. Pilotní studie

7.1 Cíl a metoda výzkumu

Naším prvotním úkolem bylo provést pilotní výzkum, který by napověděl, jakým směrem dále formulovat dotazníkové šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, jak ženy artikulují své postoje týkající se problematiky odstraňování ochlupení a na co ve svých výpovědích kladou důraz. Konkrétně nás nejvíce zajímalo, v čem jsou jejich zkušenosti podobné a v čem se naopak liší. Z toho důvodu jsme se rozhodly použít právě kvalitativní metodu zpracování dat, která umožňuje odlišný přístup k získaným datům: „*Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme. V neposlední řadě mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují*“ (Strauss, Corbinová, 1999: 11). Na získané informace je pohlíženo z vícero úhlů pohledu a na povrch tak mohou vystoupit zajímavé skutečnosti, které by se při kvantitativním zpracování pravděpodobně ztratily.

Rozhodly jsme se pro metodu polostrukturovaného interview, které je založeno na principu předem daných otázek, které by měly být respondentovi položeny, avšak není nutné dodržet stejné pořadí těchto otázek. Podle Hendlovy typologie se jedná o tzv. rozhovor s návodem, který umožňuje provést rozhovory s několika lidmi strukturovaněji a umožnit jejich vzájemné srovnávání a analýzu (Hendl, 2005).

7.2 Způsob vedení rozhovorů

S ohledem na fakt, že téma rozhovorů je intimního charakteru, byly rozhovory anonymní. Všechny rozhovory, krom jednoho, byly nahrávány na diktafon, na což byly respondentky předem upozorněny a podepsaly vedle informovaného souhlasu i souhlas s nahráváním a přepisem rozhovoru výzkumníkem.

Na začátku rozhovorů byly respondentky seznámeny s účelem výzkumu, ujištěny o anonymitě výzkumu a byl ponechán prostor pro jejich případné dotazy. Byla jsem mile překvapena sdílností respondentek, které ve většině případů neprojevovaly zábrany, což jsem původně do jisté míry očekávala. Některé se dokonce, dle vlastních slov, na samotný rozhovor těšily.

Průběh jednotlivých interview byl obecně uvolněný a ženy v zásadě neměly problém hovořit o svých zvyklostech podrobněji, odpovídaly ochotně a v uvolněné atmosféře. Jediným choulostivějším momentem byl přechod k otázkám vztahujícím se k intimním partiím a sexualitě.

Po vypnutí diktafonu byly respondentky dotázány na to, zda se jim průběh rozhovoru líbil. Značná část respondentek následně uvedla, že o těchto praktikách doposud takto komplexně neuvažovala a je zajímavé se nad tímto tématem zamyslet, jelikož si tak uvědomily zajímavé souvislosti. Jednotlivé rozhovory trvaly zhruba 10 minut a každá dobrovolnice dostala po ukončení rozhovoru a poděkování finanční odměnu ve výši 100 Kč.

7.3 Struktura rozhovoru

Kompletní seznam všech otázek pro rozhovory je uveden v příloze 1. Původně jsme měly připraveny zvlášť otázky pro ženy, které uvedou, že si v současné době odstraňují své tělesné ochlupení, a pro ženy, které uvedou, že si své ochlupení neodstraňují. Vzhledem k tomu, že žádná z žen ve vzorku neuvedla, že by si v současné době ochlupení v některé z dotazovaných partií neodstraňovala, tak v této sekci shrnuji pouze otázky, které skutečně během rozhovorů zazněly.

Otázky byly tvořeny celkem třemi okruhy. V prvním okruhu otázek byly ženy dotazovány na to, nakolik je pro ně důležitá úprava zevnějšku. Poté padla otázka na postoj vůči odstraňování ochlupení obecně. Primárním účelem těchto otázek bylo připravit respondentky na následující intimnější dotazy a odlehčit atmosféru rozhovoru: jednalo se tedy o tzv. „rozehřívací“ otázky. Přesto jejich obsah pro nás nebyl druhotný, jelikož například v péči o vzhled spatřujeme možnou souvislost s jednotlivými praktikami úprav tělesného ochlupení.

Okruh 1:

- 1. Nakolik je pro Vás důležitá úprava zevnějšku?*
- 2. V dnešní době se často hovoří o odstraňování tělesného ochlupení, jak se k tomu stavíte Vy?*

Dalším bodem studie bylo zjistit rozdílné postoje napříč jednotlivými partiemi jako jsou nohy, podpaží, klín a ostatní tělesné partie (např. obličejové partie, ruce aj.) a jejich vztah s dalšími postoji týkajícími se odstraňování ochlupení. Podobně jako v předešlých

výzkumech, byly v této sekci zahrnuty zejména otázky na četnost, odůvodnění a metody odstraňování ochlupení. Konkrétně na to, kdy samy si ženy jednotlivé partie začaly holit a co bylo podnětem v dané době, kdy s touto praktikou začaly, a případně jaký pro to mají důvod teď - zdali stejný, odlišný, nebo se přidružila další možná odůvodnění. Narozdíl od předchozích výzkumníků jsem se žen také ptala na to, do jaké míry si myslí, že je odstraňování ochlupení v jednotlivých partiích mezi ženami obvyklé. A jako velmi podstatné se ukázalo ptát se také na to, jak ženy pocitově vnímají ochlupení v jednotlivých partiích, zdali je jim příjemné, či nepříjemné dorůstající ochlupení a jestli lze v tomto zaznamenat drobné, či větší rozdíly mezi jednotlivými partiemi.

Okruh 2:

1. *„Holíte“ si nohy/podpaží/klín/jiné partie?*
2. *Myslíte si, že je to mezi ženami v dnešní době obvyklá praktika?*
3. *Kdy poprvé jste s tím Vy sama začala?*
4. *Co Vás k tomu vedlo?*
5. *Co Vás k tomu vede nyní?*
6. *Jak často si ochlupení na nohou odstraňujete?*
7. *Jakou metodu odstraňování v současné době používáte?*
8. *Máte zkušenost i s jinými metodami odstraňování?*
9. *Jak se cítíte, pokud zrovna nejste dokonale (hladce) „oholená“?*

Ve studii byla zahrnuta také zvláštní sekce otázek pro ženy, které se v některých námi uvedených partiích neholí, avšak v našem vzorku se žádná taková respondentka nevyskytovala. Podobně byla zahrnuta otázka na případné odstranění ochlupení laserovou metodou, ale žádná z respondentek nevedla, že by se této metodě v minulosti podrobila.

V části, kde jsme se ptaly po obecných postojích, pak bylo zařazeno dalších pět otázek. Za prvé na to, jak respondentky vnímají „oholené“, či „neoholené“ osoby a co si myslí zvlášť o mužích a zvlášť o ženách v souvislosti s odstraňováním ochlupení. Za druhé jsme se ptaly, jak by se respondentky stavěly k hypotetické situaci, kdy by došlo k navrácení trendu přírodního ochlupení. Za třetí, jak se k odstraňování ochlupení staví starší generace v jejich přímém okolí (matka, babička apod.). Za čtvrté, zdali některý z partnerů projevoval konkrétní preference, co se odstraňování ochlupení týká. A konečně za páté, jestli si respondentky myslí, že může mít odstraňování ochlupení vliv na sexualitu, případně sexuální prožitek.

Okruh 3:

1. *Jak vnímáte „oholené“/“neoholené“ osoby? Co si myslíte o ženách/mužích, jež se „neholí“?*
2. *Jak by se Vám líbilo, kdyby se do módy vrátil trend přírodního ochlupení?*
3. *Máte představu, jak se k odstraňování ochlupení staví Vaše matka/babička?*
4. *Projevoval některý z Vašich partnerů konkrétní preference v souvislosti s odstraňováním ochlupení?*
5. *Myslíte si, že může mít úprava ochlupení vliv na sexualitu?*

V rámci demografických údajů nás zajímal věk, rodinný stav a nejvyšší dosažené vzdělání respondentek.

7.4 Výběr vzorku

Respondentky byly částečně tvořeny ženami, které odpověděly na inzerát umístěný na webu, a částečně dobrovolnicemi z okruhu mých známých, které jsem oslovila přímo. Rozhovory probíhaly v průběhu měsíce února a března 2012 na vzorku 15 žen ve věkovém rozmezí 19-46 let, věkový průměr činil 25,87 let. Dvě respondentky jsou vdané, ostatní svobodné. Sedm žen má středoškolské vzdělání, jedna žena vyšší odborné vzdělání, dalších pět má ukončený bakalářský stupeň a dvě respondentky mají úplné vysokoškolské vzdělání.

7.5 Metoda zpracování dat

Vzhledem k tomu, že se jednalo pouze o pilotní studii, která slouží jako pomůcka pro další dotazníkovou studii, jsem pro přepis dat nepoužila časově a technicky náročnější doslovnou transkripci. Namísto toho jsem použila tzv. „shrnující protokol“. To je technika, která nezachovává celý text, ale vypouští informace, které nejsou podstatné, či se v textu opakují. Vhodná je zejména v těch případech, kdy je v centru zájmu hlavně obsahově-tématická stránka materiálu. *„Základní myšlenkou přitom je, že v první řadě jde o sjednocení úrovně obecnosti podávaných informací, pak se přistupuje ke stále větší abstrakci“* (Hendl, 2005: 209).

Pro náš účel bylo důležité nalézt nejen podobnosti, ale i zajímavá konstatování a výroky, které v rozhovorech vyčnívaly. V každém případě na tak malém vzorku nelze efektivně vytvářet jakékoliv obecně platné závěry, ani potvrzovat, či vyvracet hypotézy.

Jednotlivé výpovědi jsem přepisovala heslovitě a převedla je do tabulky v textovém souboru Word. Každá respondentka zde byla označena pod číselným kódem, tak aby byla zajištěna její anonymita. Následně jsem postupně porovnávala jednotlivé odpovědi u všech respondentek. Jako užitečné se ukázalo vytisknout si celou tabulku na papír a také barevně označovat a zvýrazňovat podstatné informace, což například Hendl uvádí jako přínosnou pomůcku při vyhodnocování dat (Hendl, 2005). Na základě srovnávání sobě podobných výpovědí jsem nacházela jednotlivé kategorie, které budu v rámci analýzy také interpretovat.

7.6 Analýza a interpretace dat

Okruh 1

Úprava zevnějšku a obecný postoj k odstraňování tělesného ochlupení

Krom dvou respondentek, které uvedly, že o sebe pečují s maximální snahou, ostatní ženy shrnuly vlastní úpravu zevnějšku s tím, že ji řeší víceméně v normě, či se považují za „lepší střed“. Jedna respondentka však uvedla, že svůj vzhled příliš neřeší: „*Asi nejsem v tomto ohledu typická holka*“ (25 let). Obecně byla většina respondentek ve svých odpovědích poměrně strohá. Jelikož se však jednalo o první otázku, která měla především funkci připravit respondentky na konkrétní otázky týkající se jednotlivých praktik odstraňování ochlupení, je pochopitelné, že respondentky odpovídaly takto stručně. Možná zde také mohla mít vliv potíže s formulací odpovědi, jelikož i ženy, které o sebe obecně pečují hodně, mohou mít subjektivní pocit, že mají stále v péči o zevnějšek jisté rezervy. Naopak ženy, které svůj vzhled absolutně neřeší, si tento fakt nemusejí připouštět a považují své praktiky za zcela obvyklé.

Všechny ženy ve vzorku si „holí“ nohy, podpaží a třísla. Jejich obecný postoj k odstraňování ochlupení je kladný. Přesto, že se „holí“, tak jedna z dívek uvedla, že by velmi uvítala, kdyby jí její přítel řekl, že to po ní nevyžaduje. Dvě respondentky také uvedly, že samy kvůli sobě se rozhodně „neholí“, proto v těchto aktivitách nejsou natolik důsledné, avšak nikdo v okolí nesmí vědět, že jejich přístup k „holení“ je takto „laxní“. Jedna žena také zmínila, že obdivuje ty ženy, které jdou proti tomuto trendu a odmítají se „holit“. Tento postoj je jí velmi sympatický, ale sama tak odvážná není. To naznačuje, že ne všechny ženy, které si své ochlupení odstraňují, musejí být s praxí odstraňování ochlupení ztotožněny, ale okolnosti a riziko odsouzení ze strany ostatních lidí jim nedovoluje chovat se tak, aby byly samy sebou. „*Nikdo nesmí vědět, že se neholím*“ (25

let), uvedla jedna z respondentek s tím, že jí samotné chloupky absolutně nevadí. Na vzorku univerzitních studentek u Tiggeman a Kenyon (1998) se ostatně ukázalo, že ženy, které si své ochlupení na nohou a v podpaží neodstraňovaly, projevovaly vyšší sebehodnocení než ženy, které se „holily“. Což dle mého názoru s tímto aspektem může úzce souviset.

Okruh 2

Většina považuje za zásadní a nejobvyklejší úpravu podpaží, následují nohy a klín. Většina v současné době používá žiletku a pěnu, či gel na holení. V jednom případě respondentka uvedla, že pro „holení“ partie klína používá intimní mýdlo, které je dle jejích slov šetrnější. Další respondentka naopak nechce utrácet peníze za drahé holicí pěny, sama si vystačí s obyčejným sprchovým gelem. To poukazuje na určitou míru improvizace v praxi. Ženy si tuto praktiku přizpůsobují a nacházejí vlastní metody a jejich „holicí“ rituály se tak mohou lišit. O laserové metodě uvažují do budoucna pouze dvě ženy ze vzorku. Je pravdou, že i v zahraničních studiích bylo nejčastěji uváděno holení žiletkou (Tiggeman, Hodgson, 2008).

Nohy

Pouze jedna respondentka uvedla, že chloupky na nohou si začala „holit“ později než chloupky v podpaží. U ostatních žen tomu bylo opačně, nebo začínaly zhruba nastejno. Jinak „holení“ nohou je považováno za velmi běžnou úpravu ochlupení: „*Holí se určitě i některé starší ženy, ale s věkem nad 50 let to klesá*“ (26 let).

Většina žen začala s „holením“ nohou mezi 13-15 roky věku. Jedna respondentka (23 let) uvedla, že začala již dříve (cca v 11 letech) a nejstarší respondentka (46 let) uvedla, že nohy si začala „holit“ až cca ve 30 letech věku, teprve, když viděla, že kolegyně v zaměstnání se čím dál častěji na nohou „holí“.

Prvotním impulsem byla zpravidla nějaká *norma* - vliv okolí, zejména vliv starších kamarádek, nebo četba časopisů - a *estetické hledisko*. Estetické důvody u žen pak dále přetrvávají. Z jejich výpovědí bylo cítit, že postupem času si tyto postoje internalizují a holí se čistě jen z vlastního přesvědčení, krom pár výjimek, které uvádím v Okruhu 1. Některé respondentky uvedly i vliv přítele, styděly by se, kdyby se jich měl partner dotýkat a vidět tak případné chloupky. To je poněkud překvapivé zjištění vzhledem k tomu, že v dosavadních výzkumech mělo toto odůvodnění pro odstraňování ochlupení váhu zejména v partii klína (Tiggeman, Hodgson, 2008). Avšak tím, že se jedná o zahraniční studie, kde

je praxe odstraňování ochlupení starší než v českém prostředí, je možné, že tu existují jisté odlišnosti. Možnou variantou může být také vysvětlení, že lidé obecně si neradi připouštějí vliv ostatních na své jednání a opět zde zaujímá roli proces internalizace. Tudíž skutečnost, že jejich partner by neměl vidět jejich ochlupení, je pro ženy důležitá, ale nemusejí ji pociťovat jako zcela zásadní při rozhodování, jestli se „holit“, či „neholit“. Z toho důvodu bude velmi zajímavé prozkoumat právě toto odůvodnění v navazující dotazníkové studii.

Četnost odstraňování chloupků často souvisí s preferovanou metodou; chloupky vytrhané i s kořínky při epilaci, či použití vosku rostou o něco pomaleji než na nohách oholených žiletkou. Tudíž četnost úprav se pohybuje mezi frekvencí jednou za čtrnáct dní až třikrát do týdne. Zde je patrný i sezónní vliv; v létě je potřeba udržovat nohy hladké pociťována silněji. Nejběžnější metodou je pěna a žiletka, doplňkově i epilační strojek a voskové pásky. Některé ženy vyzkoušely i depilační krémy, avšak ve většině případů nebyly spokojeny s výsledným efektem, který nedostal očekávané účinnosti. U chloupků na nohou bylo uváděno, že většině žen v poměru k ostatním partiím dorůstající ochlupení na nohou spíše nevadí. U dosavadních studií však nebyl zaznamenán nijak významný rozdíl mezi mírou a rychlostí růstu ochlupení u nohou a podpaží, tudíž tady možné vysvětlení nenalezneme (Tiggeman, Kenyon, 1998, Tiggeman, Lewis, 2004). V žádné z dosavadních studií nikdo doposud neporovnával, jestli existuje rozdíl mezi tím, jestli ženám v jednotlivých tělesných partiích vadí dorůstající ochlupení. Což nás přivádí k tomu, otestovat tento vztah v naší dotazníkové studii.

Podpaží

V porovnání s chloupky na nohou je odstraňování chloupků v podpaží vnímáno u žen v dnešní době jako častější než v minulosti. Některé ženy si začaly „holit“ podpaží dříve než nohy, ale spíše s „holením“ těchto dvou partií začínaly nastejno.

Metody a důvody pro odstraňování ochlupení v podpaží jsou velmi podobné jako u nohou. Co se důvodů týká, tak se zde významnou měrou přidružuje i hledisko *hygienické*. Četnost odstraňování chloupků v podpaží je také mnohem častější, takřka denní. S tím zdá se souvisí i skutečnost, že odpor k dorůstajícím chloupkům je nejvíce patrný zejména v oblasti podpaží, zřejmě právě z domnělých hygienických důvodů. Chloupky v podpaží jsou oproti jiným partiím vnímány mnohem více negativně, je jim přikládán větší vliv na zápach, přestože si některé ženy uvědomují, že to může být jen jejich subjektivním dojmem. Což naznačují i dosavadní výzkumy, zdá se, že „oholené“ podpaží má poměrně nevýznamný vliv na příjemnost axilární vůně (Kohoutová, Rubešová, Havlíček, 2012).

Ostatně další zajímavou skutečností je, že například prepubescentní děti neprojevují natolik negativní reakce při kontaktu s axilárním pachem jako starší děti, což zase poukazuje na vliv sociálního učení na vnímání axilární „vůně“ (Soo, Stevenson, 2007).

Klín

Podle názoru našich respondentek je odstraňování ochlupení v partii klína nejméně častou praktikou: „*Je to záležitost posledních deseti let. V době, kdy jsem s tím já sama začínala, zhruba v 16 letech, se moje vrstevnice takřka neholily a já jsem byla spíše rarita*“ (24 let). Díky tomu se i věk, kdy ženy s „holením“ klína začínaly, pohybuje spíše od 16 do 18 let věku, s tím, že primárním důvodem byl *sexuální partner a hygiena*, k čemuž se následně přidružily *estetické* důvody. Nejčastější metodou je „holení“ žiletkou.

Co se týká vnímání dorůstajících chloupků, tak většině respondentek chloupky v porovnání s podpažím vadí o mnoho méně, ale ve srovnání s chloupky na nohou je partie klína přeci jen problematictější. Zde by mohlo mít opět, podobně jako u podpaží, vliv hygienické odůvodnění, jelikož chloupky na nohou jsou jen v minimální míře vnímány jako „nečisté“, naopak ochlupený klín a předně oblast podpaží jsou v současné době vnímány jako „nehygienické“. Podobné výsledky ostatně zaznamenaly i Tiggeman a Hodgson (2008). To by mohlo souviset i s tím, že na rozdíl od partie nohou dochází v pubické a axilární oblasti k produkci tzv. pachového podpisu. Individuální tělesný podpis nese informace o genetické příbuznosti (Soo, Stevenson, 2007). Ramsey (2009) uvádí, že mnohdy přetrvává představa, že pubické ochlupení umožňuje lepší uvolňování pachových látek a tím se zvyšuje atraktivita pro opačné pohlaví. Někteří výzkumníci se také například domnívají, že averze vůči axilárnímu pachu v západních společnostech má původ v historicky-kulturním procesu zdůrazňování osobní hygieny, o čemž se ostatně zmiňují už výše (Soo, Stevenson, 2007).

Ostatní tělesné partie

Další nejčastější partií, kterou si ženy upravují, je obočí. Zajímavé je, že většina respondentek se shodla, že vytrhávání obočí vykonávají spíše příležitostně a případné nedokonalosti řeší operativně, tedy, kdy je zaregistrují. Většina respondentek tedy vytrhává chloupky spíše „podle potřeby“, tedy nepravidelně, ve chvíli, kdy si všimnou nově narostlých chloupků. Nejčastěji chloupky odstraňují pinzetou. To na druhou stranu koresponduje s odpověďmi na první z našich otázek na úroveň úpravy zevnějšku; většina našich respondentek totiž uvedla, že úpravě zevnějšku věnují jen tolik pozornosti, kolik je

nezbytně nutné. Zdá se, že se spíše jedná o součást kosmetických úprav, nežli o praktiku, která by přímo souvisela s příchodem nových trendů v odstraňování tělesného ochlupení. Pro zajímavost byly v souvislosti s vytrháváním obočí zmíněny například přirovnání typu: „*Obočí teda vytrhávám, abych nevypadala jako Frida Kahlo...*“ (27 let), nebo „*...Brežněvové už nechoděj...*“ (25 let). Je pravdou, že vytrhávání obočí má v českém prostředí delší tradici, což je názorně vidět i z filmové historie. To potvrdila i naše nejstarší respondentka (46 let), která si v období puberty, tedy začátkem 80. let, příležitostně obočí vytrhávala, jelikož bylo tehdy u žen moderní úzké obočí.

Méně časté je odstraňování chloupků na rukou, to uvedly pouze dvě respondentky. Jako metodu uvedly holení žiletkou, četnost cca dvakrát do týdne, tedy zhruba obdobně jako si odstraňují chloupky na nohou. U žen s tmavšími chloupky je navíc také poměrně běžné odstraňování chloupků pod nosem, či jinde v obličeji. Jedné respondentce (19 let) se v pubertě děti smály kvůli knírku, proto si jej začala epilovat voskem. Jiná respondentka (26) zase uvedla odstraňování chloupků v nose. Tyto praktiky však již spíše souvisí s mírou a odstínem ochlupení v konkrétních partiích; některé ženy zkrátka pocítují, že v jejich případě jsou tyto úpravy nezbytné.

Okruh 3

Vnímání druhých lidí a postoj k nim

Většinou respondentek vadí v souvislosti s ostatními lidmi především to, že nedodržují hygienu, obzvláště lidé se zpocenými chloupky v podpaží. To ženy z našeho vzorku považují za mnohem zásadnější problém než je samotné „neholení“ se. Jinak se povětšinou shodují, že co se úprav ochlupení týká, je to svobodné rozhodnutí každého člověka, jak ženy, tak i muže. Ty ženy, které u mužů preferují určitou míru úprav, rovněž uváděly, že by muž neměl vypadat příliš zženštile. V této otázce byla, co se preferencí u opačného pohlaví týká, patrná největší variabilita. Objevily se jak ženy, které preferují absolutní vyholení partnera, „*...taky všechno holit nejlíp...*“ (26 let), tak i respondentky, které preferují přirozenost. Jedna respondentka (23 let) se například vyjádřila v tom smyslu, že u mužů je spíše přirozené „být zarostlý“: „*To se mi určitě nelíbí, když se muž holí, ani nikoho takovýho neznám, kdo se holí v podpaží a v intimních partiích, ...teda dokážu pochopit, že si muž třeba holí chlupatá záda, to jo*“. Další respondentka (19 let) uvedla: „*Když jsou přírodní a maj toho málo, tak je to v pohodě, ale takový ty, co maj ten prales, to se mi už moc nelíbí*“. Toto je zajímavé zjištění, jelikož napříč různými kulturami byla zaznamenána poměrně odlišná zjištění. Například ženy v Británii preferovaly obrázky zarostlejších

mužů, naopak ženy z Kamerunu, Číny, Nového Zélandu a americké Kalifornie hodnotily obrázky mužů s absencí ochlupení jako atraktivnější (Dixson, s.d.).

Obrácení trendu

Pozoruhodné byly reakce na otázku, jak by se ženy zachovaly v případě, že by se změnila móda a znovu se vrátil trend přírodního ochlupení. Většina žen byla překvapená touto otázkou a nejprve v drtivé většině uvedly, že taková hypotetická situace je naprosto nereálná. Většina žen by se také v žádném případě nepřizpůsobila, zde byl znát velmi striktně odmítavý tón. Přesto by alespoň dvě respondentky podle vlastních slov zřejmě časem podlehly tlaku nové normy: „*Myslím, že ten tlak okolí je dost silný a má vliv na vnímání krásy*“ (24 let). Ale jak uvedly, tak by si s největší pravděpodobností nepřestaly „holit“ podpaží. Pokud by se měly přestat „holit“, tak jedině v klíně, nebo na nohou. V podstatě by byly ochotné vynechat „holení“ těch chloupků, jejichž odrůstání jim natolik nevadí. Nejstarší žena ze vzorku (46 let) uvedla, by se případnému návratu trendu přírodního ochlupení nebránila: „*V době, kdy jsem si já sama hledala partnera, to bylo naprosto normální, takže by mi to nevadilo*“.

Praktiky starší generace

Většina žen uvedla, že mají alespoň částečnou představu, jestli se jejich matka nebo babička „holí, či neholí“. Zhruba polovina žen měla konkrétnější představu, z toho tři ženy uvedly, že jejich matky se „holí“ podobně jako ony samy. Některé ženy uvedly, že jejich matky nejsou v odstraňování ochlupení natolik důsledné. Co se týká generace babiček, uváděly, že u starších žen již nejsou chloupky natolik patrné a navíc je pochopitelné, že vzhledem ke svému věku se tím již nemusejí nutně zabírat. Bylo patrné, že největší potíž činilo zhodnotit „holení“ intimních partií, zde nedokázaly některé respondentky konkrétně odpovědět. To ukazuje například tato výpověď: „*To moc konkrétně netuším, ...obočí jo, ale další partie, ...no mamka to neřeší*“ (23 let). Zdá se, že toto téma není nejčastějším předmětem rozhovorů mezi dcerami a matkami.

Přesto měla naše nejmladší respondentka poměrně přesné informace o praxi své matky a babičky. „*No babička si jako holí nohy a mamka jako vobčas taky, no ale není to zas tak častý, no...to nák neřešej...a podpaží, to jako asi taky moc neřešej, a ještě si teda taky dělaj pod tím nosem právě...a babička³⁵ taky používá takový ty krémy*“ (19 let).

---

³⁵ Pozn.: Věk babičky 75 let.

Preference partnerů

„*Zatím si nijak nestěžovali...*“ (27 let), ve většině případů nemají respondentky vlastní zkušenost se specifickými preferencemi svých partnerů co se ochlupení týká. Čtyři z respondentek uvedly, že jejich partner vyžadoval alespoň ponechanou čárku v klíně, jelikož úplně „vyholený“ klín evokuje dětskou nezralost. „*Jednou se mi proužek nějak nepoved, tak jsem ho dala dolů celej a to se teda příteli fakt nelíbilo, měl pocit, že mi je nějakých jedenáct*“ (28 let). Další respondentka (24 let) uvedla, že naopak partner vyžadoval kompletní „vyholení“ místo ponechaného ornamentu: „*Celou dobu jsem si nechávala proužek a asi po roce mi řek, že se mu víc líbí úplně vyholený, tak jsem mu teda vyhověla a od té doby, i když spolu už dávno nejsme, to tak dělám*“. Jedna žena (25 let) uvedla, že pro zpestření sexuálního života se občas s partnerem „holí“ navzájem.

Vliv na sexualitu

Pravděpodobně i vzhledem k tomu, že většina respondentek začala s „vyholováním“ klína spolu se začátkem intimního života, tak do jisté míry považují neupravený klín za určitou „překážku“ samotného intimního styku. Co se týká vlivu na sexuální vzrušení, případně sexuální prožitek, tak se některé respondentky vyjádřily skepticky, „...*že by to nějak vyloženě ovlivnilo ten prožitek, ...to se většinou odehrává v místech, kde žádný ochlupení není*“ (27 let). Některé se shodly, že toto spíše hraje roli u lidí, kteří projevují nějaké striktní preference. Na základě toho by se například muž preferující „vyholené“ ženy pravděpodobně nedokázal sexuálně vzrušit při pohledu na „neoholenou“ ženu. Naopak ženu, které se líbí „mužná hrud“, by nepřitahoval vyholený metrosexuál. Některé respondentky také uvedly, že chloupky mohou překážet při některých sexuálních praktikách, například při orálním sexu. Proto se jim zdá vhodné, aby při těchto praktikách bylo, bez ohledu na pohlaví, ochlupení v klíně alespoň nějak upravené, například zastřižené.

V každém případě restrikce týkající se ochlupení mají větší vliv na mužskou sexualitu, totiž jinak řečeno muži mají vyšší nároky na ženy, co se odstraňování ochlupení týká. To například ukazuje vyjádření jedné z respondentek: „...*její vlastní nějaký prožitek myslím, že ne, ale toho muže myslím, že jo*“ (23 let). Jak uvádějí Tiggeman a Hodgson (2008) tak již ve studii Basow a Barman z roku 1998 byly „neoholené“ ženy jak ze strany žen i mužů hodnoceny jako méně atraktivní, nespolečenské, méně inteligentní a maskulinnější než ženy, které se „holily“. Tudíž od žen se v současné době skutečně spíše očekává, že si své ochlupení odstraňovat budou. Některé respondentky na tuto otázku

odpověděly spíše nejistě: „*Myslím si, že může, ale jak dalece, to nedokážu posoudit*“ (46 let).

7.7 Shrnutí a východiska pro navazující dotazníkovou studii

Všechny účastnice naší studie uvedly, že se v současné době „holí“ na nohou, v podpaží i v klíně. Jejich důvody a praktiky se drobně odlišují, nebyla však zaznamenána žádná fakta, která by extrémně vybočovala. Ostatně se tímto spektrem otázek již podrobněji zabývaly minulé výzkumy, tudíž jsme neočekávaly tolik nových a převratných informací.

O mnoho podnětnější se ukázalo ptát se na postoj k dorůstajícímu ochlupení zvláště pro každou jednotlivou partii. To také následně zohledňujeme v naší dotazníkové studii. Na základě výpovědí žen se domnívám, že v partii podpaží by mohlo hrát hygienické odůvodnění významnější roli nežli u partie nohou a klína.

Z toho důvodu, že většina respondentek nedokázala blížeji specifikovat svůj subjektivní přístup k tělesné péči; označovaly se v drtivé většině slovy odkazujícími k „normě“; chceme vztah tělesné péče a odstraňování ochlupení podrobit dalšímu zkoumání v dotazníkové studii. Z výsledků interview prozatím vyvozují právě to, že ženy mohou mít problém formulovat svůj subjektivní vztah a přístup k tělesné péči a tím pádem bude vhodnější ptát se jich jinou formou a podrobněji.

Co se týká partie klína, ptaly jsme se pouze na to, zdali se ženy „holí“, nikoliv na to, jaké konkrétní typy úpravy preferují. Rozhodly jsme se všechny detailnější a choulostivé otázky ponechat až na dotazníkovou studii. To si myslím nebylo na škodu, jelikož cílem rozhovorů nebylo podchytit nijak závratně velký vzorek žen, ale spíše prvotně zmapovat jejich postoje k této praxi tělesných úprav v našich lokálních podmínkách. Zde ovšem nabyla mnohem většího významu skutečnost, že ženy dávají do souvislosti úpravu pubického ochlupení s intimním životem a sexuálními praktikami, což bychom rády zohlednily v navazujícím kvantitativním výzkumu a pokusily se ověřit, zdali skutečně hraje vliv partnera roli v odůvodnění odstraňování pubického ochlupení. Ostatně Herbenick et al. (2010) již zjistili, že ženy, které si chloupky v klíně odstraňovaly kompletně, měly kladnější postoj ke svým genitáliím. A právě další možné souvislosti postoje ke genitáliím chceme také prozkoumat hlouběji v dotazníkové studii.

V rámci okruhu otázek, který byl zaměřen na obecné názory žen, jsme sledovaly, nakolik ženy o těchto věcech přemýšlí a nakolik podrobně jsou schopné o nich hovořit.

Závěrem nutno podotknout, že k mému překvapení se ženy těmito otázkami příliš nezabývají a zřejmě právě proto byly jejich odpovědi velmi stručné.

Všechny účastnice vyjádřily určitý druh tolerance vůči ostatním lidem a zejména vůči odmítavým postojům některých lidí k odstraňování ochlupení. Dále byly poměrně zaskočeny otázkou na módní převrat. To by se dle mého názoru dalo vysvětlit tím, že v současné době jsou zvyklé své ochlupení upravovat a mají pro to svá ospravedlnění, která by v případě navrácení se trendu přírodního ochlupení musely přehodnotit, či si je obhájit před většinovou společností. A jít proti davu, vyčnívat, to si obvykle žádá notnou dávku odvahy. Je to podobné jako kdyby se někdo před třiceti lety zeptal žen u nás - které dospívaly a vyrůstaly ve společnosti, kde drtivá většina lidí své ochlupení neupravovala, ani tuto potřebu necítila - co si myslí o tom, že v budoucnu bude vhodné, aby si holily své ochlupení. Snad by se tomu také poušmály a označily něco podobného za holý nesmysl.

Dále se domnívám, že fakt, že některé ženy nemají představu o tom, jestli se jejich matky a babičky „holí“, ukazuje na určitou míru komunikační mezery napříč generacemi, co se tématu ochlupení týká. Přesto, že se stále více tato praxe napříč společnostmi rozšiřuje, tak není běžným tématem hovorů mezi dcerami a matkami. To dle mého názoru platí zejména pro „vyholování“ intimních partií. Jedná se o jakýsi generační rozpor, kdy matky mohou kritizovat své dcery za to, že se „holí“ příliš, a naopak dcery vytýkají svým matkám, že by měly být ve své praxi více důslednější. Další možnost je ta, že toto téma je pro ně tabu. Bylo by jistě zajímavé, zaměřit se v rámci některého dalšího výzkumu na to, jak spolu generace hovoří právě o tomto tématu. Toto téma má kolem sebe do jisté míry stejnou auru jako například rozhovory s rodiči o sexu. Například v prostředí thajských rodin se ukázalo, že o sexu se mluví více s dospívajícími dcerami než se syny. Zvýšené komunikaci o sexu také přispívá skutečnost, že rodiče jsou věřící, nebo již u svého potomka očekávají jisté sexuální aktivity. Přičemž u rodičů, kteří předpokládali jistou zkušenost svých dětí se sexem, bylo pravděpodobnější, že s nimi budou hovořit o hrozbě HIV infekce, nebo o úskalích výchovy dětí mladými rodiči, spíše než přímo o pohlavním styku a o začátku intimního života (Rhucharoenpornpanich et al., 2012).

Také odpovědi na otázky na partnerské preference a sexualitu poukazují na to, že tlak většinového názoru dokáže ovlivnit vnímání krásy, přitažlivosti a sexuality. Tlak na úpravu ochlupení u žen je mnohem vyšší než u mužů. Avšak možná je jen otázkou času, kdy i ženy budou ve svých nárocích na muže mnohem striktnější a budou je sexuálně vzrušovat jen „vyholení“ muži. Prozatím se zdá, že se v tomto ohledu mezi ženami

vyskytují jak ty ženy, které přitahují neupravení chlupatí muži, tak na druhé straně i ženy, které upřednostňují spíše hladce „oholená“ těla.

8. Dotazníková studie

8.1 Cíl

V dotazníkové studii si klademe za cíl zjistit, zdali odstraňování ochlupení v různých tělesných partiích souvisí s celkovou tělesnou péčí a sexuálními zkušenostmi. Domníváme se, že míra a četnost odstraňování tělesného ochlupení bude pozitivně korelovat s časovými investicemi do vzhledu celkově a pokud jde o ochlupení pubické, pak také s rostoucí mírou sexuálních zkušeností.

8.1.1 Hypotézy

Hlavní hypotézy:

Hypotéza 1

Ženy, které vykazují vyšší míru péče o svůj vzhled, budou vykazovat vyšší míru úprav tělesného ochlupení.

Hypotéza 2

Ženy, které mají více zkušeností v sexu, budou vykazovat vyšší míru úprav pubického ochlupení.

Doplňkové hypotézy týkající se odůvodnění úprav ochlupení v konkrétních partiích:

Hypotéza 3

Pro odstraňování ochlupení v oblasti podpaží je jako nejdůležitější důvod uváděn hygienický zřetel.

Hypotéza 4

Pro odstraňování ochlupení v oblasti klína je jako nejdůležitější důvod uváděn vliv partnera.

8.2 Materiál a metody

8.2.1 Účastnice

Kritéria účasti byla stanovena následovně: našeho výzkumu se mohly účastnit pouze ženy starší 15 let věku; další omezení jsme nestanovily.

Dotazníky byly distribuovány na webu prostřednictvím internetového odkazu. Potencionálním participantkám jsme rozeslaly žádost o vyplnění jednak prostřednictvím emailu nebo avízem na univerzitních stránkách na Facebooku. De facto byla použita i

metoda sněhové koule, jelikož v každé zprávě byla uvedena prosba o šíření mezi další přátele a známé. Zhruba tisíc emailů bylo odesláno účastníkům předchozích univerzitních výzkumů, kteří výslovně uvedli, že se chtějí účastnit také dalších výzkumů na FHS UK.

Získaná výsledná data byla upravena ve dvou krocích, tak abychom dostaly finální soubor vhodný pro vstup do statistické analýzy. Z celkového počtu 214 vyplněných dotazníků byla část vyřazena již v programu Excel na základě zevrubného prozkoumání surových dat. V prvním kole bylo takto vyřazeno 93 případů a zbylo nám 121 dotazníků. Důvodem jejich vyřazení bylo:

1. Za prvé někteří respondenti nevyplnili důležité demografické údaje jako je například pohlaví a věk. Celkem tak bylo vyřazeno 42 případů.
2. Za druhé se v několika případech ukázalo, že průzkum vyplnili muži, a proto jsme tato data vyřadily. Taktéž byly z důvodu zachování co největší homogenity vzorku vyřazeny ženy pod věkovou hranicí 20 let a nad věkovou hranicí 30 let nebo ženy, které uvedly jinou než heterosexuální orientaci. Celkem bylo z těchto důvodů vyřazeno 27 případů.
3. Za třetí byly některé demografické údaje vyplněny nesmyslně, či záměrně lživě, zejména tělesná váha a počet sexuálních partnerů.
4. Za čtvrté u jiných než demografických otázek chyběla řada klíčových údajů, například zda si dotyčná respondentka ochlupení odstraňuje, či ne. Celkem bylo na základě bodu 3 a 4 vyřazeno 24 případů.

V dalším kole po shlédnutí dat ve statistickém programu bylo vyřazeno ještě dalších 10 dotazníků.

Po prohlédnutí boxplotů pro příslušné proměnné jsme identifikovaly případy, jejichž hodnoty v dané proměnné se nacházely dále než dvě směrodatné odchylky od průměru dané proměnné v rámci celého souboru, tj. odlehlé hodnoty (Field, 2005: 13). Čtyři ženy měly mírnou nadváhu (BMI 26-30), další čtyři ženy uvedly počet sexuálních partnerů, který silně vybočoval (28 a více). Jedna žena měla vysoké BMI i počet partnerů a konečně jedna žena sama sebe, co se vlastní atraktivity týče, ohodnotila jako velmi nepřítažlivou (nejnižší možné hodnocení). Jejich data proto nebyla zahrnuta do statistické analýzy.

Konečná analýza tak byla ve výsledku provedena na vzorku 111 žen, které dosáhly (minimálně) středoškolského vzdělání.

Deskriptivní charakteristiky našeho konečného vzorku uvádí Tabulka 2 níže:

Tabulka 2. Základní charakteristiky vzorku, N = 111.

	Průměr	SD	Minimum	Maximum
Věk	23,9	2,3	20	30
BMI	21,8	2,6	17,3	27,8
Počet sexuálních partnerů	6,0	6,0	1	26

8.2.2 Dotazníky

Účastnice pomocí softwaru Qualtrics na webu vyplnily celkem šest dotazníků v tomto pořadí: dotazník na demografické údaje, dotazník vztahující se k různým aspektům odstraňování tělesného ochlupení, dotazník na postoj k sexu, dotazník na postoj k vlastním genitáliím Female Genital Self Image Scale (FGSIS; Herbenick & Reece 2010), dotazník sexuálních zkušeností a dotazník péče o tělo. Všechny dotazníky jsou v plném znění k nahlédnutí v příloze 2.

Všechny otázky byly pro přehlednost odstupňovány buď zleva doprava, nebo shora dolů (tak jak je uvedeno v příloze 2) na škále od nižších hodnot po hodnoty vyšší. V samotném dotazníku převažovala pětibodová Likertova škála, kde nejmenší, nejslabší, či nejvíce negativní varianta měla hodnotu nejnižší a největší, nejsilnější, či nejvíce pozitivní stanovisko hodnotu nejvyšší (např. stanovisko „zcela nesouhlasím“ mělo hodnotu 1, naopak stanovisko „zcela souhlasím“ hodnotu 5). Dále se objevily dvoubodové odpovědi, kde odpověď „ano“ měla hodnotu 1, odpověď „ne“ hodnotu 2. Výjimku tvořily pouze otázky č. 4, 5, 6 a 7 v sekci „demografie“ a otázka č. 10 v sekci „odstraňování ochlupení“, kde byla možnost více než 5 odpovědí.

V rámci **demografických údajů** jsme se ptaly celkem na deset otázek - na věk, výšku, váhu, na velikost obce, ve které respondentky žily do věku 15 let, na velikost obce, ve které převážně žijí dnes, dále na nejvyšší dosažené vzdělání, průměrný čistý měsíční příjem, rodinný stav, datum začátku poslední menstruace a zdali v současné době užívá respondentka hormonální antikoncepci.

Následoval **dotazník na úpravu tělesného ochlupení**, při jehož vytváření jsme částečně vycházely z předchozích zahraničních studií, tak i našeho pilotního výzkumu založeného na rozhovorech. Otázky 1, 2 byly převzaty z výzkumu Tiggemanové a Kenyonové (1998). V otázkách 4, 5, 6, 7 a 9 jsme vycházely z výzkumu Tiggemanové a Hodgsonové (2008). V otázce č. 9 jsme však jednotlivá odůvodnění redukovaly z původních 18 na 11. Otázka č. 10 pak vycházela ze studie Ramseyové (2009), kde jsme převzaly kategorizaci a charakteristiku typů úprav pubického ochlupení.

Zaměřily jsme se celkem na tři základní partie, na které jsme se ptaly zvláště v tomto pořadí: nohy, podpaží a klín. Celkem tento dotazník obsahoval jedenáct otázek – na hustotu ochlupení (všechny 3 partie), rychlost růstu ochlupení (všechny 3 partie) a pouze u pubického ochlupení na vnímání barvy ochlupení. Dále se dotazník větvil otázkou, zdali si žena v současné době odstraňuje ochlupení v dané partii (všechny 3 partie). Vzhledem k tomu, že žádná z žen ve výsledném vzorku nevedla, že se v současné době neholí v některé z uvedených partií, tak zde neuvádím otázky, které jim byly následně kladeny. Pokud tedy žena odpověděla, že si v současné době odstraňuje ochlupení v dané partii, následovala otázka na to, v jakém věku si žena začala své ochlupení v dané partii odstraňovat, jak často a jakou metodou si převážně ochlupení odstraňuje. Dále jsme se ptaly, nakolik dané respondentce vadí dorůstající ochlupení v dané partii, a jak velkou důležitost přikládá různým důvodům pro odstraňování ochlupení v dané partii. V posledních dvou otázkách nás zajímalo, jaké typy úpravy pubického ochlupení daná respondentka praktikuje a každá respondentka mohla, ale nemusela uvést případné poznámky k úpravě svého pubického ochlupení.

Třetí dotazník se týkal **postojů k různým sexuálním aktivitám**. Dotazník byl volně inspirován dotazníkem „Sexual attitudes for self and others questionnaire“ (SAS; Story, 1979). My jsme z něj použily pouze jedenáct otázek a ptaly jsme se pouze na vlastní osobní postoj vůči daným aktivitám, nikoliv i na postoj k těmto aktivitám, pokud je vykonávají jiní lidé. Také jsme pozměnily škálu ze čtyřbodové na pětibodovou, jelikož v původním dotazníku „chyběla“ prostřední možnost a my jsme potřebovaly sjednotit jednotlivé škály, tak aby byly pokud možno pětibodové, včetně středních hodnot. Mimo to jsme celou škálu také obrátily (opět z toho důvodu, aby naše škály byly jednotné), tak že v našem dotazníku nejnižší hodnota 1 (považuji za zcela nepřijatelné) označuje silně negativní postoj a nejvyšší hodnota 5 (považuji za zcela přijatelné) nejpozitivnější postoj vůči daným aktivitám. Prvních šest otázek se týkalo individuální masturbace, masturbace s osobou opačného a stejného pohlaví, pohlavního styku s osobou opačného pohlaví, orálního sexu s osobou opačného a stejného pohlaví. Dále zde byly otázky na postoj k sexu s partnerem za přítomnosti dalších osob, otázka na udržování vícero sexuálních vztahů najednou, na větší průbojnost ženy v heterosexuálním vztahu, na využití erotiky k sexuální stimulaci a na pohlavní styk během menstruace. Respondetky odpovídaly na pětibodové škále, nakolik považují vykonávání těchto aktivit za přijatelné.

Jako čtvrtý z dotazníků byl použit dotazník **Female Genital Self Image Scale** (FGSIS; Herbenick, Reece, 2010). Skládá se ze sedmi otázek týkajících se postojů a pocitů

žen ohledně vlastních genitálií. Původní škála odpovědí je čtyřbodová Likertova škála (zcela nesouhlasím/nesouhlasím/souhlasím/zcela souhlasím); my jsme použily pětibodovou Likertovu škálu, obohacenou o střední možnost, přičemž naše škála byla ukotvená pouze na dvou koncích (1 = zcela nesouhlasím, 5 = zcela souhlasím). Dotazník zahrnuje otázky na to, zdali respondenky vnímají své genitálie pozitivně, jestli jsou spokojeny se vzhledem svých genitálií, zdali je jim příjemné, pokud si jejich partner prohlíží jejich genitálie, zdali jejich genitálie mají příjemnou vůni, fungují tak jak mají, jestli se respondentky cítí pohodlně při gynekologickém vyšetření jejich genitálií a nakonec, jestli se za své genitálie nestydí.

Následovaly dvě otázky na počet partnerů. Za prvé jsme se ptaly na celkový počet sexuálních partnerů a za druhé na celkový počet dlouhodobých sexuálních partnerů (ve smyslu vážné známosti, která měla/má vyhlídky do budoucna). Tyto otázky se vztahovaly spíše k demografické sekci, ale neumístily jsme je hned na začátek dotazníku, aby ženy nebyly již v prvopočátku zaskočeny takto intimními dotazy.

Pátý dotazník týkající se **sexuálních zkušeností** byl volně inspirován dotazníkem „The Cowart-Pollack Scale of Sexual Experience“ (Cowart-Steckler & Pollack 1998). Původní dotazník zahrnuje pouze odpovědi „Ano“/„Ne“, přičemž se liší zvláště otázky pro muže a zvláště pro ženy. My jsme na jeho základě vytvořily 22 otázek, které se týkají různých sexuálních aktivit a v odpovědích nás zajímalo, jak často se respondentky věnují těmto aktivitám. Možné odpovědi byly rozmístěny na pětibodové Likertově škále od „Nikdy“/„Výjimečně“/„Příležitostně“/„Docela často“/„Velmi často“.

Ptaly jsme se na následující aktivity: společná sprcha s partnerem, sledování pornografických materiálů s partnerem, samostatné aktivní vyhledávání pornografických materiálů, na samostatné vyhledávání nových sexuálních zkušeností, na používání erotických pomůcek, na věnování se lehkým sado-maso praktikám a na věnování se tvrdším sado-maso praktikám. Dále nás zajímaly praktiky s partnerem; jako je dotýkání se genitálií rukou (ze strany partnera a naopak), ústy (ze strany partnera a naopak), ptaly jsme se na masturbaci, na současné vzájemné uspokojování se ústy tzv. „poloha 69“, na dotýkání se konečníku rukou (ze strany partnera a naopak) a ústy (ze strany partnera a naopak). A konečně posledních 5 otázek se týkalo pohlavního styku, kdy je v pozici nahoře muž a kdy naopak žena, a ptaly jsme se také na anální styk, lesbický sex a skupinový sex.

Poslední, šestý dotazník se týkal **tělesné péče**. Dotazník obsahoval 24 otázek týkajících se vzhledových úprav. V první sekci „postoj k oblékání“ jsme se ptaly, zdali respondentky nosí drahé, nepoškozené, čisté a značkové oblečení/obuv. V další sekci jsme

se ptaly na tělesné modifikace jako je piercing, tetování a plastické operace. Pokud respondentka odpověděla u některé z možností ano, zobrazila se jí další otevřená otázka, kde mohla uvést případné poznámky (např. u tetování, kde na těle se nachází a co vyobrazuje). Ve třetí sekci otázek nás zajímalo, jak často se respondentka upravuje tzv. svépomocí, tedy sama doma, k čemuž není třeba nijak závažné finanční investice. Ptaly jsme se, jak často používá deodorant, či antiperspirant, jak často používá parfém, zdali má pěstěné nehty, zdali si lakuje nehty, jestli se líčí a zdali si upravuje tvar obočí. Za čtvrté nás zajímalo, zdali se respondentky věnují cvičení (jak často, případně o jakou činnost se jedná) a zdali dodržují správnou životosprávu. Nakonec nás zajímaly aktivity jako jsou diety, návštěva kadeřníka, solária, kosmetiky, manikúry, pedikúry, zdali má respondentka vybělené zuby a zdali sebe samu považuje obecně za fyzicky atraktivní (na pětibodové Likertově škále ukotvené na obou koncích “velmi neatraktivní“ (1)/“velmi atraktivní“ (5)).

8.2.3 Postup

Dotazníky byly vytvářeny v programu Qualtrics, který umožňuje snadnou a rychlou přípravu a distribuci dotazníků v prostředí internetu a snadno se z něj získávají výstupy pro následné statistické zpracování.

V úvodu byl krátce představen náš výzkum, jeho význam a cíle. Dále byly uvedeny podmínky účasti, což bylo ženské pohlaví a minimální věk 15 let. Respondentky byly informovány o časové náročnosti výzkumu, anonymitě výzkumu a ujištěny, že jejich údaje budou využity pouze pro účely tohoto výzkumu a nebudou předávány žádné třetí straně. Nezbytnou součástí byl informovaný souhlas, kde respondentky souhlasily, že byly seznámeny s podmínkami výzkumu a chtějí se jej dobrovolně účastnit a berou na vědomí jeho využití pro vědecké účely. Následovala otázka na pohlaví, jejímž účelem bylo vyselektovat muže. Vyplnění celého průzkumu netrvalo déle než 25 min. V závěru jsme se ptaly, zdali chce být respondentka informována o výsledcích výzkumu, zdali se chce v budoucnu účastnit některého výzkumu v rámci Etologie člověka. Pro tento účel měla každá respondentka možnost uvést svou kontaktní emailovou adresu a nakonec měla možnost nechat vzkaz, či připomínku. Dotazník byl zakončen poděkováním.

8.2.4 Statistická analýza

Obecné předpoklady – testy normality

Před provedením vlastní analýzy jsme nejprve zkontrolovaly obecné předpoklady, tedy provedly testy normality, **a to pomocí Shapiro-Wilk W testu; dále jsme vizuálně zhodnotily, zda se rozdělení všech intervalových proměnných blíží normálnímu rozdělení.**

I. Explorativní faktorová analýza

Pro zpracování nestandardizovaných dotazníků jsme použily explorativní faktorovou analýzu. Explorativní faktorová analýza si klade za cíl analyzovat korelace většího množství měřitelných (manifestních) proměnných a na základě této analýzy určit skupiny proměnných, které statisticky „patří k sobě“, tj. za kterými stojí společný faktor (latentní proměnná). Přitom by měl být počet nalezených faktorů co nejmenší a pozorované závislosti by měly být objasněny co nejjednodušeji. *„Poté, kdy faktor objevíme a pojmenujeme, můžeme z něj vytvořit novou proměnnou, kterou používáme v další analýze namísto původních položek“*³⁶.

Některé dotazníky, které jsme použily, nebyly standardizované a mohou tak obsahovat spoustu nadbytečných proměnných, které mezi sebou mohou být v rámci toho dotazníku vysoce prokorelované, a tedy i redundantní. Z toho důvodu jsme nejprve tyto proměnné zredukovaly tak, že jsme získaly několik faktorů. Jako první jsme tedy provedly explorativní faktorovou analýzu **dotazníků tělesné péče a sexuálních zkušeností.**

1) Předpoklady explorativní faktorové analýzy

a) Lineární vztahy mezi proměnnými jsme ověřily prostřednictvím bodového grafu (scatterplot) mezi jednotlivými proměnnými; pokud je vztah lineární, mají shluky bodů takovou polohu, že by se jimi dala proložit přímka. Ve většině případů byl tento předpoklad splněn.

b) Rozložitelnost (factorability) má několik kritérií:

Prvním z nich je, že v korelační matici by mezi původními proměnnými mělo být alespoň několik středních až silných korelací. Z důvodu porušení předpokladu normality jsme musely použít neparametrické korelace proměnných. Za účelem zjištění, jestli se mezi proměnnými takové korelace nacházejí, jsme provedly neparametrické korelace

---

³⁶ Dostupné z: < http://userweb.pedf.cuni.cz/kpsp/skalouda/fa/zakl_pojmy.htm>. Navštíveno dne 25.8.2012.

příslušných proměnných, abychom zjistily zda Kendallův korelační koeficient (Kendalovo Tau) alespoň v několika případech převyšuje hodnotu 0,5.

Druhým zásadním kritériem je tzv. adekvátnost výběru (sampling adequacy). Ta se testuje **zprv** pomocí tzv. *Kaiser-Meyer-Olkinova (KMO) testu*, který srovnává velikosti (pozorovaných) korelačních koeficientů s velikostí koeficientů parciálních korelací. Žádoucí je, aby parciální korelace byly pokud možno malé, pokud mají proměnné sdílet nějaké společné faktory. Hodnota statistiky tohoto testu se pohybuje v rozmezí 0 až 1, přičemž čím více se blíží hodnotě 1, tím lépe. Doporučovaná minimální hodnota této statistiky (tak, aby následná faktorová analýza měla smysl) je 0,6, ale v ideálním případě větší než 0,8.

Zadruhé se testuje pomocí tzv. *Bartlettova testu sféricity*. Bartlettův test sféricity slouží k testování nulové hypotézy, že korelační matice je jednotková matice, v níž všechny prvky mimo diagonálu jsou nuly. Jestliže tedy mezi proměnnými mají existovat korelace, a tedy má smysl v jejich vzájemných korelacích hledat určitou strukturu, tento test musí být signifikantní (tj. $p < 0,05$).

c) Adekvátní velikost vzorku – většina autorů uvádí, že poměr počtu proměnných, které vstupují do analýzy, a počtu respondentů by měl být v ideálním případě 1:20 (tj. na jednu proměnnou 20 respondentů), jako minimum se uvádí poměr 1:5 (Field, 2005: 639).

2) Explorativní faktorová analýza – dotazník tělesné péče

Analýza byla provedena na 18 proměnných (z celkových 24) týkajících se následujících položek:

1. Nosíte drahé oblečení/boty?
2. Nosíte nepoškozený oděv/boty?
3. Nosíte čistý oděv/boty?
4. Nosíte značkové oblečení/boty?
5. Používáte deodorant, či antiperspirant?
6. Používáte parfém?
7. Máte pěstěné nehty?
8. Lakujete si nehty?
9. Líčíte se?
10. Máte upravený tvar obočí?
11. Jak často cvičíte?

12. Dodržujete správnou životosprávu?
13. Držíte diety?
14. Chodíte ke kadeřníkovi?
15. Chodíte do solária?
16. Chodíte na kosmetiku?
17. Chodíte na manikúru?
18. Chodíte na pedikúru?

Pro analýzu bylo ze 111 případů přijato jako platných 109. Jako metoda extrakce byla zvolena metoda hlavních os (principal axis method/principal axis factoring). Metoda hlavních os je jednou z metod, které předpokládají, že daný soubor představuje populaci, takže výsledky získané touto metodou není možné zevšeobecnit na případy vyskytující se mimo daný soubor. Takové zevšeobecnění by bylo možné pouze tehdy, pokud bychom analýzou na jiných souborech došli k podobné struktuře faktorů. Alternativou k metodě hlavních os, která rovněž umožňuje uplatnění zjištěných závěrů pouze na případy v rámci daného souboru, je analýza hlavních komponent (principal component analysis). Nejzásadnější rozdíl mezi oběma zmíněnými metodami spočívá v tom, že zatímco metoda hlavních os umožňuje vytvořit komplexní matematický model, na základě něž získáme faktory a jehož přesnost musí být podepřena splněním určitých předpokladů (viz. výše), analýza hlavních komponent původní data pouze rozkládá na určité lineární komponenty a snaží se určit, která proměnná spoluutváří kterou komponentu. V našem případě, kdy neočekáváme zevšeobecnění závěrů mimo daný soubor a naším cílem je více než pouhý lineární rozklad původních dat, se proto metoda hlavních os jeví jako optimální řešení.

Při rozhodování, které z extrahovaných faktorů zachovat, jsme použily scree plot, v němž jsme identifikovaly inflexní bod, a doporučení ohledně Kaiserova kritéria, které doporučuje zachovat faktory s hodnotou vlastního čísla (eigenvalue) větší než 1,0. Jolliffe (1986, citováno podle Field 2005: 633) nicméně uvádí, že Kaiserovo kritérium je příliš přísné a doporučuje ponechání všech faktorů, u nichž hodnota vlastního čísla (eigenvalue) přesahuje hodnotu 0,7.

Rotaci faktorů jsme nejprve provedly za použití všech dostupných ortogonálních metod (Varimax, Biquartimax, Quartimax, Equamax raw/normalised), jak doporučuje Field (2005: 637), jejichž výstupy jsme porovnali a následně vyhodnotily, která z nich umožňuje získané faktory interpretovat nejsrozumitelněji. Při posuzování srozumitelnosti

jsme dbaly doporučení (Stevens 1992: 382-384, citováno podle Field 2005: 637), že faktorové zátěže při velikosti souboru N=100 by měly být větší než 0,512.

3) Explorativní faktorová analýza – dotazník sexuálních zkušeností

Analýza byla provedena na 17 proměnných (z celkových 22), týkajících se následujících položek:

1. Jak často se sprchujete nebo koupete s partnerem?
2. Jak často sledujete pornografické materiály s partnerem?
3. Jak často Vy sama aktivně vyhledáváte pornografické materiály?
4. Jak často Vy sama aktivně vyhledáváte nové sexuální zkušenosti?
5. Jak často používáte erotické pomůcky?
6. Jak často se věnujete lehkým sado-maso praktikám (využití lehké formy násilí v sexu)?
7. Jak často se Váš partner dotýká Vašich genitálií rukou?
8. Jak často se dotýkáte partnerových genitálií rukou?
9. Jak často Váš partner dráždí Vaše genitálie ústy?
10. Jak často dráždíte partnerovy genitálie ústy?
11. Jak často masturbujete?
12. Jak často si s partnerem současně navzájem stimulujete genitálie ústy ("Poloha 69")?
13. Jak často se Váš partner dotýká Vašeho konečníku rukou?
14. Jak často se dotýkáte partnerova konečníku rukou?
15. Jak často máte pohlavní styk, kdy muž je v pozici nahoře?
16. Jak často máte pohlavní styk, kdy žena je v pozici nahoře?
17. Jak často máte anální styk (styk do konečníku)?

Pro analýzu bylo ze 111 případů přijato 110 jako platných. Jako metoda extrakce byla z výše uvedených důvodů opět zvolena metoda hlavních os (principal axis method/ principal axis factoring).

Při rozhodování ohledně redukce počtu a rotace faktorů jsme postupovaly tak, jak je uvedeno výše.

Faktorová skóre

Dále byla pro obě faktorové analýzy vypočtena faktorová skóre pro jednotlivé účastníky na jednotlivých faktorech. Tato skóre jsou ekvivalentem škálových skóre s průměrem rovným 0 a směrodatnou odchylkou rovnou 1 (z-skóre), a mohou tedy být přímo zadávána do dalších statistických analýz.

II. Korelační analýzy

Následně byly provedeny korelační analýzy za účelem zjištění, které zkoumané proměnné se nachází ve vzájemném vztahu. Vzhledem k nedodržení předpokladu normality dat byly upřednostněny korelace neparametrické, konkrétně Kendallova korelace, kromě případů, kdy bylo nutné kontrolovat vliv třetí proměnné na vztah mezi proměnnými, jež byly předmětem analýzy, a byly tedy použity parametrické korelace parciální.

1) Korelační analýzy provedené za účelem identifikace případných matoucích proměnných

a) Neparametrické korelační analýzy demografických proměnných a zkoumaných proměnných

Za účelem zjištění, zda do vztahu mezi zkoumanými proměnnými nevstupují další proměnné, jako například demografické charakteristiky, byly nejprve provedeny korelace mezi proměnnými, které se k nim vztahují, a zkoumanými proměnnými (viz. Tabulky 6, 7, 8 a 9). Byla přitom uplatněna Bonferroniho korekce, protože se jednalo o neplánovaná srovnání, k nimž se nevztahovala žádná z hypotéz. Bonferroniho korekce je upravení hladiny významnosti $\alpha=0,05$ v závislosti na počtu provedených testů. Při jejím použití považujeme za signifikantní výsledek, kdy je $p < \alpha / \text{počet provedených neplánovaných korelací, popř. srovnání (u t-testů, AN(C)OV a jejich neparametrických alternativ)}^{37}$.

b) Neparametrické korelační analýzy frekvence a věku začátku odstraňování ochlupení a potenciálních matoucích proměnných (tj. charakteristik ochlupení, jež mohou mít vliv na historii a častost jeho odstraňování)

---

³⁷ Dostupné z: < <http://mathworld.wolfram.com/BonferroniCorrection.html> >. Navštíveno dne 8.9.2012.

Za účelem zjištění, zda věk, v němž se začaly ženy holit, a frekvence, s níž tak činí, nesouvisí s různými charakteristikami ochlupení a jejich subjektivním vnímáním, byly provedeny korelační analýzy proměnných vztahujících se k těmto charakteristikám a zkoumaných proměnných (viz. Tabulka 10).

c) Neparаметrické korelační analýzy faktorů sexuální zkušenosti a proměnných, které mohou mít potenciálně vliv na míru sexuální zkušenosti (matoucích proměnných)

S cílem ověřit, zda míra sexuální zkušenosti souvisí s počtem partnerů, postojem k sexu či postojem k vlastním genitáliím, byly provedeny korelační analýzy těchto a zkoumaných proměnných (viz. Tabulka 11).

d) Parciální korelace sebehodnocené atraktivita a faktorů tělesné péče/faktorů sexuální zkušenosti

Za účelem ověření, zda sebehodnocená atraktivita souvisí s faktory tělesné péče či faktory sexuální zkušenosti, byly provedeny parciální korelace mezi příslušnými proměnnými, přičemž byly kontrolovány ty proměnné, u nichž bylo předtím zjištěno, že jsou asociovány s některou ze zkoumaných proměnných (viz. Tabulky 12 a 13).

2) Korelační analýzy vztahující se k hlavním hypotézám

a) Parciální korelace: Odstraňování ochlupení a tělesná péče

S cílem ověřit, zda jsou frekvence odstraňování ochlupení a věk, v němž si respondentky začaly v příslušné partii ochlupení odstraňovat, asociovány s faktory tělesné péče (hypotéza 1), či zda se jedná o nezávislý fenomén, byly provedeny parciální korelace, v nichž byl kontrolován vliv proměnných, u nichž jsme v předchozích analýzách zjistily, že se zkoumanými proměnnými korelují (Tabulka 14).

b) Parciální korelace: Odstraňování ochlupení a sexuální zkušenosti

Za účelem zjištění, zda jsou frekvence odstraňování ochlupení a věk, v němž si respondentky začaly v příslušné partii ochlupení odstraňovat, asociovány s faktory sexuální zkušenosti (hypotéza 2), byly provedeny parciální korelace, v nichž byl kontrolován vliv proměnných, u nichž jsme v předchozích analýzách zjistily, že se zkoumanými proměnnými korelují (Tabulka 15).

c) Friedmanova ANOVA: Zjišťování nejdůležitějších odůvodnění pro odstraňování ochlupení v jednotlivých tělesných partiích

Za účelem zjištění, kterým z důvodů pro odstraňování ochlupení v podpaží a klíně ženy přikládají největší důležitost, jsme provedly neparametrickou Friedmanovu ANOVU (doplňkové hypotézy 3 a 4), následovanou Wilcoxonovým párovým testem s Bonferroniho korekcí v případě neplánovaných srovnání (viz. Tabulka 16).

d) Cochranův Q test: Styly úprav pubického ochlupení

Ke zjištění, které styly úprav pubického ochlupení jsou zastoupeny nejpočetněji, byl nejprve použit Cochranův Q test následovaný McNemarovým testem pro srovnání četností v rámci jednotlivých dvojic stylů úprav. Použily jsme přitom tzv. Yatesovu korekci, neboť zastoupení (frekvence) některých proměnných byla méně než 10 případů. Také bylo opět nezbytné použít Bonferroniho korekci.

8.3 Výsledky

I. Deskriptivní statistika

V tabulce 3 uvádím průměrné výsledné hodnoty týkající se vnímání a postoje vůči ochlupení.

Tabulka 3. Deskriptivní údaje týkající se odstraňování ochlupení. Nižší hodnoty značí menší míru či frekvenci a naopak.

	Průměr	SD	Minimum	Maximum
Nohy hustota	2,7	0,8	1	5
Podpaží hustota	2,7	0,8	1	5
Klín hustota	3,2	0,7	1	5
Nohy rychlost dorůstání	3,4	1,0	1	5
Podpaží rychlost dorůstání	3,5	0,9	1	5
Klín rychlost dorůstání	3,5	0,7	2	5
Klín barva	3,7	1,0	1	5
Nohy vadí	3,9	1,0	1	5
Podpaží vadí	4,5	0,8	2	5
Klín vadí	4,3	0,8	1	5
Nohy věk poprvé	14,0	1,5	11	23
Podpaží věk poprvé	14,0	1,5	10	22
Klín věk poprvé	15,8	2,2	13	25
Nohy frekvence odstraňování	3,2	1,0	1	5
Podpaží frekvence odstraňování	3,9	0,9	2	5
Klín frekvence odstraňování	3,3	1,0	1	5

Obecné předpoklady

Protože pro většinu proměnných byl Shapiro Wilk W test signifikantní a z histogramů pro většinu proměnných bylo patrné odchýlení se od normálního rozdělení, tam, kde to bylo možné, jsme použily neparametrické testy (ad testy normality).

II. Statistické zpracování nestandardizovaných dotazníků

a) Dotazník tělesné péče: explorativní faktorová analýza

Předpoklady

Po prohlédnutí bodových grafů pro vztah mezi jednotlivými proměnnými můžeme konstatovat, že **předpoklad lineárního vztahu** mezi příslušnými proměnnými byl splněn. **Předpoklad rozložitelnosti** podle kritéria přítomnosti alespoň několika středních až silných korelací byl rovněž splněn, neboť hodnota Kendallova Tau v několika případech

přesahovala hodnotu 0,5. **Kritérium adekvátnosti výběru**, aby předpoklad rozložitelnosti mohl být považován za splněný, bylo testováno pomocí Kaiser-Meyer-Olkinova (KMO) testu a dále Bartlettova testu sféricity. Hodnota statistiky Kaiser-Meyer-Olkinova testu byla 0,70 a Bartlettův test sféricity byl signifikantní, $\chi^2(153, N = 111) = 499,29, p < ,0001$, tudíž předpoklad rozložitelnosti byl podle tohoto kritéria splněn. **Předpoklad adekvátní velikosti vzorku** byl rovněž splněn, neboť do analýzy bylo zadáno 18 proměnných při velikosti vzorku $N = 111$, bylo tedy splněno kritérium minimálního poměru 1:5 proměnných na účastníka.

Extrakce, redukce počtu a rotace faktorů

Metodou hlavních os bylo z výše uvedených 18 proměnných extrahováno 6 faktorů, avšak na základě hodnot vlastních čísel (eigenvalues) a scree plotu jsme se rozhodly pro zachování pouze 4 z nich. Zatímco poloha inflexního bodu na scree plotu hovořila pro zachování 4 faktorů, Kaiserovo kritérium však splňovaly faktory 2. Jolliffemu doporučení (1986, citováno podle Field 2005: 634) vyhovovaly všechny 4 faktory. Zachovaly jsme proto 4 faktory s následujícími hodnotami vlastních čísel: 3,45; 1,75; 0,99 a 0,91, dohromady vysvětlující 39,45% celkové variability v tělesné péči.

Po provedení různých druhů rotace jsme porovnali, nakolik lze jejich výstupy srozumitelně interpretovat, a rozhodly se pro rotaci Biquartimax prostou (ryzí, raw). Jedná se o rotaci ortogonální (pravoúhlou), která v sobě ve stejné míře zahrnuje prvky rotace Varimax a Quartimax.

Interpretace faktorů

Použitím této rotace jsme dospěly k následujícím faktorům syceným proměnnými zastupujícími uvedené položky (v závorce je uvedena hodnota příslušné faktorové zátěže; hodnoty pro všechny analyzované proměnné souhrnně uvádí Tabulka 4):

Faktor 1 (úprava zevnějšku) zahrnuje četnost úprav „svépomocí“, tedy takové zkrášlovací procedury, které je žena schopna obstarat sama bez nutnosti návštěvy specializovaného salónu. Je sycen proměnnými *pěstěnost nehtů* (0,67); (otázka č. 10: Máte pěstěné nehty?), *lakování nehtů* (0,84); (otázka č. 11: Lakujete si nehty?) a *makeup* (0,53); (otázka č. 12: Líčíte se?).

Faktor 2 (mani-pedi) zahrnuje četnost úprav nehtů na rukou a nohou, kdy žena navštěvuje profesionální salón, kde provádějí manikúru, či pedikúru. Tento faktor již do určité míry souvisí s ochotou konkrétní ženy investovat své finance do daných procedur. Je

sycen proměnnými *manikúra* (0,57); (otázka č. 20: Chodíte na manikúru?) a *pedikúra* (0,86); (otázka č. 21: Chodíte na pedikúru?)

Faktor 3 (oděv) zahrnuje četnost nošení drahého a značkového oblečení či obuvi. Je sycen proměnnými *drahý oděv* (0,86); (otázka č. 1: Nosíte drahé oblečení/boty?) a *značkový oděv* (0,74); (otázka č. 4: Nosíte značkové oblečení/boty?)

Faktor 4 (životospráva) zahrnuje četnost pohybových aktivit a dodržování správné životosprávy. Je sycen proměnnými *frekvence cvičení* (0,66); (otázka č. 14: Jak často cvičíte?) a *životospráva* (0,61); (otázka č. 15: Dodržujete správnou životosprávu?)

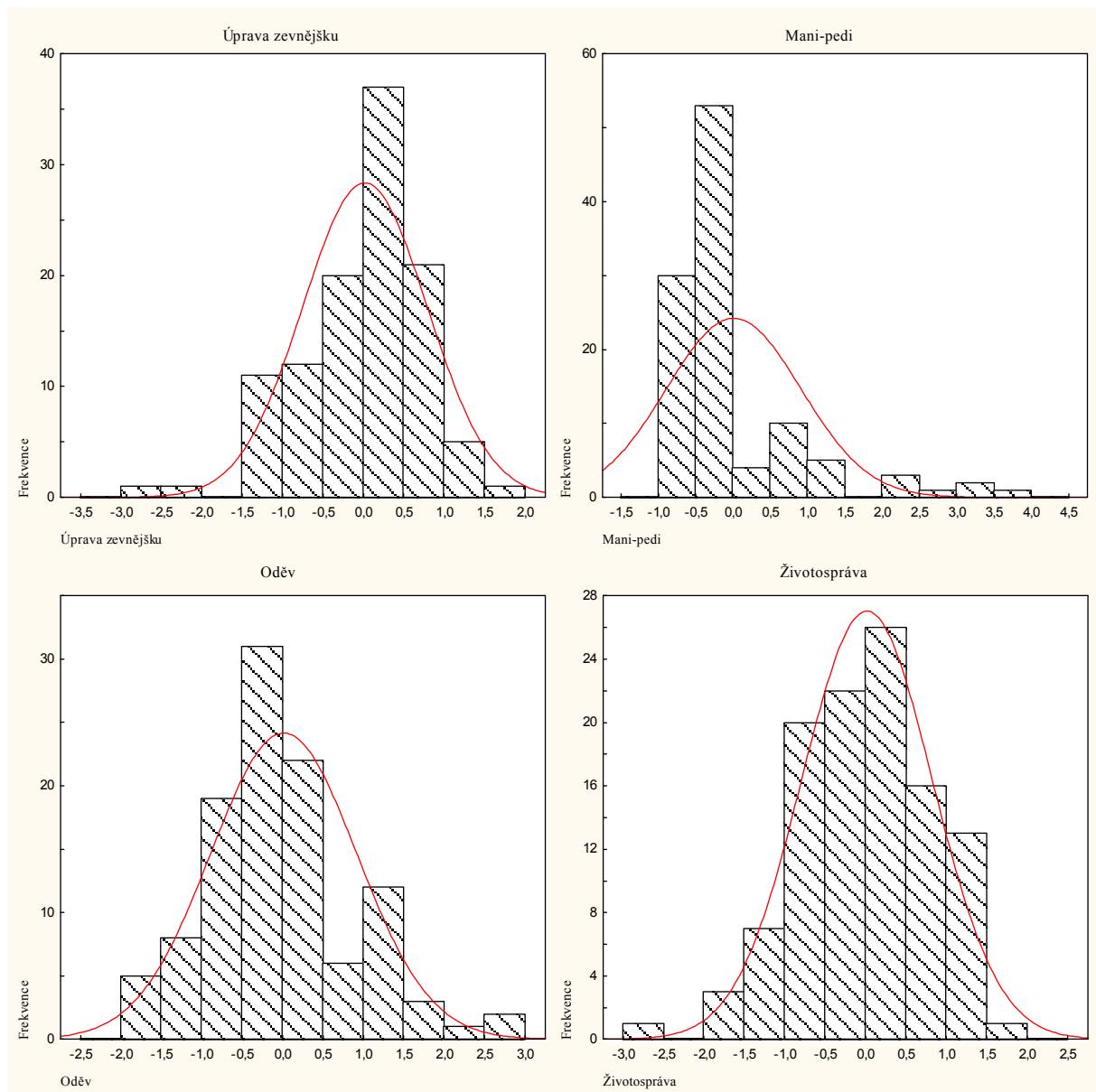
Tabulka 4. Faktorové zátěže získané rotací Biquartimax prostou pro analyzovaných 18 položek*

	Faktor 1 (úprava zevnějšku)	Faktor 2 (mani-pedi)	Faktor 3 (oděv)	Faktor 4 (životospráva)
Drahý oděv	0,17	0,10	0,86	0,002
Nepoškozený oděv	0,43	-0,12	0,24	0,04
Čistý oděv	0,33	-0,08	0,03	0,02
Značkový oděv	0,20	0,11	0,74	0,07
Deodorant	0,28	0,01	0,08	-0,19
Parfém	0,43	0,07	0,25	-0,07
Pěstěné nehty	0,67	0,08	0,15	-0,09
Nalakované nehty	0,84	0,09	0,20	-0,01
Makeup	0,53	-0,11	0,05	0,04
Obočí	0,24	0,09	0,03	0,11
Frekvence cvičení	-0,03	0,21	0,02	0,66
Životospráva	-0,11	-0,03	0,09	0,61
Diety	0,22	0,25	0,05	0,34
Kadeřník	0,46	0,11	0,24	0,03
Solárium	0,25	0,22	0,29	-0,01
Kosmetika	0,20	0,43	-0,04	0,15
Manikúra	0,20	0,57	0,03	-0,02
Pedikúra	0,01	0,86	0,17	0,08
Eigenvalue	3,45	1,75	0,99	0,91
% celkové variability	19,15	9,74	5,49	5,07
Počet položek	3	2	2	2

* Faktorové zátěže > 0,512 jsou vyznačeny tučně.

Obrázek 2 zobrazuje histogramy 4 faktorů tělesné péče.

Obrázek 2. Histogramy čtyř faktorů tělesné péče

b) Dotazník sexuálních zkušeností: explorativní faktorová analýza

Předpoklady

Po prohlédnutí bodových grafů pro vztah mezi jednotlivými proměnnými můžeme konstatovat, že **předpoklad lineárního vztahu** mezi příslušnými proměnnými byl splněn. **Předpoklad rozložitelnosti** podle kritéria přítomnosti alespoň několika středních až silných korelací byl rovněž splněn, neboť hodnota Kendallova Tau v několika případech přesahovala hodnotu 0,5. Hodnota statistiky Kaiser-Meyer-Olkinova testu byla 0,76 a Bartlettův test sféricity byl signifikantní, $\chi^2(136, N=111) = 726,59, p < ,0001$, tudíž předpoklad rozložitelnosti byl podle tohoto kritéria splněn. **Předpoklad adekvátní velikosti** vzorku byl rovněž splněn, neboť do analýzy bylo zadáno 17 proměnných při velikosti vzorku $N=111$, bylo tedy splněno kritérium minimálního poměru 1:5 proměnných na účastníka.

Extrakce, redukce počtu a rotace faktorů

Metodou hlavních os bylo z výše uvedených 17 proměnných extrahováno 5 faktorů, avšak na základě hodnot vlastních čísel (eigenvalues) a scree plotu jsme se rozhodly pouze pro zachování 4 z nich. Zatímco poloha inflexního bodu na scree plotu hovořila pro zachování 5 faktorů, Jollifemu doporučení (1986, citováno podle Field 2005:634) vyhovovaly 4 faktory. Zachovaly jsme proto 4 faktory s následujícími hodnotami vlastních čísel: 4,64; 2,01; 1; 0,78, dohromady vysvětlující 49,60% celkové variability v sexuálních zkušenostech.

Po provedení různých druhů rotace jsme se rozhodly pro rotaci Varimax prostou (ryzí, raw). Výstupy však byly víceméně srovnatelné pro všechny dostupné rotace.

Interpretace faktorů

Použitím této rotace jsme dospěly k následujícím faktorům syceným proměnnými zastupujícími uvedené položky (v závorce je uvedena hodnota příslušné faktorové zátěže; hodnoty pro všechny analyzované proměnné souhrnně uvádí Tabulka 5):

Faktor 1 (masturbace) zahrnuje četnost sexuálních aktivit, které žena vykonává sama, bez účasti partnera. Je sycen proměnnými *pornografie sama* (0,81); (otázka č. 3: Jak často Vy sama aktivně vyhledáváte pornografické materiály?) a *masturbace frekvence* (0,66); (otázka č. 12: Jak často masturbujete?)

Faktor 2 (vzájemné dotýkání) zahrnuje četnost vzájemného dotýkání se genitálií s partnerem. Je sycen proměnnými *genitál 1 - on se dotýká* (0,87); (otázka č. 8: Jak často se Váš partner dotýká Vašich genitálií rukou?) a *genitál 2 - ona se dotýká* (0,88); (otázka č. 9: Jak často se dotýkáte partnerových genitálií rukou?)

Faktor 3 (anální praktiky) zahrnuje anální sex, styk do konečnicku, a s tím spojené praktiky jako je oboustranné dotýkání se partie konečnicku mezi partnery. Je sycen proměnnými *anus 1 – on se dotýká* (0,83); (otázka č.14: Jak často se Váš partner dotýká Vašeho konečnicku rukou?), *anus 2 – ona se dotýká* (0,56); (otázka č. 15: Jak často se dotýkáte partnerova konečnicku rukou?) a *anální styk* (0,62); (otázka č. 20: Jak často máte anální styk (styk do konečnicku)?).

Faktor 4 (vzájemné dráždění) zahrnuje oboustrannou orální stimulaci genitálií mezi partnery. Je sycen proměnnými *genitál 3 – on ústy* (0,61); (otázka č. 10: Jak často Váš partner dráždí Vaše genitálie ústy?), *genitál 4 – ona ústy* (0,56); (otázka č. 11: Jak často dráždíte partnerovy genitálie ústy?) a *poloha 69* (0,78); (otázka č. 13: Jak často si s partnerem současně navzájem stimulujete genitálie ústy ("Poloha 69")?).

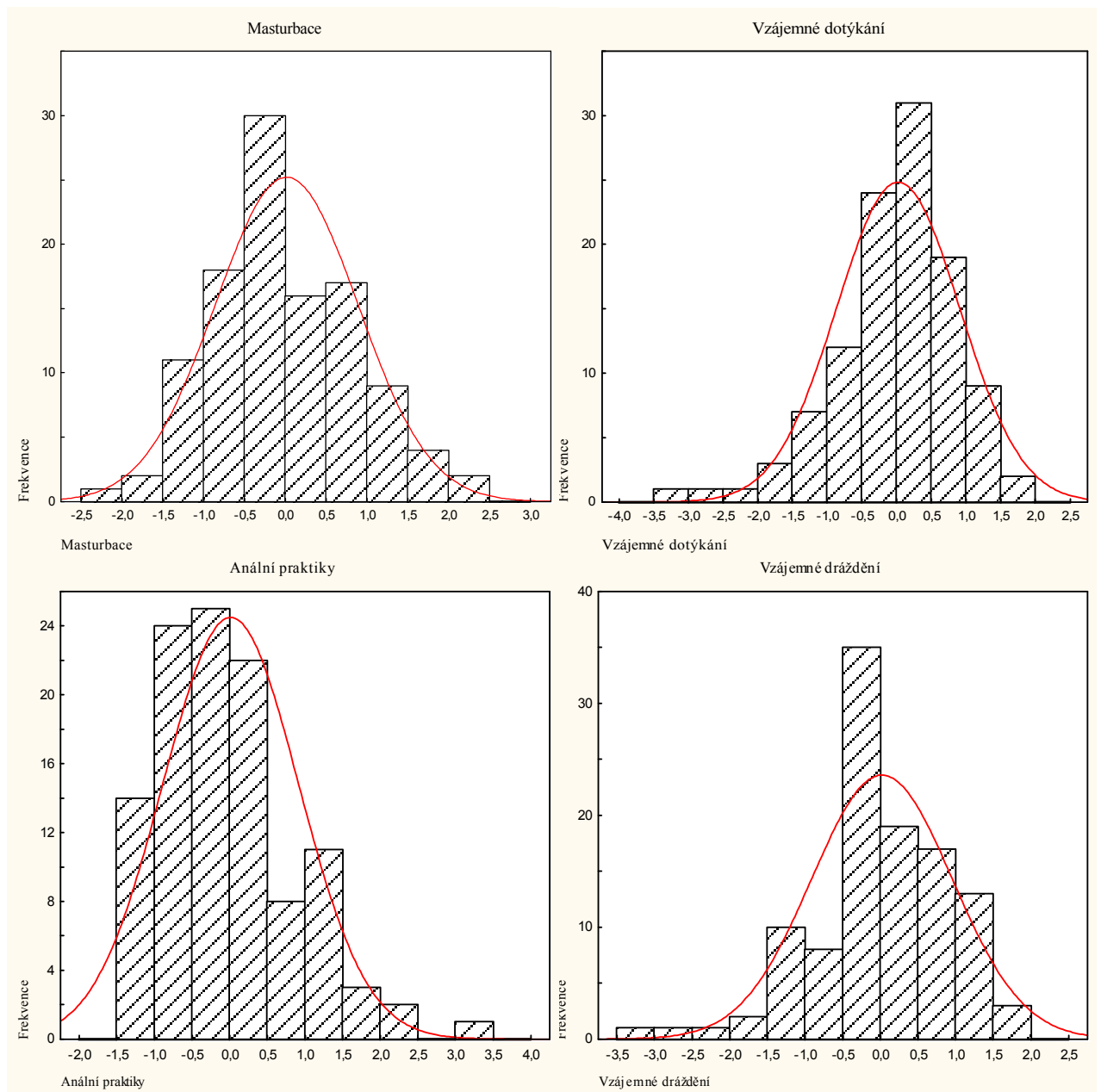
Tabulka 5. Faktorové zátěže získané rotací Varimax prostou pro analyzovaných 17 položek*

	Faktor 1 (masturbace)	Faktor 2 (vzájemné dotýkání)	Faktor 3 (anální praktiky)	Faktor 4 (vzájemné dráždění)
Koupel s partnerem	-0,06	0,25	0,20	0,24
Pornografie s partnerem	0,23	0,24	0,31	0,22
Pornografie sama	0,81	-0,02	0,10	-0,01
Sama vyhledává sex. zk.	0,30	0,18	0,27	0,19
Pomůcky	0,18	0,05	0,15	0,13
Lehké SM	0,30	0,08	0,15	0,15
Genitál 1 - on se dotýká	-0,05	0,87	0,06	0,11
Genitál 2 - ona se dotýká	0,07	0,88	0,11	0,18
Genitál 3 - on ústy	-0,002	0,39	0,06	0,61
Genitál 4 - ona ústy	0,21	0,50	0,15	0,56
Masturbace frekvence	0,66	0,07	0,18	0,15
Poloha 69	0,03	0,15	0,11	0,78
Anus 1 - on se dotýká	0,06	0,17	0,83	0,12
Anus 2 - ona se dotýká	0,25	0,09	0,56	0,13
On nahoře	0,001	0,40	0,18	-0,19
Ona nahoře	-0,13	0,36	-0,02	0,19
Anální styk	0,19	-0,02	0,62	0,01
Eigenvalue	4,64	2,01	1	0,78
% celkové variability	27,31	11,83	5,88	4,58
Počet položek	2	2	3	3

* Faktorové zátěže > 0,512 jsou vyznačeny tučně.

Obrázek 3 zobrazuje histogramy 4 faktorů sexuálních zkušeností.

Obrázek 3. Histogramy čtyř faktorů sexuálních zkušeností

III. Analýzy možných matoucích proměnných

Jediný předpoklad Kendallovy korelace je ten, že zkoumané proměnné jsou měřeny alespoň na ordinální škále, což bylo v našem souboru splněno.

1) Demografické proměnné jako možné matoucí proměnné - korelační analýzy demografických proměnných a zkoumaných proměnných

Zde nás zajímalo, zda-li nějak souvisí základní demografické údaje (věk respondentek, BMI, bydliště do 15 let věku, současné bydliště, nejvyšší dosažené vzdělání a příjem), tedy dohromady 6 proměnných, se zkoumanými proměnnými. Účelem těchto korelací bylo zjistit, zda proměnné vztahující se k demografickým údajům nejsou asociovány s některou ze zkoumaných proměnných, tj. zda se nejedná o matoucí proměnné, které by vstupovaly do vztahu mezi zkoumanými proměnnými při vlastním testování hypotéz.

a) Souvislost demografických údajů a věku začátku a frekvence odstraňování tělesného ochlupení

Jelikož se jednalo o neplánované korelace (N=12) nevztahující se přímo k žádné z hypotéz a provedené za účelem odhalení případných matoucích proměnných, použily jsme Bonferroniho korekci, čímž byla hladina signifikance upravena na $\alpha = 0,004$.

Nohy

Byla nalezena pozitivní korelace mezi **věkem a věkem začátku odstraňování ochlupení na nohou** (Kendalovo Tau= 0,19, N=110, p = 0,0036). Čím byly ženy starší, tím uváděly vyšší věk začátku odstraňování ochlupení na nohou (a naopak).

Dále byl zaznamenán trend³⁸ pozitivní korelace mezi dosaženým **vzděláním a věkem začátku odstraňování ochlupení na nohou** (Kendalovo Tau = 0,14, N=110, p = 0,03). To znamená, že ženy s vyšším dosaženým vzděláním si začaly odstraňovat ochlupení na nohou v pozdějším věku (a naopak).

Za třetí byla, co se partie nohou týká, zaznamenána signifikantní negativní korelace mezi **dosaženým vzděláním a frekvencí odstraňování ochlupení na nohou** (Kendalovo Tau = -0,19, N = 110, p = 0,003). Ženy s vyšším dosaženým vzděláním si méně často odstraňují ochlupení na nohou (a naopak).

---

³⁸ Za „trend“ považujeme takovou hodnotu p , která je nižší než obvyklá hladina signifikace 0,05 a zároveň vyšší než nová hladina signifikace (tu jsme v našem případě získali Bonferroniho korekci).

Podpaží

Byl nalezen trend pozitivní korelace mezi **věkem a věkem začátku odstraňování partie podpaží** (Kendallov Tau = 0,13, N = 110, p = 0,04). Čím byly ženy starší, tím později si začaly odstraňovat ochlupení v podpaží (a naopak).

Trend negativní korelace byl zaznamenán mezi hodnotou **BMI a věkem začátku odstraňování ochlupení v partii podpaží** (Kendallov Tau = -0,13, N = 110, p = 0,046). Ženy s vyšší současnou hodnotou BMI si začaly ochlupení v podpaží odstraňovat dříve než ženy s nižší hodnotou BMI (a naopak).

Další trend pozitivní korelace jsme zaznamenaly mezi **dosaženým vzděláním a věkem začátku odstraňování ochlupení v partii podpaží** (Kendallov Tau = 0,15, N = 110, p = 0,02). Ženy s vyšším vzděláním si začaly odstraňovat ochlupení v podpaží v pozdějším věku (a naopak).

Klín

Co se týká partie klína, tak byl zaznamenán trend pozitivní korelace mezi **věkem a věkem začátku odstraňování pubického ochlupení** (Kendallov Tau = 0,17, N = 110, p = 0,009). Starší ženy si začaly později odstraňovat pubické ochlupení (a naopak).

Mezi **dosaženým vzděláním a věkem začátku odstraňování ochlupení v klíně** byl zaznamenán další trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,15, N = 110, p = 0,02). Ženy s vyšším vzděláním si začaly odstraňovat pubické ochlupení v pozdějším věku (a naopak).

A konečně byla zaznamenána negativní korelace mezi **bydlištěm do věku 15 let a frekvencí odstraňování pubického ochlupení** (Kendallov Tau = -0,22, N = 110, p < 0,001). Jen nutno podotknout, že u otázky na velikost obce byla škála obrácena opačně, než u ostatních dotazníků (1 = největší obec, 8 = nejmenší obec). Tudiž z toho plyne, že ženy, které do 15 let věku žily ve větší obci, si odstraňují pubické ochlupení častěji (a naopak).

Výsledné hodnoty jsou patrné z níže uvedené Tabulky 6.

Tabulka 6. Souvislost demografických údajů a faktorů začátku a četnosti odstraňování ochlupení v jednotlivých tělesných partiích

		Nohy věk	Nohy frekvence	Podpaží věk	Podpaží frekvence	Klín věk	Klín frekvence
	Průměr	14,0	3,2	14,0	3,9	15,8	3,3
	SD	1,5	1,0	1,5	0,9	2,2	1,0
Věk	Tau	0,188	-0,035	0,131	0,008	0,168	-0,091
	p	0,0036	0,591	0,042	0,901	0,009	0,156
	N	110	110	110	110	110	110
BMI	Tau	-0,024	0,016	-0,129	0,084	0,051	-0,124
	p	0,709	0,804	0,046	0,191	0,427	0,055
	N	110	110	110	110	110	110
Obec do 15	Tau	0,019	-0,099	-0,057	-0,060	0,086	-0,219
	p	0,771	0,127	0,381	0,357	0,181	0,001
	N	110	110	110	110	110	110
Obec dnes	Tau	-0,051	0,012	-0,046	-0,010	0,013	-0,015
	p	0,430	0,852	0,476	0,879	0,846	0,815
	N	110	110	110	110	110	110
Dosažené vzdělání	Tau	0,138	-0,191	0,155	-0,061	0,151	-0,104
	p	0,033	0,003	0,016	0,342	0,020	0,107
	N	110	110	110	110	110	110
Příjem	Tau	0,017	-0,002	0,036	-0,077	-0,090	-0,102
	p	0,792	0,970	0,574	0,236	0,161	0,115
	N	110	110	110	110	110	110

*Hladiny signifikance < 0,05 jsou vyznačeny tučně.

b) Souvislost demografických údajů a tělesné péče

Dále jsme před vlastním testováním hlavních hypotéz provedly neplánované korelace (N=24) proměnných vztahujících se k demografickým údajům a proměnných týkajících se faktorů tělesné péče, opět s cílem zjistit, zda prvně jmenované nepředstavují matoucí proměnné. Hladina signifikance byla za použití Bonferroniho korekce upravena na $\alpha = 0,002$.

Byl nalezen trend k pozitivní korelace mezi **velikostí bydliště do 15 let věku a faktorem 2 (mani-pedi)**, (Kendalovo Tau = 0,14, N = 109, p = 0,03). Ženy, které žily do 15 let věku v menší obci, častěji chodí na manikúru a pedikúru (a naopak).

Dále jsme zaznamenaly negativní korelaci mezi **velikostí obce do 15 let věku a faktorem 3 (drahý oděv)** (Kendalovo Tau = -0,23, N = 109, p < 0,001). Ženy, které žily do 15 let věku ve větší obci, nosí častěji drahé a značkové oblečení, či obuv (a naopak).

Trend pozitivní korelace byl zaznamenán také mezi **velikostí obce, ve které ženy v současné době žijí, a faktorem 2 (mani-pedi)** (Kendalovo Tau = 0,15, N = 109, p = 0,02). Ženy, které v současnosti žijí ve větší obci, chodí méně na manikúru a pedikúru (a naopak).

Mezi **dosaženým vzděláním a faktorem 2 (mani-pedi)** byl zaznamenán trend negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,14, N = 109, p < 0,05). Ženy s vyšším vzděláním chodí méně na manikúru a pedikúru (a naopak).

Mezi **dosaženým vzděláním a faktorem 4 (životospráva)** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendalovo Tau = 0,22, N = 109, p < 0,001). Ženy s vyšším vzděláním mají lepší životosprávu a více cvičí (a naopak).

Všechny příslušné hodnoty jsou uvedeny v následující Tabulce 7.

Tabulka 7. Souvislost demografických údajů a faktorů tělesné péče*

		F1(úprava zevnějšku)	F2(mani-pedi)	F3(oděv)	F4(životospráva)
	Průměr	0	0	0	0
	SD	0,77	0,90	0,90	0,80
Věk	Tau	-0,092	0,024	-0,088	0,057
	p	0,156	0,713	0,175	0,378
	N	109	109	109	109
BMI	Tau	0,073	0,068	-0,066	-0,026
	p	0,260	0,293	0,308	0,688
	N	109	109	109	109
Obec do 15	Tau	-0,041	0,144	-0,228	0,018
	p	0,528	0,026	0,0004	0,781
	N	109	109	109	109
Obec dnes	Tau	0,003	0,152	-0,092	-0,072
	p	0,962	0,019	0,154	0,266
	N	109	109	109	109
Dosažené vzdělání	Tau	0,017	-0,142	-0,043	0,218
	p	0,788	0,029	0,504	0,001
	N	109	109	109	109
Příjem	Tau	-0,058	0,121	-0,029	0,036
	p	0,373	0,062	0,660	0,578
	N	109	109	109	109

*Hladiny signifikance < 0,05 jsou vyznačeny tučně.

c) Souvislost demografických údajů a sexuálních zkušeností

Stejně jako v předchozích dvou případech jsme provedly korelace (N = 24) zkoumaných proměnných (faktorů sexuálních zkušeností) a proměnných vztahujících se

k demografickým údajům, abychom tak odhalily případné matoucí proměnné. Bonferroniho korekcí byla hladina signifikance upravena na $\alpha = 0,002$.

Mezi **velikostí současného bydliště a faktorem 1 (masturbace)** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendalovo Tau = -0,20, N = 110, p = 0,0016). Ženy, které žijí v současné době ve větší obci, častěji masturbují (a naopak).

Mezi **dosaženým vzděláním a faktorem 3 (anální praktiky)** byl sledován trend negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,16, N = 110, p = 0,02). Ženy s nižším vzděláním více provozují anální sex a s ním spojené praktiky (a naopak).

Mezi **výší příjmu a faktorem 2 (vzájemné dotýkání)** byl zaznamenán trend negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,14, N = 110, p = 0,03). Ženy s nižším příjmem se více věnují vzájemnému dotýkání a s ním spojeným sexuálními aktivitám (a naopak).

Příslušné hodnoty lze najít v navazující Tabulce 8.

Tabulka 8. Souvislost demografických údajů a faktorů sexuálních zkušeností*

		F1(masturbace)	F2(vzájemné dotýkání)	F3(anální praktiky)	F4 (vzájemné dráždění)
	Průměr	0	0	0	0
	SD	0,87	0,88	0,90	0,93
Věk	Tau	0,014	-0,050	-0,042	0,065
	p	0,828	0,442	0,518	0,318
	N	110	110	110	110
BMI	Tau	-0,011	-0,084	0,003	0,024
	p	0,868	0,196	0,959	0,709
	N	110	110	110	110
Obec do 15	Tau	-0,122	-0,116	-0,084	-0,038
	p	0,060	0,071	0,192	0,553
	N	110	110	110	110
Obec dnes	Tau	-0,204	-0,042	-0,028	0,017
	p	0,0016	0,517	0,664	0,788
	N	110	110	110	110
Dosažené vzdělání	Tau	0,014	-0,009	-0,149	0,087
	p	0,832	0,886	0,021	0,180
	N	110	110	110	110
Příjem	Tau	0,057	-0,142	0,036	0,078
	p	0,375	0,028	0,581	0,227
	N	110	110	110	110

*Hladiny signifikance < 0,05 jsou vyznačeny tučně.

2) Vztah demografických proměnných a dalších možných matoucích proměnných

Následujícími korelačními analýzami již nebylo zjišťováno, zda demografické proměnné nebudou vstupovat při vlastním testování hypotéz do vztahu mezi zkoumanými proměnnými. Jejich výsledky uvádím spíše pro zajímavost, neboť znovu dokládají význam velikosti obce, v níž respondentky do 15 let věku žily či v současnosti žijí, pro postoje k sexu a vlastním genitáliím (u nichž je zase pravděpodobné, že budou asociovány s některými z faktorů sexuální zkušenosti), a pro hodnocení vlastní atraktivity.

a) Souvislost demografických údajů a postoje k sexu

Za účelem zjištění, zda demografické proměnné nejsou ve vztahu s proměnnou týkající se postoje k sexu, jsme provedly korelace ($N = 6$) s Bonferroniho korekcí, $\alpha = 0,008$.

Mezi **velikostí obce do 15 let věku a postojem k sexu** byla zaznamenána negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,18, $N = 111$, $p = 0,006$). Ženy, které do 15 let žily ve větší obci, mají otevřenější postoj k sexu (a naopak).

Mezi **současnou velikostí obce, kde ženy žijí, a postojem k sexu** byla taktéž zaznamenána negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,31, $N = 111$, $p < 0,0001$). Ženy, které žijí v současné době ve větší obci, mají otevřenější postoj k sexu (a naopak).

b) Souvislost demografických údajů a postoje k vlastním genitáliím

Zda nejsou demografické proměnné ve vztahu s proměnnou týkající se postoje k vlastním genitáliím, ukázaly neplánované korelace ($N = 6$) s Bonferroniho korekcí, $\alpha = 0,008$.

Mezi **velikostí bydliště do 15 let věku a postojem k vlastním genitáliím** byl zaznamenán trend k negativní korelaci (Kendalovo Tau = -0,15, $N = 111$, $p = 0,02$). Ženy, které do 15 žily ve větší obci, mají pozitivnější postoj k vlastním genitáliím (a naopak).

Mezi **současnou velikostí bydliště a postojem k vlastním genitáliím** byl zaznamenán trend k negativní korelaci (Kendalovo Tau = -0,16, $N = 111$, $p = 0,01$). Ženy, které dnes žijí ve větší obci, mají pozitivnější postoj k vlastním genitáliím (a naopak).

c) Souvislost demografických údajů a atraktivity

Taktéž bylo zjišťováno, zda hodnocení vlastní atraktivitativy není ve vztahu s demografickými proměnnými (N = 6). Bonferroniho korekcí byla hladina signifikance upravena na $\alpha = 0,008$.

Mezi současnou velikostí obce a sebehodnocenou atraktivitou byl zaznamenán trend negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,16, N = 109, p = 0,02). Ženy, které žily do 15 let věku ve větší obci, si připadají více atraktivní (a naopak).

Mezi velikostí obce, ve které dnes žijí, a sebehodnocenou atraktivitou byla zaznamenána negativní korelace (Kendalovo Tau = -0,20, N = 109, p = 0,002). Ženy, které žijí v současné době ve větší obci, si připadají více atraktivní (a naopak).

Následující Tabulka 9 souhrnně uvádí výsledky všech výše zmíněných korelačních analýz.

Tabulka 9. Souvislost demografických údajů a faktorů postoje k sexu, faktorů postoje k vlastním genitáliím a atraktivitativ*

			Věk	BMI	Obec do 15	Obec dnes	Vzdělání	Příjem	
	Průměr		23,9	21,8	4,5	3,6	4,8	2,1	
	SD		2,3	2,6	2,5	2,7	1,7	1,0	
Postoj vůči sexuálním aktivitám	39,14	6,65	Tau	0,057	-0,079	-0,177	-0,309	-0,047	-0,019
			p	0,375	0,220	0,006	0,000	0,460	0,772
			N	111	111	111	111	111	111
Postoj vůči vlastním genitáliím	26,16	4,93	Tau	0,121	-0,003	-0,148	-0,162	0,075	0,109
			p	0,059	0,968	0,021	0,012	0,246	0,091
			N	111	111	111	111	111	111
Atraktivita	3,63	0,68	Tau	0,075	-0,091	-0,158	-0,201	0,116	0,047
			p	0,247	0,160	0,015	0,002	0,073	0,470
			N	109	109	109	109	109	109

*Hladiny signifikance < 0,05 jsou vyznačeny tučně

3) Charakteristiky ochlupení jako možné matoucí proměnné

Mezi charakteristiky ochlupení, tj. faktory mající potencionální vliv na frekvenci a věk začátku odstraňování ochlupení, jsme zahrnuly hustotu ochlupení, rychlost růstu a nakolik respondentkám ochlupení vadí, u klínu jsme navíc zahrnuly i vnímání barvy ochlupení. Metodu odstraňování ochlupení jsme nezahrnuly z toho důvodu, že 90%

respondentek uvedlo, že se holí žiletkou. Provedly jsme proto korelační analýzy proměnných vztahujících se k těmto charakteristikám a věku, v němž si respondentky začaly ochlupení v jednotlivých partiích odstraňovat, a dále frekvencí, s níž tak nyní činí, abychom zjistily, zda při vlastním testování hypotéz nebudou do vztahu mezi zkoumanými proměnnými vstupovat coby matoucí proměnné. Bonferroniho korekcí jsme upravily hladinu signifikance na $\alpha = 0,008$ pro partie nohou a podpaží, u klína bylo o jednu charakteristiku více (barva pubického ochlupení), proto byla hladina signifikance upravena na $\alpha = 0,006$.

Nohy

Mezi **vnímanou hustotou a frekvencí odstraňování ochlupení na nohou** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,29, N = 110, $p < 0,0001$). Ženy, které vnímají své ochlupení na nohou jako hustší, uváděly, že si ochlupení na nohou odstraňují častěji (a naopak).

Mezi **rychlostí růstu a frekvencí odstraňování ochlupení na nohou** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,33, N = 110, $p < 0,0001$). Ženy, které vnímají růst svého ochlupení na nohou jako rychlejší, uváděly, že si ochlupení na nohou odstraňují častěji (a naopak).

Mezi **mírou, do jaké ženám vadí dorůstající ochlupení na nohou, a věkem začátku jeho odstraňování** byla zaznamenána negativní korelace (Kendallov Tau = -0,19, N = 110, $p = 0,003$). Ženy, kterým více vadí dorůstající ochlupení na nohou, si toto ochlupení začaly odstraňovat v pozdějším věku (a naopak).

Mezi **mírou, do jaké ženám vadí dorůstající ochlupení na nohou a frekvencí jeho odstraňování** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,35, N = 110, $p < 0,0001$). Ženy, kterým více vadí dorůstající ochlupení na nohou, si toto ochlupení odstraňují častěji (a naopak).

Podpaží

Mezi **vnímanou hustotou a frekvencí odstraňování ochlupení v partii podpaží** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,28, N = 110, $p < 0,0001$). Ženy, které vnímají své ochlupení v podpaží jako hustší si jej častěji odstraňují (a naopak).

Mezi **vnímanou rychlostí růstu ochlupení v partii podpaží a frekvencí jeho odstraňování** byla taktéž zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,35, N =

110, $p < 0,0001$). Ženy, které vnímají rychlost růstu svého ochlupení v podpaží jako rychlejší si jej odstraňují častěji (a naopak).

Mezi **mírou, do jaké ženám vadí dorůstající ochlupení v partii podpaží a frekvencí jeho odstraňování** byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,40, N = 110, $p < 0,0001$). Ženy, kterým více vadí dorůstající ochlupení v podpaží, si toto ochlupení odstraňují častěji (a naopak).

Klín

Mezi subjektivně **vnímanou rychlostí růstu pubického ochlupení a věkem, kdy si jej naše respondentky začaly odstraňovat** byl nalezen trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,16, N = 110, $p = 0,01$). Ženy, které vnímají rychlost růstu svého ochlupení v klíně jako rychlejší si jej začaly odstraňovat v pozdějším věku (a naopak).

Mezi **vnímanou rychlostí růstu pubického ochlupení a frekvencí, s jakou si jej respondentky odstraňují**, byl nalezen trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,14, N = 110, $p = 0,04$). Ženy, které vnímají rychlost růstu svého ochlupení v klíně jako rychlejší si jej odstraňují častěji (a naopak).

Mezi **mírou, do jaké ženám vadí dorůstající pubické ochlupení, a frekvencí, s jakou si toto ochlupení odstraňují**, byla zaznamenána pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,32, N = 110, $p < 0,0001$). Ženy, kterým více vadí dorůstající ochlupení v klíně, si toto ochlupení odstraňují častěji (a naopak).

Mezi subjektivně **vnímanou barvou pubického ochlupení a věkem, kdy si jej ženy začaly odstraňovat**, byl zaznamenán trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,13, N = 110, $p = 0,04$). Ženy, které vnímají barvu svého pubického ochlupení jako tmavší si jej začaly odstraňovat v pozdějším věku (a naopak).

Následující Tabulka 10 souhrnně uvádí výsledky všech výše zmíněných analýz.

Tabulka 10. Souvislost faktorů potencionálně ovlivňujících věk začátku a frekvenci odstraňování ochlupení*

			Nohy hustota	Nohy rychlost	Nohy vadi	Podpaží hustota	Podpaží rychlost	Podpaží vadi	Klín hustota	Klín rychlost	Klín vadi	Klín barva	
	Průměr		2,7	3,4	3,9	2,7	3,5	4,5	3,2	3,5	4,3	3,7	
	SD		0,8	1,0	1,0	0,8	0,9	0,8	0,7	0,7	0,8	1,0	
Nohy věk	13,95	1,49	Tau	-	-	-							
			P	0,060	0,073	0,189							
			N	110	110	110							
Nohy frekvence	3,23	1,01	Tau	0,288	0,335	0,353							
			P	0,000	0,000	0,000							
			N	110	110	110							
Podpaží věk	14,02	1,50	Tau				-	0,041	-	0,118			
			P				0,449	0,992	0,068				
			N				110	110	110				
Podpaží frekvence	3,88	0,85	Tau				0,276	0,350	0,402				
			P				0,000	0,000	0,000				
			N				110	110	110				
Klín věk	15,78	2,20	Tau						0,098	0,158	-	0,024	
			P						0,128	0,014	0,709	0,043	
			N						110	110	110	110	
Klín frekvence	3,32	0,99	Tau						0,037	0,136	0,316	0,057	
			P						0,574	0,035	0,000	0,376	
			N						110	110	110	110	

*Hladiny signifikance < 0,05 jsou vyznačeny tučně.

4) Postoj k sexu, vlastním genitáliím a počet sexuálních partnerů jako možné matoucí proměnné

V této části jsme se ptaly, zdali souvisí sexuální zkušenosti s postoji k sexu, vlastním genitáliím či počtem partnerů, které respondentky doposud měly, abychom je mohly případně identifikovat jako matoucí proměnné.

Byly nalezeny souvislosti mezi **faktorem 1 sexuální zkušenosti a postojem k sexu** (Kendallov Tau = 0,36, N = 110, p < 0,0001). To znamená, že ženy, které mají pozitivnější postoj k sexu, častěji masturbují a samy aktivně vyhledávají pornografické materiály (a naopak).

Trend pozitivní korelace byl nalezen mezi **faktorem 1 sexuální zkušenosti (masturbace) a postojem k vlastním genitáliím** (Kendallov Tau = 0,15, N = 110, p = 0,02). Ženy, které mají pozitivnější postoj ke svým genitáliím, častěji masturbují a samy aktivně vyhledávají pornografické materiály (a naopak).

Mezi **faktorem 1 sexuální zkušenosti (masturbace) a počtem sexuálních partnerů** byl nalezen trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,17, N = 110, p = 0,01). Ženy, které měly více sexuálních partnerů, častěji masturbují a samy aktivně vyhledávají pornografické materiály (a naopak).

Mezi **faktorem 3 sexuální zkušenosti (anální praktiky) a postojem k sexu** byl zaznamenán trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,14, N = 110, p = 0,036). Ženy, které mají pozitivnější postoj k sexu, se více oddávají análnímu sexu a s ním spojeným aktivitám (a naopak).

Mezi **faktorem 3 (anální praktiky) a počtem sexuálních partnerů** jsme našly trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,13, N = 110, p = 0,039). Ženy, které měly vyšší počet sexuálních partnerů, se více oddávají análnímu sexu a s ním spojeným aktivitám (a naopak).

Také mezi **faktorem 4 (vzájemné dráždění) a postojem k sexu** byl nalezen trend pozitivní korelace (Kendallov Tau = 0,16, N = 110, p = 0,01). Ženy, které mají pozitivnější postoj k sexu, se více oddávají vzájemnému dráždění s partnerem (a naopak).

A na závěr byla zaznamenána pozitivní korelace mezi **faktorem 4 a postojem k vlastním genitáliím** (Kendallov Tau = 0,23, N = 110, p < 0,001). Ženy, které mají pozitivnější postoj ke svým genitáliím, se více oddávají vzájemnému dráždění s partnerem (a naopak).

Výsledné hodnoty ilustruje navazující Tabulka 11.

Tabulka 11. Souvislost faktorů potencionálně ovlivňujících sexuální zkušenosti*

			Postoj vůči sexuálním aktivitám	Postoj vůči vlastním genitáliím	Počet sexuálních partnerů	
	Průměr		39,14	26,18	6,0	
		SD	6,65	4,93	6,0	
F1 (masturbace)	0	0,87	Tau	0,355	0,151	0,177
			p	0,000	0,019	0,006
			N	110	110	110
F2 (vzájemné dotýkání)	0	0,88	Tau	0,046	0,012	-0,098
			p	0,475	0,858	0,129
			N	110	110	110
F3 (anální praktiky)	0	0,90	Tau	0,135	-0,034	0,133
			p	0,036	0,596	0,039
			N	110	110	110
F4 (vzájemné dráždění)	0	0,93	Tau	0,164	0,226	0,016
			p	0,011	0,0005	0,802
			N	110	110	110

*Hladiny signifikance < 0,05 jsou vyznačeny tučně.

5) Sebehodnocená atraktivita jako možná matoucí proměnná

a) Souvislost sebehodnocené atraktivity a faktorů tělesné péče (parciální korelace)

Byla nalezena souvislost mezi **Faktorem 3 tělesné péče (oděv) a sebehodnocenou atraktivitou**, $r_p = 0,20$, $p = 0,04$ (viz. Tabulka 12). Ženy, které uvedly, že ve větší míře nosí drahé a značkové oblečení, se zároveň hodnotily jako atraktivnější (a naopak).

Tabulka 12. Souvislost sebehodnocené atraktivity a faktorů tělesné péče (parciální korelace)

			1 Faktor (úprava zevnějšku)	2 Faktor (mani-pedi)	3 Faktor (oděv)	4 Faktor (životospráva)
	Kontrolované proměnné		---	---	obec_15	dosažené_vzdělání
Atraktivita	obec_dnes	r _p	0,0506	0,0533	0,1993	0,0444
		p	0,603	0,584	0,040	0,649

b) Souvislost sebehodnocené atraktivity a sexuálních zkušeností (parciální korelace)

Jak je vidět i následující Tabulce 13, žádná souvislost mezi uvedenými proměnnými nebyla nalezena.

Tabulka 13. Souvislost sebehodnocené atraktivity a sexuálních zkušeností

			1 Faktor (masturbace)	2 Faktor (vzájemné dotýkání)	3 Faktor (anální praktiky)	4 Faktor (vzájemné dráždění)
	Kontrolované proměnné		obec_dnes; postoj_sex	---	---	postoj_genitálie
Atraktivita	obec_dnes	r _p	0,0300	-0,0212	0,0185	-0,1490
		p	0,759	0,828	0,849	0,126

IV. Souvislost odstraňování ochlupení a tělesné péče (hypotéza 1)

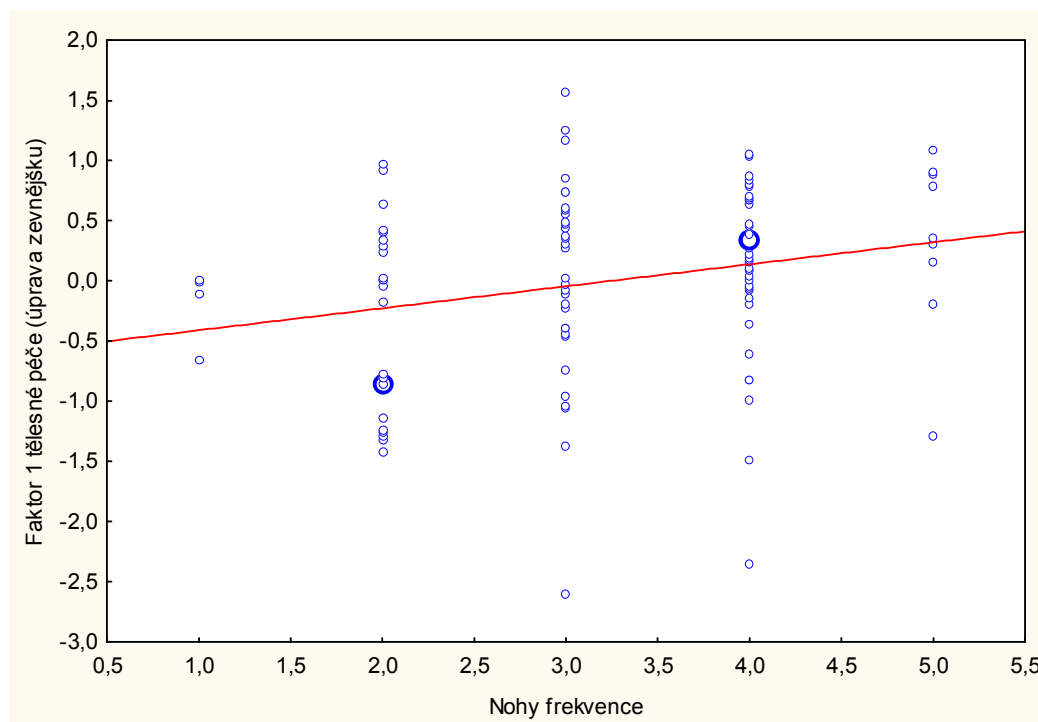
Hypotéza 1 byla testována pomocí parciálních korelací, v nichž byl kontrolován vliv matoucích proměnných, které byly identifikovány pomocí korelací uvedených na předchozích stranách.

Nohy

Výsledek na hranici signifikance byl nalezen pro parciální korelaci mezi **frekvencí, s níž si respondentky odstraňovaly ochlupení na nohou, a Faktorem tělesné péče 1** (úprava zevnějšku), $r_p = 0,19$, $p = 0,05$. Respondentky, které si častěji odstraňovaly ochlupení na nohou, se zároveň s větší frekvencí věnovaly úpravě svého zevnějšku (a naopak). Uvedené znázorňuje Graf 1.

Graf 1. Souvislost frekvence odstraňování ochlupení na nohou a faktoru 1 tělesné péče

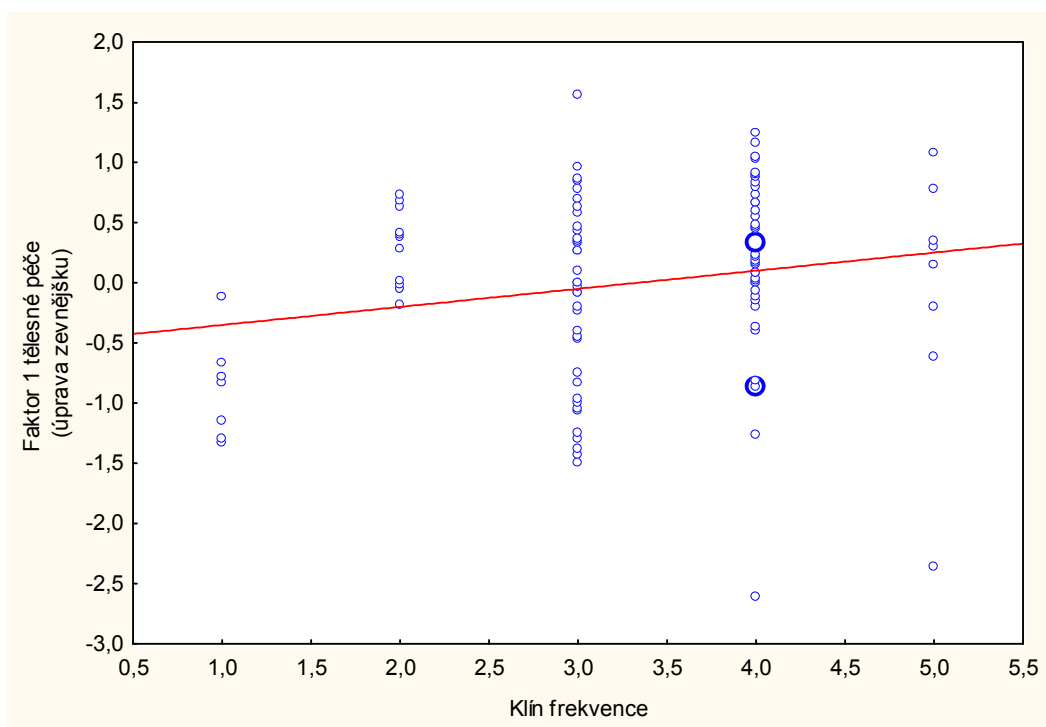
Podpaží

Parciální korelace mezi frekvencí, popř. věkem, v němž si respondentky začaly odstraňovat ochlupení v podpaží, a faktory péče neukázaly žádné signifikantní výsledky.

Klín

Respondentky, které si častěji upravovaly ochlupení v klíně, se zároveň častěji věnovaly úpravě svého zevnějšku (faktor tělesné péče 1) a naopak, $r_p = 0,21$, $p = 0,027$ (viz. Graf 2).

Graf 2. Souvislost odstraňování pubického ochlupení a faktoru 1 tělesné péče

Tabulka 14. Parciální korelace faktorů tělesné péče a sledovaných proměnných

			1 Faktor (úprava zevnějšku)	2 Faktor (mani-pedi)	3 Faktor (oděv)	4 Faktor (životaspráva)
	Průměr		0	0	0	0
	SD		0,77	0,90	0,90	0,80
	Kontrolované proměnné		---	---	obec_15	dosažené_ vzdělání
Nohy věk	věk, nohy_vadí	r _p	,0675	,0315	-,0205	,0584
		p	,490	,747	,836	,552
Nohy frekvence	dosažené_vzdělání, nohy_hustota, nohy_rychlost, nohy_vadí	r _p	,1919	-,0215	,0276	,0017
		p	,050	,828	,782	,986
Podpaží věk	---	r _p	,0699	-,0072	-,0610	,0655
		p	,470	,941	,533	,494
Podpaží frekvence	podpaží_hustota ; podpaží_rychlost; podpaží_vadí	r _p	,0663	,0144	,0289	-,0527
		p	,500	,883	,771	,594
Klín věk	---	r _p	-,0015	-,1143	-,1860	,0696
		p	,987	,237	,055	,474
Klín frekvence	obec_15, klín_vadí	r _p	,2136	,0385	,0852	-,0332
		p	,027	,693	,385	,735

V. Souvislost odstraňování ochlupení a sexuálních zkušeností (hypotéza 2)

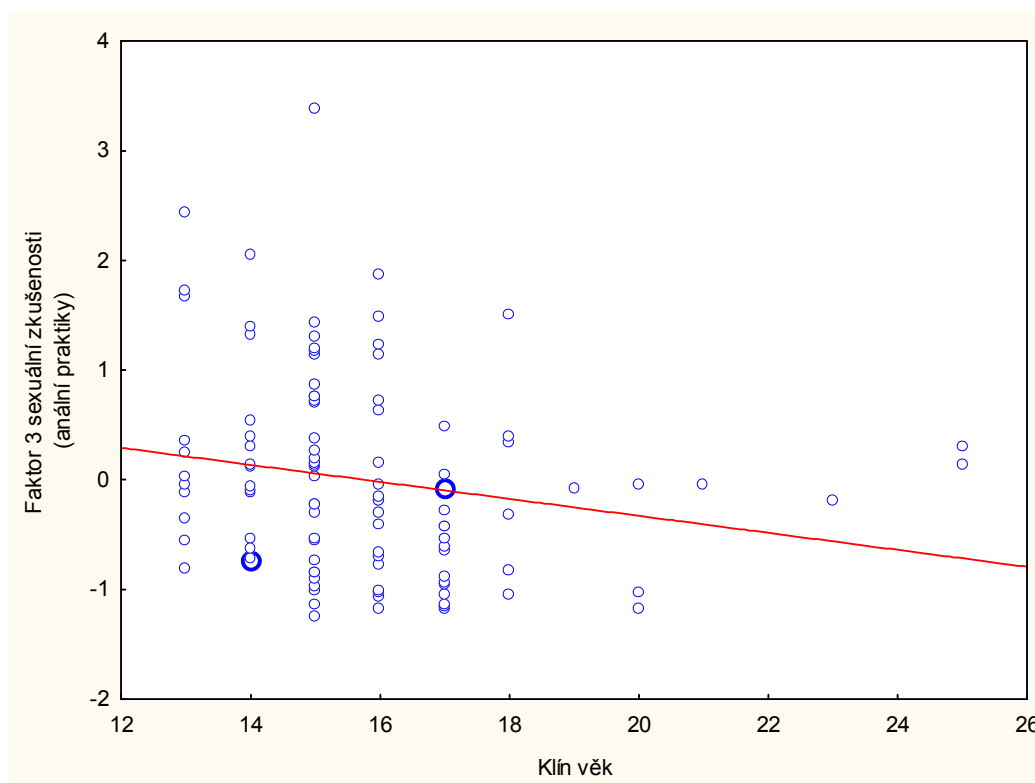
Nohy, podpaží

Mezi frekvencí či věkem, v němž si respondentky začaly odstraňovat ochlupení na nohou či v podpaží, a žádným z faktorů sexuální zkušenosti nebyla nalezena žádná souvislost.

Klín

Respondentky, které uvedly nižší věk, v němž si začaly odstraňovat ochlupení v klíně, zároveň uvedly častější praktikování análního sexu a s ním spojených aktivit (faktor 3) a naopak, $r_p = -,19$, $p = ,048$ (viz. Graf 3).

Graf 3. Souvislost odstraňování pubického ochlupení a faktoru 3 sexuálních zkušeností

Tabulka 15. Parciální korelace faktorů sexuálních zkušeností a sledovaných proměnných

			1 Faktor (masturbace)	2 Faktor (vzájemné dotýkání)	3 Faktor (anální praktiky)	4 Faktor (vzájemné dráždění)
	Průměr		0	0	0	0
	SD		0,87	0,88	0,90	0,93
	Kontrolované proměnné		obec_dnes ; postoj_sex	---	---	postoj_genitálie
Nohy věk	věk, nohy_vadí	r _p	,0519	,0565	-,0698	,0943
		p	,599	,563	,475	,336
Nohy frekvence	dosažené_vzdělání, nohy_hustota, nohy_rychlost, nohy_vadí	r _p	-,0259	,0035	,0192	-,0998
		p	,795	,971	,846	,314
Podpaží věk	---	r _p	,1412	,1522	-,1178	,0241
		p	,147	,114	,223	,804
Podpaží frekvence	podpaží_hustota ; podpaží_rychlost; podpaží_vadí	r _p	-,0204	,0444	-,0	-,0698
		p	,837	,651	1	,480
Klín věk	---	r _p	,0673	,1738	-,1899	,0104
		p	,491	,071	,048	,915
Klín frekvence	obec_15, klín_vadí	r _p	-,0387	-,0683	-,1272	,0313
		p	,695	,485	,192	,750

VI. Hygienické odůvodnění odstraňování ochlupení v partii podpaží (hypotéza 3)

Friedmanova ANOVA byla signifikantní, $\chi^2(10, N = 110) = 479,49$, $p < 0,0001$ a hodnota Kendallova koeficientu konkordance 0,44 ukazovala na poměrně značné rozdíly mezi důležitostmi, kterou respondentky jednotlivým důvodům pro odstraňování ochlupení v této partii přikládaly. Následná plánovaná srovnání prostřednictvím Wilcoxonova párového testu ukázala, že význam přikládaný hygienickému hledisku (důvod č. 7: „Cítím se čistější“, důležitost $4,80 \pm 0,54$), jež bylo průměrně respondentkami uváděno jako nejdůležitější, se signifikantně lišil od důležitosti všech ostatních možných důvodů (všechna $p < 0,001$), avšak kromě důvodu č. 5 („Připadám si přitažlivěji“), u nějž byla uváděna průměrná důležitost $4,70 \pm 0,57$. Hygienické hledisko tak společně s atraktivitou představují dva nejdůležitější důvody, proč si ženy ochlupení v oblasti podpaží odstraňují.

VII. Tlak ze strany partnera jako odůvodnění odstraňování ochlupení v partii klína (hypotéza 4)

Friedmanova ANOVA byla signifikantní, $\chi^2(10, N = 110) = 357,41$, $p < 0,0001$ a hodnota Kendallova koeficientu konkordance 0,32 opět naznačovala, že mezi důležitostmi jednotlivých důvodů existují poměrně velké rozdíly. Následná plánovaná srovnání prostřednictvím Wilcoxonova párového testu ukázala, že tlak partnera jakožto důvod pro odstraňování ochlupení v partii klína (důvod č. 2: „Můj partner to po mně vyžaduje.“, důležitost $3,52 \pm 1,32$), je uváděn jako signifikantně *méně* důležitý než všechny ostatní (všechna $p < 0,001$) kromě tří. Stejná důležitost jako důvodu č. 2 byla přikládána důvodu č. 1 („V dnešní době je to nutnost.“; důležitost $3,55 \pm 1,27$). Naopak jako méně důležité než důvod č. 2 se ukázaly být důvody č. 10 („Je to forma sebevyjádření.“; důležitost $3,09 \pm 1,42$), $Z = 2,23$, $p = 0,03$ a č. 11 („Mám pocit větší sebekontroly.“; $3,12 \pm 1,44$), $Z = 2,19$, $p = ,03$. Hypotéza 4, že tlak partnera je nejdůležitějším důvodem pro odstraňování ochlupení v oblasti klína, tak potvrzena nebyla; blíže pravdě je opak. Neplánovaným srovnáním, kdy byla Bonferroniho korekce hladina signifikance upravena na $\alpha = 0,001$, jsme zjistily, že jako nejdůležitější pro odstraňování ochlupení v oblasti klína byly opět uváděny důvody č. 7 („Cítím se čistější“; důležitost $4,78 \pm 0,63$) a č. 5 („Připadám si přitažlivěji“; důležitost $4,65 \pm 0,71$), tedy opět hygienické hledisko a hledisko atraktivity.

V Tabulce 16. dále uvádím průměrná hodnocení důležitosti všech odůvodnění pro jednotlivé tělesné partie.

Tabulka 16. Průměrná hodnocení důležitosti důvodů pro odstraňování tělesného ochlupení na různých tělesných partiích

	Nohy		Podpaží		Klín	
	Prům.	SD	Prům.	SD	Prům.	SD
1. V dnešní době je to nutnost.	4,0	1,1	4,5	0,9	3,6	1,3
2. Můj partner to po mě vyžaduje.	2,9	1,3	3,2	1,3	3,5	1,3
3. Zlepšuje to sexuální prožitek.	3,1	1,3	3,1	1,5	4,2	1,1
4. Muži preferují oholené ženy.	3,8	1,2	4,0	1,1	4,0	1,0
5. Připadám si přitažlivěji.	4,7	0,6	4,7	0,6	4,7	0,7
6. Cítím se ženštěji.	4,5	0,8	4,5	0,9	4,4	0,9
7. Cítím se čistější.	4,4	1,0	4,8	0,5	4,8	0,6
8. Cítím se sebejistěji.	4,4	1,0	4,5	0,9	4,4	1,0
9. Mám ráda pocit sametově hebké pleti.	4,5	0,8	4,3	1,0	4,1	1,2
10. Je to forma sebevyjádření.	2,6	1,3	2,8	1,4	3,1	1,4
11. Mám pocit větší sebekontroly.	2,7	1,3	3,0	1,5	3,1	1,4

VIII. Typy úprav pubického ochlupení

Cochranovým Q testem bylo zjištěno, že mezi sedmi styly, jak si respondentky pubické ochlupení upravovaly, existuje signifikantní rozdíl, $\chi^2(6) = 192,48$, $p < ,0001$. Následné vzájemné porovnání četnosti užívání stylů po dvojicích pomocí McNemarova testu s Yatesovou a Bonferroniho korekcí ($\alpha = ,002$) ukázalo, že frekvence dvou nejužívanějších stylů, „hollywood“ (60% respondentek) a „brazilský“ (35% respondentek) se signifikantně lišily mezi sebou navzájem, $\chi^2(1)=11,55$, $p = ,0007$, i od frekvencí všech ostatních stylů.

8.4 Diskuze

Ve statistické analýze byl v rámci hlavních dvou hypotéz testován vztah tělesné péče, sexuality a odstraňování tělesného ochlupení. Výsledky potvrdily signifikantní vztah mezi jedním ze 4 sledovaných faktorů tělesné péče (úprava zevnějšku svépomocí) a frekvencí odstraňování ochlupení v partii nohou a klína. Taktéž byl zjištěn signifikantní vztah mezi jedním ze 4 faktorů sexuálních zkušeností (anální praktiky) a věkem začátku odstraňování pubického ochlupení. Tímto byly částečně potvrzeny naše hlavní hypotézy. Dále bylo v rámci dvou vedlejších hypotéz kontrolováno zastoupení jednotlivých odůvodnění v partii podpaží a klína. Ve výsledku se potvrdila pouze hypotéza týkající se partie podpaží, konkrétně bylo nejsilněji uváděno hygienické odůvodnění.

Co se týká deskriptivních údajů, tak z hlediska věku začátku odstraňování ochlupení se naše zjištění od předchozích studií mírně lišila. Konkrétně naše respondentky v průměru uváděly o zhruba půl roku vyšší věk začátku odstraňování ochlupení u nohou a podpaží než například ve studii Tiggeman a Kenyon (1998) a v porovnání s Tiggeman a Hodgson (2008) zhruba o celý jeden rok. Naopak věk začátku odstraňování pubického ochlupení byl srovnatelný s výsledky Tiggeman a Hodgson (2008).

S ohledem na četnost odstraňování chloupků bylo jako nejčastější uváděno podpaží (2-3x týdně), následováno partií klína a nohou (spíše 1x týdně). Tyto výsledky se však například od závěrů Tiggeman a Hodgson (2008) lišily, jelikož klín si jejich respondentky upravovaly spíše s frekvencí několikrát do měsíce, zatímco nohy a podpaží dvakrát do týdne. Podle mého názoru by rozdíl mohl pramenit z časového odstupu 4 let mezi těmito studii, tak i z rozdílného prostředí. Možné také je, že zde hraje roli tendence uvádět průměrné hodnoty s ohledem na současný stav. A vzhledem k tomu, že data z dotazníkové studie pocházela z období od poloviny července 2012 do začátku měsíce srpna, tedy letní období, lze předpokládat, že tato skutečnost mohla mít také významný vliv na uváděnou frekvenci. Proto by jistě bylo přínosné porovnat tyto výsledky s výzkumem prováděným v zimních obdobích.

Podobně jako v předchozích studiích (Tiggeman, Kenyon, 1998; Tiggeman, Lewis, 2004) jsme i my zaznamenaly u partie nohou a podpaží jako nejčastější metodu odstraňování ochlupení holení žiletkou. Co se týká partie klína, tak se výsledky poněkud lišily, jelikož například Herbenick et al. (2010) zaznamenali velký podíl odstraňování chloupků pomocí vosku vedle holení žiletkou. Naopak u nás i pro odstraňování pubického ochlupení převažovala metoda holení. V našem prostředí zkrátka „žiletka“ vede, ostatně

jak už jsem několikrát zmínila, tradice odstraňování ochlupení tu není natolik dlouhá, právě proto snad ženy investují do nejrychlejších metod více než do metod dlouhodobých a efektivnějších. Případně to může být spojeno s tím, že odstranění voskem je metoda, kterou je lepší svěřit odborníkům a může zde mít význam neochota a stud žen k úpravě pubického ochlupení od profesionálů.

Hypotézy

Ústředním cílem naší dotazníkové studie bylo ověřit možnou souvislost mezi odstraňováním tělesného ochlupení, tělesnou péčí a sexuálními zkušenostmi.

Z hlediska tělesné péče byla nalezena pouze korelace s faktorem úpravy zevnějšku (pěstěné nehty, nalakované nehty, líčení). Respondentky, které si častěji odstraňovaly ochlupení na nohou a v klíně, se zároveň s větší frekvencí věnovaly úpravě svého zevnějšku „svépomocí“. Tímto se do jisté míry potvrdil náš předpoklad z pilotní studie. Jelikož skutečnost, zdali má žena převážně pěstěné, nalakované nehty a líčí se, není odvislá od toho, že žena v tomto ohledu využívá služeb profesionálů, není tento faktor závislý na jejich finančních možnostech, ale spíše na preciznosti a důslednosti ve vykonávání těchto aktivit, které se zdají jít ruku v ruce. Zdá se, že praktiky odstraňování ochlupení nijak nevybočují z celkového rámce tělesné péče; ochlupení není něco specifického, na co má žena jiný metr než na jiné věci, na které je potřeba v rámci tělesné péče dohlédnout, a pokud se stará s určitou frekvencí (tj. větším úsilím) o úpravu a údržbu zevnějšku, tak se se stejnou frekvencí věnuje i odstraňování ochlupení, tj. u jednotlivé ženy holení zapadá do celkového souboru věcí, které na sobě provádí, a v rámci skupiny žen když je žena laxní, je stejně laxní jak na holení, tak na všechno ostatní, co lze zajistit svépomocí.

U podpaží se tento jev neprojevil, což by mohlo souviset s vyšší průměrnou frekvencí odstraňování ochlupení v podpaží, která byla vyšší než u nohou a klína (nohy a klín vykazovaly srovnatelnou průměrnou frekvenci). Dovoluji si domnívat se, že to může naznačovat odlišnost vztahu a postoje vůči ochlupení v podpaží versus nohám a klínu. Na podpaží, jak se zdá, jsou vyšší hygienické nároky, což naznačují i výsledky naší pilotní studie. Navíc pokud se ženy v podpaží holí častěji než v klíně a na nohou, tak je pravděpodobné, že se partii podpaží věnují s rutinní pravidelností tak, že už prakticky nezbývá prostor pro nějakou variabilitu v častosti (tj. dostavuje se efekt stropu), zatímco u zbylých dvou partií, nohou a klína, tu ještě prostor pro vyšší frekvenci existuje. To znamená, že nárok na absolutně hladké podpaží je mnohem vyšší než na ostatní tělesné partie.

Respondentky, které uvedly nižší věk, v němž si začaly odstraňovat ochlupení v klíně, zároveň uvedly častější praktikování análního sexu a s ním spojených aktivit. Sexuální zkušenost (respektive její faktor 3) je tedy s velkou pravděpodobností propojená s „holením“ klína, zvláště uvažíme-li, že faktor 3 (anální praktiky) by se v našem vzorku dal považovat za index (zástupce) všech nejneobvyklejších aktivit. Náš vzorek bohužel nebyl dostatečně variabilní (ženy neměly dostatečnou šíři zkušeností), aby se ve faktorové analýze objevil faktor, který by zahrnoval i sado-maso, lesbický a skupinový sex apod. Jediné, v čem byla patrná vysoká variabilita, byly právě výše zmíněné anální praktiky.

Avšak je důležité podotknout, že ženy, které si dříve začaly odstraňovat pubické ochlupení, mají, jak jsme také zjistily, nižší stupeň vzdělání. Tady je vysoce pravděpodobné, že vztah věku začátku holení a dosaženého vzdělání bude zprostředkován věkem, protože mladší ženy pravděpodobně budou mít nižší dosažené vzdělání. Tím pádem tu vliv samotného vzdělání nemusí hrát tak významnou roli. Pro další interpretaci by bylo nutné prozkoumat tuto problematiku podrobněji, zeptat se například i na věk zahájení sexuálního života, promiskuitu, konkrétní četnost sexuálních aktivit atp., což může být předmětem dalších výzkumů. Tudíž sexuální zkušenosti, jak se zdá souvisí pouze s věkem začátku odstraňování pubického ochlupení, což je logické z hlediska toho, že sexualita je směřována právě zejména ke genitáliím.

Odůvodnění „Cítím se čistější“ uváděly ženy, co se podpaží týká, s nejsilnějším důrazem, jako druhé nejdůležitější odůvodnění bylo považováno „Připadám si přitažlivěji“. Tímto byla potvrzena naše hypotéza, avšak obdobný výsledek se ukázal i u partie klína, což naznačuje, že ženy buď, co se důvodů odstraňování týká, nečiní tak velký rozdíl mezi jednotlivými partiemi, nebo mají tendenci svá odůvodnění zobecňovat na tělo jako takové. Avšak také by to mohlo značit, že vyholené podpaží se respondentkám zdálo jako hygieničtější, tj. „nepáchne“, na což je velký společenský tlak. Zatímco je možné, že u klína to byl nejprve partner (první partner), kvůli kterému to dané ženy udělaly, například proto, že na základě soudobého všeobecného tlaku doufaly, že splní očekávání svého partnera. A pokud se sekaly s pozitivní reakcí, tak i nadále pokračovaly v „úspěšné praxi“ v současné době si tento důvod ani nemusejí uvědomovat a uvádějí tak důvody, které mají verbalizované a racionálně ověřené. Ostatně málokdo si dokáže připustit, že něco, co dělá je pod volným tlakem někoho druhého. Bohužel v našem vzorku nelze rozlišit dostatek vztahových začátečnic versus vztahově pokročilých žen.

Možným vysvětlením také může být, že pro respondentky bylo obtížné tyto důvody formulovat, nebo to mohlo být ovlivněno charakterem dotazníku, například se nechtěly u

daných otázek příliš zdržovat a tak sklouzávaly k tomu, že zaškrtovaly u různých partií podobné hodnoty. Podle Tiggeman a Kenyon (1998) mají ženy při posuzování svého současného chování sklon odůvodňovat své chování z hlediska femininních důvodů a důvodu atraktivity, což v našem případě zastupoval důvod týkající se zvýšené přitažlivosti.

Odůvodnění „Můj partner to po mně vyžaduje“ tudíž nebylo u partie klína uváděno nejčastěji, tak jak jsme na základě hypotéz očekávaly. Naopak bylo jako nejčastější odůvodnění uváděno „Cítím se čistější“ a „Připadám si přitažlivěji“, což bylo obdobné také u podpaží, jak je uvedeno výše. Tyto výsledky se navíc pro partii podpaží a klína prakticky shodují se závěry Tiggeman a Hodgson (1998). Jen u partie nohou bylo naše pořadí důležitosti důvodů přesně opačné než v uvedené studii, a to tak, že důvod „Připadám si přitažlivěji“ byl uváděn s nejsilnějším důrazem, následován důvodem „Cítím se ženštěji“ a „Mám ráda pocit sametově hebké pleti“. To, že naše hypotéza nebyla potvrzena, by mohlo být způsobeno právě nešikovnou formulací odůvodnění „Můj partner to po mně vyžaduje“, možná by bylo lepší vynechat zde onen striktní a příkazující tón a namísto toho použít např. větu „Dělám to kvůli partnerovi“, nebo „Myslím si/vím, že se to partnerovi líbí“.

Souvislost demografických údajů a věku začátku a frekvence odstraňování ochlupení

U partie nohou bylo zjištěno, že čím byly respondentky starší, tím uváděly vyšší věk začátku odstraňování ochlupení na nohou. Toto koresponduje s poznatky Toerien, Wilkinson a Choi (2005), ačkoliv ty se zabývaly skutečností, zdali si ženy vůbec někdy ochlupení na nohou odstraňovaly a signifikantní rozdíl našly pouze mezi skupinami žen staršími 51 let a ostatními mladšími věkovými kategoriemi. Tudíž skutečnost, že na našem vzorku žen ve věku od 20 do 30 let se korelace s věkem projevila, může dle mého odkazovat právě ke skutečnosti, že u nás je praxe odstraňování tělesného ochlupení poměrně nová a proto mnoho žen, kterým se v současné době blíží věk 30 let, začínaly s odstraňováním ochlupení až později než dívky, kterým je v současné době kolem 20 let.

Další poznatek co se nohou týká je ten, že respondentky s vyšším dosaženým vzděláním začaly s odstraňováním ochlupení na nohou později a zároveň si jej odstraňovaly méně často, by mohl souviset s rozložením našeho vzorku, kdy většinu tvořily ženy, které jsou studentkami, nebo mají v úmyslu ve studiu pokračovat. Tudíž vztah mezi vzděláním a začátkem holení existuje vlastně díky vyšší věku coby zprostředkující proměnné.

Korelace s věkem se projevila také u partie podpaží. Čím byly respondentky starší, tím později si začaly odstraňovat ochlupení v podpaží. Respondentky s vyšší současnou hodnotou BMI si začaly ochlupení v podpaží odstraňovat dříve než respondentky s nižší hodnotou BMI. Za předpokladu, že tyto ženy měly obdobné, tedy vyšší BMI již ve věku začátku odstraňování, je možné, že se více zabývaly vlastním tělem již v pubertě, na rozdíl od dívek s nižším BMI. Bohužel se dosavadní studie souvislostmi mezi BMI a odstraňováním tělesného ochlupení příliš nezabývaly. Zde snad mohu zmínit studii Smolak a Murnen (2011), které ve svých hypotézách předpokládaly, že ženy, které si odstraňují pubické ochlupení, budou vykazovat vyšší touhu po štíhlosti, to se ale ve výsledku nepotvrdilo. V jedné z brazilských studií analyzovali výzkumníci vnímání vlastního těla u dospívajících a zjistili, že dívky se sklony k nadváze byly mnohem více nespokojené se svým tělem než dívky se sklonem k podvýživě. Dívky, které neodpovídají normě štíhlosti mají v tomto důsledku tendenci ke sníženému sebehodnocení (Langoni et al., 2011). V dalším výzkumu by proto bylo vhodné zařadit do dotazníků například Rosenbergovu škálu sebehodnocení (RSES, Rosenberg, 1965) a zaměřit se také na to, jaké bylo BMI respondentek v době jejich dospívání.

Respondentky s vyšším vzděláním si začaly odstraňovat ochlupení v podpaží v pozdějším věku. Korelace se vzděláním by se dala vysvětlit, obdobně jako u nohou, charakterem našeho vzorku a vztahem mezi věkem a „holením“.

Také u partie klína se projevila korelace s věkem a vzděláním, oboje má dle mého názoru stejné vysvětlení jako u ostatních dvou tělesných partií. Starší respondentky (u nichž je pravděpodobnost vyššího dosaženého vzdělání) si tedy začaly později odstraňovat pubické ochlupení. Respondentky, které do 15 let věku žily ve větší obci, si odstraňují pubické ochlupení častěji. Zde by se mohl projevit jakýsi „efekt města“, například Petroski et al. (2012) porovnávali jak dospívající (11-17 let) formulují svou nespokojenost s vlastním tělem. Zatímco městské děti uváděly estetické důvody, tak děti z venkova kladly větší důraz na sebehodnocení. Z toho je patrný odlišný přístup k vlastnímu tělu v závislosti na velikosti obce, což by mohlo hrát roli i v našich výsledcích. Dospívající z městských oblastí vykazovali vyšší nespokojenost s vlastním tělem a více projevovali přání být štíhlejší (Petroski et al., 2012).

***Souvislost charakteristik ochlupení a jejich vnímání a věku začátku a frekvence
odstraňování ochlupení***

Ženy, které vnímají své ochlupení na nohou jako hustší a jeho růst jako rychlejší, uváděly, že si ochlupení na nohou odstraňují častěji. To znamená, že hustota a rychlost růstu ochlupení na nohou nemá vliv na věk začátku praktik odstraňování ochlupení na nohou, ale pouze na frekvenci. Zatímco skutečnost, zdali rostoucí ochlupení na nohou respondentkám vadí, má vliv na obojí, jak na věk začátku praxe odstraňování ochlupení, tak i na frekvenci. Ženy, kterým více vadí dorůstající ochlupení na nohou, si toto ochlupení začaly odstraňovat v dřívějším věku a odstraňují si jej častěji. Zde, u partie nohou, se tak ukázal jako správný náš předchozí předpoklad z pilotní studie – vliv postoje k dorůstajícímu ochlupení na věk začátku a frekvenci jeho odstraňování.

Ženy, které vnímají své ochlupení v podpaží jako hustší, jeho růst jako rychlejší a více jim vadí jeho dorůstání, si jej častěji odstraňují. Hustota, rychlost a postoje k ochlupení v podpaží nemají vliv na věk začátku odstraňování, ale pouze na frekvenci. V tomto se partie podpaží liší od partie nohou, u které má postoj k ochlupení navíc vliv i na věk začátku praxe. To, že u podpaží se tento vliv neprojevil, by se dalo podle mého názoru vysvětlit tím, že ženy uváděly nižší věk začátku odstraňování ochlupení na nohou než v podpaží. Je tedy možné, že prvotně jim v té době vadilo ochlupení na nohách, což bylo impulsem rozhodnutí začít se holit, a podpaží si začaly holit až vzápětí.

Co se týká partie klína a vlivu proměnných na věk začátku jeho odstraňování, pak ženy, které vnímají rychlost růstu svého ochlupení v klíně jako rychlejší a jeho barvu jako tmavší, si jej začaly odstraňovat v pozdějším věku. Zde se sice vliv rychlosti a barvy pubického ochlupení projevil i na věku začátku odstraňování pubického ochlupení, avšak jedná se o poměrně paradoxní poznatek. Je možné, že zde by mohlo mít vliv například to, že tyto ženy začínaly s odstraňováním ochlupení až na základě toho, že tuto „rozmáhající se“ praxi viděly u jiných žen a díky tomu na ně mohl být vyvíjen tlak okolí a pocit studu, z toho důvodu by v současné době mohly hodnotit své ochlupení jako rychleji rostoucí a jeho barvu jako tmavší. Tento poznatek však také volá po hlubším prozkoumání. Dále ženy, které vnímají rychlost růstu svého ochlupení v klíně jako rychlejší a vadí jim dorůstající ochlupení v této partii, si jej odstraňují častěji. Hustota a barva tedy nemá vliv na frekvenci odstraňování ochlupení, ale pouze na věk začátku odstraňování ochlupení v klíně.

Ovšem u všech výše zmíněných vztahů to také může být všechno naopak, vzhledem k tomu, že se jednalo o korelace, může být vztah kauzality obrácený; tedy ženy, které si začaly ochlupení odstraňovat dříve, mohou mít vzhledem k této skutečnosti zvýšenou citlivost na vnímání svého ochlupení, více jim vadí, považují ho za hustší a rychleji rostoucí, případně tmavší. Tím pádem jsou zvyklé odstraňovat si jej častěji.

Souvislost demografických údajů, tělesné péče a sexuálních zkušeností

S ohledem na faktory tělesné péče se ukázalo, že respondentky, které žily do 15 let věku v menší obci, nosí méně častěji drahé a značkové oblečení, či obuv. Toto zjištění by mohlo být interpretováno tak, že ženy, které pocházejí z menších obcí (či vesnic), také s vyšší pravděpodobností pocházejí z rodin s nižším průměrným příjmem. Tím pádem by to mohlo znamenat, že i nadále tyto ženy nemají takové finanční prostředky, aby si mohly dovolit dražší a značkovější oděv či obuv, a to především i vzhledem ke skutečnosti, že v našem vzorku bylo velké zastoupení studentek. Ženy, které žily, nebo v současnosti žijí ve větší obci, chodí méně na manikúru a pedikúru. Souvislost velikosti obce, ve které respondentky žily, nebo žijí a chození na manikúru a pedikúru by se dala interpretovat s ohledem na symboliku této procedury. Přesněji řečeno jsou tyto procedury fakticky i finančně dostupnější než například výše zmíněný nákup oblečení a obuvi. Je možné, že ženy v menších městech jsou pod větším tlakem chodit na tyto procedury, respektive na menší obci je těmto praktikám přikládán odlišný význam než ve větších městech. Tomu by mohla napovídat i další zjištěná souvislost mezi vzděláním. Respondentky s vyšším vzděláním totiž uváděly, že chodí méně na manikúru a pedikúru a mají lepší životosprávu a více cvičí. Je možné, že ženy s vyšším vzděláním, jejichž zastoupení je vyšší ve větších obcích³⁹ nemají tak silnou potřebu navštěvovat specializované salony pro úpravu nehtů. To může být způsobeno tím, že tyto ženy nemají takové nutkání využívat tyto služby a realizují se v jiných sférách. Avšak vysvětlení lze hledat i v tom, že jelikož v našem vzorku bylo vysoké zastoupení studentek, tak tyto ženy jsou často finančně nesoběstačné, na rozdíl od žen, které ukončily své vzdělávání maturitou na střední škole a samy si již v současné době vydělávají na živobytí.

V případě faktorů sexuálních zkušeností byla signifikantní tři zjištění. Za prvé ženy, které žijí v současné době ve větší obci, častěji masturbují. To by mohlo naznačovat vyšší

---

³⁹ Pro Královéhradecký kraj platí, že v obcích o velikosti do 199 ob. je poměr velikosti obce/VŠ vzdělaným cca 1/12. V obcích o velikosti 5-9,9 tis. obyvatel je tento poměr 1/10, u obcí o velikosti 50-99,9 tis. ob. poměr činí 1/6. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500318E61/\\$File/cz052_pvkr041.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/9500318E61/$File/cz052_pvkr041.pdf).

otevřenost městské kultury k této praktice. Za druhé respondentky s nižším vzděláním více provozují anální sex a s ním spojené praktiky. Tato skutečnost by mohla být interpretována právě úrovní vzdělání. Anální praktiky jsou mnohdy vnímány jako více tabuizované a méně četné, mnoho žen často odmítá tuto praktiku. Dle mého názoru, pak ženy s nižším vzděláním mohou být díky horšímu platovému ohodnocení v zaměstnání více závislé na svých mužských protějšcích a tím pádem jsou více ochotné jim v těchto praktikách vyhovět. Bohužel s jistotou nevíme, zdali tyto ženy nejsou studentky a prozatím mladší, tudíž i otevřenější různým experimentům v oblasti sexu. Pro tuto domněnku také neexistuje konkrétní podrobný odborný podklad. Za třetí bylo zjištěno, že respondentky s nižším příjmem se více věnují vzájemnému dotýkání a s ním spojeným sexuálními aktivitám. Dotýkání bylo v naší studii charakterizováno jako vzájemné dotýkání se genitálií rukou. Možná by zde bylo na místě obdobné vysvětlení jako pro vyšší výskyt análních praktik u žen s nižším vzděláním. Avšak je třeba brát v potaz také to, že dotýkání se může být na rozdíl od análních praktik více záležitostí, do které vstupují city, nežli sexuální chtíč. Také by to mohlo naznačovat, že ženy s vyšším příjmem tráví více času v zaměstnání, zabývají se kariérou a na podobné „zbytečné“ aktivity nemají čas a chuť, případně vůbec nemají v současné době stálého partnera. Ovšem mohlo by o také znamenat, že soběstačná žena nemá tolik zapotřebí dávat najevo partnerovi své city.

Souvislost demografických údajů, postoje k sexuálním aktivitám, postoje k vlastním genitáliím a atraktivitě

Jak ženy, které do 15 let žily ve větší obci, tak i ženy, které v současné době pobývají ve větší obci, mají otevřenější postoj k sexu, pozitivnější postoj k vlastním genitáliím a připadají si atraktivnější. Ženy, které uvedly, že ve větší míře nosí drahé a značkové oblečení, se zároveň hodnotily jako atraktivnější. To by mohlo souviset s předchozím zjištěním, že drahé a značkové oblečení nosí více ženy, které do 15 let žily ve větší obci. Zkrátka města jsou obecně centrem otevřenějšího života, vyznačují se větší dynamikou tamního života, tudíž je opodstatněné, že tyto znaky se přenášejí i na jeho obyvatele, bohužel se tématem sexuality ve městech versus na vesnicích doposud nikdo komplexněji nezabýval.

***Souvislost postoje k sexuálním aktivitám, postoje k vlastním genitáliím, počtem
sexuálních partnerů a faktorů sexuálních zkušeností***

Ženy, které mají pozitivnější postoj k sexu, častěji masturbují a samy aktivně vyhledávají pornografické materiály, také se častěji oddávají análnímu sexu a s ním spojeným aktivitám a vzájemnému dráždění s partnerem. Je nasnadě, že by právě pozitivní postoj k sexuálním aktivitám mohl být prediktorem těchto aktivit jako takových.

Ženy, které mají pozitivnější postoj ke svým genitáliím, častěji masturbují, samy aktivně vyhledávají pornografické materiály a více se oddávají vzájemnému dráždění s partnerem. Vzájemné dráždění jsme charakterizovaly jako orální stimulaci, takže je prakticky logické, že ženy které „mají své genitálie rády“, nemají problém s podobnými aktivitami.

Ženy, které měly více sexuálních partnerů, častěji masturbují, samy aktivně vyhledávají pornografické materiály a více se oddávají análnímu sexu a s ním spojeným aktivitám. De facto i počet sexuálních partnerů může vypovídat o určité „zkušenosti“ v sexuálních aktivitách, avšak i tento výsledek si vyžaduje hlubší prozkoumání.

Typy úprav pubického ochlupení

Hollywood a brazilský typ úpravy pubického ochlupení byly v uvedeném pořadí uváděny nejčastěji. To znamená, že největší podíl žen (60%) si odstraňuje veškeré pubické ochlupení, o necelou polovinu menší podíl žen (35%) si ponechává čárku pubického ochlupení na stydkém pahorku. A jako třetí nejčastější styl (12%) měl nejvyšší zastoupení „playboy“ styl, což je libovolný ornament pubického ochlupení na stydkém pahorku. Herbenick et al. (2010) evidovaly u žen ve věkové kategorii 18-24 let obdobné procentuální hodnoty, jaké jsme zaznamenaly i my.

Je možné, že právě mediální masáž má v tomto ohledu významný vliv na rozhodování žen, jakou úpravu pubického ochlupení zvolit. Následně si již tyto trendy začínají žít vlastním životem, ženy se setkávají ve sprchách bazénů a saun, čtou ženské časopisy, rady, ve kterém salónu je ta nejlepší péče a také to, co se nejvíce mužům u žen v klíně líbí. Tím pádem je pochopitelné, že dřív nebo později se musejí rozhodnout pro ten který styl úpravy, podobně a paralelně s tím jako se rozhodují, jestli si na jaře nechat zkrátit účes. A vzhledem k tomu, že se prozatím „nenosí“ taková variabilita jako co se vlasových účesů týká, musejí se ženy spokojit s několika styly úprav ochlupení, tím pádem mají jednotlivé styly úprav tak vysoké procentuelní zastoupení.

Závěr

Cílem této studie bylo prozkoumat hlouběji problematiku odstraňování tělesného ochlupení v různých tělesných partiích, na nohou, v podpaží a v klíně. Naše studie je výjimečná v tom, že dosud v českém prostředí nebyla tato problematika zkoumána komplexněji.

V teoretické části jsme shrnuly biologické aspekty odstraňování tělesného ochlupení, včetně rozdílů mezi muži a ženami. Nastínily jsme převládající teorie, které vysvětlují absenci rozsáhlého tělesného ochlupení a přítomnost terciárního ochlupení, tak i dosavadní přístupy k ochlupení napříč různými historickými dobami a zeměpisnými kulturami. A nezapomněly jsme ani nastínit jak současné trendy a praktiky v odstraňování tělesného ochlupení, tak i moderní metody, které zabraňují opětovnému růstu ochlupení. Tímto jsme připravily půdu pro první dvě naše ústřední hypotézy, které měly za cíl ověřit možnou souvislost odstraňování tělesného ochlupení, tělesné péče a sexuálních zkušeností.

V části empirické jsme se prvně zaměřily na explorativní charakter výzkumu a to provedením série kvalitativních rozhovorů, jejichž účelem bylo lépe pochopit to, jak ženy samotné artikulují tuto problematiku, jakým způsobem o ní hovoří a co je obsahem a stěžejním bodem jejich promluv. Tato část umožnila vznik dalších dvou hypotéz.

A nakonec jsme prostřednictvím dotazníkové studie na vzorku 111 žen mohly ověřit naše hypotézy a lépe tak pochopit praxi odstraňování ochlupení v prostředí ČR. Ve výsledku se zcela potvrdila jedna z hypotéz, další dvě hlavní hypotézy se potvrdily jen částečně a poslední z hypotéz byla zcela vyvrácena. Avšak statistická analýza přinesla i jiné podnětné výsledky hodné zamyšlení. Doufejme, že se nám alespoň podařilo navrhnout další směr výzkumu problematiky odstraňování tělesného ochlupení a další obdobné studie na sebe nenechají dlouho čekat. Snad ve svém hledáčku zaměří i opačné pohlaví, pro které bohužel v této studii nezbyl čas a prostor.

Literatura

- Basow, Susan A. 1991. „The Hairless Ideal: Women and their Body Hair“. *Psychology of Women Quarterly* 15: 83-96.
- Benedictová, Ruth. 1999. *Vzorke kultury*. Praha: Argo.
- Berger, Peter L., Thomas Luckmann. 1999. *Sociální konstrukce reality. Pojednání o sociologii vědění*. CDK.
- Dault, Meredith Suzanne. 2011. *The Last Triangle: Sex, Money and the Politics of Pubic Hair*. Kingston: Queen's University.
- Diamond, Jared. 2003. *Proč máme rádi sex? Evoluce lidské sexuality*. Praha: Academia.
- Dixson, Barnaby James Wyld. s.d. *Sexual Selection and the Evolution of Human Physique*. s.l.: s.n.
- Field, Andy. 2005. *Discovering Statistics Using SPSS*. London: SAGE Publications.
- Fitts, Mako. 2008. „Body Image“. In Judi O'Brien (ed.). *Encyclopedia of Gender and Society*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, s. 82-87.
- Ipser, Jan. 2003. *Evoluční biologie: Studijní opora pro posluchače kombinovaného bakalářského studia biologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně.
- Girman, C.J., T. Rhodes, F.R.W. Lilly, S.S. Guo, R.M. Siervogal, D.L. Patrick, W.C. Chumlea. 1998. „Effects of self-perceived hair loss in a community sample of men“. *Dermatol* 197: 223-229.
- Goffman, Erving. 1999. *Všichni hrajeme divadlo: sebe prezentace v každodenním životě*. Praha: Nakladatelství studia Ypsilon.
- Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- Herbenick, Debra, Vanessa Schick, Michale Reece, Stephanie Sanders, J. Deniss Fortenberry. 2010. „Pubic hair removal among woman in the United States: Prevalence, Methods and Characteristics“. *Journal of Sexual Medicine* 7(10): 3322-3330.
- Herbenick, Debra, Michael Reece. 2010. „Development and validation of the female genital self image scale“. *Journal of Sexual Medicine* 7: 1822–1830.
- Kaufman, Keith D. 2002. „Androgens and alopecia“. *Molecular and Cellular Endocrinology* 198: 89-95.

- Kohoutová, Dagmar, Anna Rubešová, Jan Havlíček. 2012. „Shaving of axillary hair has only a transient effect on perceived body odor pleasantness“. *Behavioral Ecology and Sociobiology* 66(4): 569-581.
- Komárek, Stanislav. 2008. *Příroda a kultura: Svět jevů a svět interpretací*. Praha: Academia.
- Labre, Magdala Peixoto. 2002. „The Brazilian Wax: New Hairlessness Norm for Women?“. *Journal of Communication Inquiry* 26: 113.
- Langoni, Paulo Oscar de Oliveira, Denise Rangel Ganzo de Castro Aerts, Gehysa Guimarães Alves, Sheila Gonçalves Câmara. 2011. „Prevalence of body image dissatisfaction and associated factors in scholastic adolescents“. *Revista da Sociedade de Psicologia do Rio Grande do Sul* 12(1): 23-30.
- Lippa, Richard. 2009. *Příroda a výchova*. Praha: Academia.
- Martins, Yolanda, Marika Tiggeman, Libby Churchett. 2008. „Hair today, gone tomorrow: A comparison of body hair removal practices in gay and heterosexual men“. *Body Image* 5: 312-316.
- Morris, Desmond. 1971. *Nahá opice*. Praha: Mír. Přeložil Ladislav Smutek.
- Pagel, Mark, Walter Bodmer. 2003. „A naked ape would have fewer parasites“. *Proceedings of Royal Society London* 270: 117-119.
- Pan, Katherine. 2011. *Good Bush, Bad Bush: Self Representation of Women's Gender/Sexual Identities in Grooming Behavior*. New York University. Under the direction of Ruth Horowitz.
- Petroski, Edio Luiz, Andreia Pelegrini, Maria Fatima Glaner. 2012. „Reasons and prevalence of body image dissatisfaction in adolescents“. *Ciencia & Saude Coletiva* 17(4): 1071-1077.
- Ramsey, Sarah, Clare Sweeney, Michale Fraser, Gren Pares. 2009. „Pubic hair and sexuality: A review“. *Journal of Sexual Medicine* 6: 2102-2110.
- Randall, Valeria Ann, Natalia V. Botchkareva. 2009. „The biology of hair growth“. In: Ahluwalia G.A, ed. *Cosmetic applications of laser and light based systems*. Chapter 1, pp. 3-35. USA - William Andrew Inc.
- Rantala, M. J. 2007. „Evolution of nakedness in Homo sapiens“. *Journal of Zoology* 273(1), 1-7.
- Rejman, Ladislav. 1971. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN.
- Rhucharoenpornpanich, Orratai, Aphichat Chamrathirong, Warunee Fongkaew, Brenda A. Miller, Pamela K. Cupp, Michael J. Rosati, Hilary F. Byrnes, Katharine

- A. Atwood, Warunee Chookhare. 2012. „Parent - teen communication about sex in urban Thai families“. *Journal of Health Communication* 17(4): 380-396.
- Riddell, Lenore, Hannah Varto and Zoe G. Hodgson. 2010. “Smooth talking: The phenomenon of pubic hair removal in women”. *The Canadian Journal of Human Sexuality* 19: 121-130. Dostupné z: <http://posterdocuments.com/assets/posters/riddellpantyposterjune12011pdf.pdf>.
  - Rigakos, Bessie. 2010. *University Students' Attitudes Towards Body Hair And Hair Removal: An Exploration Of The Effects Of Background Characteristics, Socialization, And Societal Pressures*. Wayne State University Dissertations. Paper 112. Dostupné z: http://digitalcommons.wayne.edu/oa_dissertations/112.
  - Rosenberg, Morris. 1965. *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
  - Smolak, Linda, Sarah K. Murnen. 2011. „Gender, self-objectification and pubic hair removal“. *Sex Roles* 65: 506-517.
  - Soo, May L.M., Richard J. Stevenson. 2007. „The moralisation of body odor“. *Mankind Quarterly* 47(3): 25-56.
  - Story, Marilyn D. 1979. „Sexual Attitudes for Self and Others Questionnaire“. In Terri D., Fischer et al. (ed.). *Handbook of Sexuality-Related Measures*. Routledge, 88-90.
  - Strauss, Anselm, Juliet Corbinová. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert.
  - Štork, Jiří, et. al. 2008. *Dermatovenerologie*. Galén – Karolinum.
  - Tiggeman, Marika, Sarah J. Kenyon. 1998. „The hairlessness norm: The removal of body hair in women“. *Sex Roles* 39: 873-885.
  - Tiggeman, Marika, Christiane Lewis. 2004. „Attitudes toward body hair: Relationship with disgust sensitivity“. *Psychology of Women Quarterly* 28: 381-387.
  - Tiggemann, Marika, Suzanna Hodgson. 2008. “The Hairlessness Norm Extended: Reasons for and Predictors of Women’s Body Hair Removal at Different Body Sites.” *Sex Roles* 59: 889-897.
  - Toerien, Merran, Sue Wilkinson, Precilla Y.L. Choi. 2005. „Body hair removal: The ‚mundane‘ production of normative femininity“. *Sex Roles* 52: 399–406.
  - Vondruška, Vlastimil. 2007. *Intimní historie*. Brno: MOBA.

- Weigle, Elizabeth. 2007. *The american trend of female pubic hair removal: Exploring a popular culture body modification*. The University of Georgia. Under the direction of José Blanco F.
- West, Peyton M., Craig Packer. 2002. „Sexual selection, temperature and the lion’s mane“. *Science* 297(5585): 1339-1343.
- Wheeler, P.E. 1984. „The evolution of bipedality and loss of functional body hair in hominids“. *Journal of Human Evolution* 13(1): 91-98.
- Wheeler, P.E. 1992. „The influence of the loss of functional body hair on the energy and water budgets of early hominids“. *Journal of Human Evolution* 23: 379–388.
- Zahavi, Amotz. 1975. „Mate selection: a selection for a handicap“. *J. Theor. Biol.* 53: 205–214.
- Zrzavý, Josef. 1977. *Anatomie pro výtvarníky*. Praha: Avicenum.

Webové stránky:

- www.cojeco.cz, Encyklopedie Cojeco
- cs.wikipedia.org, Wikipedie
- www.czso.cz, Český statistický úřad
- depilace.net
- en.wikipedia.org, Wikipedia
- www.ghc.cz, Klinika GHC
- leccos.com
- mathworld.wolfram.com, Wolfram Mathworld
- www.medicina.cz
- mikrom.cz, Mikrom’s blog
- ona.idnes.cz, OnaDnes
- www.pediatricie-motol.cz, Pediatrická klinika
- posterdocuments.com, Posterdocuments
- salonpohoda.cz
- scienceworld.cz
- slovník-cizich-slov.abz.cz, ABZ slovník cizích slov
- www.slovník-cizich-slov.net
- www.tandfonline.com, Taylor & Francis online
- userweb.pedf.cuni.cz

Přílohy

Příloha 1. Otázky k interview

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Fakulta humanitních studií, katedra Obecné antropologie

Husníkova 2075, 155 00 Praha 13

Velice děkujeme za Váš zájem podílet se na našem výzkumném projektu „*Souvislost péče o tělo a odstraňování tělesného ochlupení*“ poskytnutím anonymizovaného rozhovoru, který by neměl trvat více než 40 minut. Výzkum je součástí širšího projektu ohledně tělesné péče a zároveň je součástí magisterské diplomové práce Lenky Köstingerové. Práce si klade za cíl zmapovat současné praktiky, motivace a postoje v rámci problematiky úpravy a odstraňování tělesného ochlupení. Přestože se jedná o poměrně rozšířený typ tělesných úprav, nebyla jim v rámci České republiky doposud věnována téměř žádná pozornost.

Bc. Lenka Köstingerová, Mgr. Lenka Nováková a Doc. Jan Havlíček, PhD.

Informovaný souhlas:

Nyní bychom Vás rádi požádali o vyplnění informovaného souhlasu, který je nutný k další výzkumné činnosti:

❖ Prohlašuji, že jsem byla seznámena s podmínkami účasti na výzkumu „*Souvislost péče o tělo a odstraňování tělesného ochlupení*“ a že se jej chci dobrovolně zúčastnit. Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a budou použity pouze pro vědecké účely. Rozumím tomu, že pokud se v průběhu rozhovoru objeví pro

mne obtížná témata, mohu odmítnout odpovědět na jakoukoliv otázku nebo kdykoliv ukončit rozhovor.

Ano, souhlasím

Ne, nesouhlasím

❖ Souhlasím s nahráváním svého rozhovoru s výzkumníkem a s analýzou výsledného zvukového záznamu a jeho přepisu. Rozumím tomu, že zvukový záznam bude důvěrně uchován anonymně, tj. bez jakékoliv spojitosti s mou osobou.

Ano, souhlasím

Ne, nesouhlasím

Jméno a příjmení:

Datum:

Podpis:

Otázky:

- I. Nakolik je pro Vás důležitá úprava zevnějšku?
- II. V dnešní době se často hovoří o odstraňování tělesného ochlupení, jak se k tomu stavíte Vy?

Nyní se budu ptát na jednotlivé tělesné partie:

- III. Holíte si nohy?
  1. Myslíte si, že je to mezi ženami v dnešní době obvyklá praktika?
  2. Kdy poprvé jste s tím Vy sama začala?
  3. Co Vás k tomu vedlo?
  4. Co Vás k tomu vede nyní?
  5. Jak často si ochlupení na nohou odstraňujete?
  6. Jakou metodu odstraňování v současné době používáte?
  7. Máte zkušenost i s jinými metodami odstraňování?
  8. Jak se cítíte, pokud zrovna nejste dokonale (hladce) oholená?
- IV. Holíte si oblast podpaží?
  1. Myslíte si, že je to mezi ženami v dnešní době obvyklá praktika?
  2. Kdy poprvé jste s tím Vy sama začala?
  3. Co Vás k tomu vedlo?

4. Co Vás k tomu vede nyní?
5. Jak často si ochlupení v podpaží odstraňujete?
6. Jakou metodu odstraňování v současné době používáte?
7. Máte zkušenost i s jinými metodami odstraňování?
8. Jak se cítíte, pokud zrovna nejste dokonale (hladce) oholená?

Nyní se přesuneme k poněkud intimnějším partiím:

V. Holíte si oblast klína?

1. Myslíte si, že je to mezi ženami v dnešní době obvyklá praktika?
2. Kdy poprvé jste s tím Vy sama začala?
3. Co Vás k tomu vedlo?
4. Co Vás k tomu vede nyní?
5. Jak často si ochlupení v oblasti klína odstraňujete?
6. Jakou metodu odstraňování v současné době používáte?
7. Máte zkušenost i s jinými metodami odstraňování?
8. Jak se cítíte, pokud zrovna nejste dokonale (hladce) oholená?

VI. Holíte si i jiné tělesné partie? Jaké? (*Např. některé ženy si holí i ruce apod.*)

1. Myslíte si, že je to mezi ženami v dnešní době obvyklá praktika?
2. Kdy poprvé jste s tím Vy sama začala?
3. Co Vás k tomu vedlo?
4. Co Vás k tomu vede nyní?
5. Jak často si ochlupení odstraňujete?
6. Jakou metodu odstraňování v současné době používáte?
7. Máte zkušenost i s jinými metodami odstraňování?
8. Jak se cítíte, pokud zrovna nejste dokonale (hladce) oholená?

(III. – VI.: pokud se objeví záporná odpověď „Momentálně se neholím“:

1. *Proč se neholíte?*
2. *Holila jste se někdy v minulosti?*
3. *Kdy poprvé jste s tím začala?*
4. *S jakými metodami odstraňování máte zkušenost?*
5. *Co Vás vedlo k tomu, že jste s holením přestala?*
6. *Myslíte si, že je obvyklé neholit se?)*

VII. *Zmínila jste, že máte trvale odstraněné ochlupení: Bylo to složité rozhodnutí? Rozhodla byste se stejně i nyní?*

VIII. Jak vnímáte oholené/neoholené osoby? Co si myslíte o ženách/mužích, jež se neholí?

IX. Jak by se Vám líbilo, kdyby se do módy vrátil trend přírodního ochlupení?

X. Máte představu, jak se k odstraňování ochlupení staví Vaše matka/babička?

XI. Projevoval některý z Vašich partnerů konkrétní preference v souvislosti s odstraňováním ochlupení?

XII. Myslíte si, že může mít úprava ochlupení vliv na sexualitu?

(vypnout diktafon)

XIII. Věk:

XIV. Rodinný stav:

XV. Nejvyšší dosažené vzdělání:

Pokud máte zájem být informována o výsledcích výzkumného projektu, velmi ráda Vás kontaktuji na Vámi uvedené emailové adrese.

Děkuji Vám za Váš čas a ochotu ke spolupráci.

Bc. Lenka Köstingerová

Příloha 2. Dotazník

Katedra obecné antropologie, Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova v Praze (www.fhs.cuni.cz/etologie)

Dobrý den,

velice děkujeme za Váš zájem podílet se na našem výzkumu „*Souvislost tělesné péče, sexuality a odstraňování tělesného ochlupení*“. Jeho cílem je zmapovat současné praktiky a postoje v rámci problematiky úprav a odstraňování tělesného ochlupení. Dotazník je zcela anonymní a není možné podle vyplněných údajů dohledat konkrétní hodnotitelku. Účast ve výzkumu můžete kdykoliv přerušit a Vámi vyplněné údaje nebudou ke zpracování výzkumu využity. Odpovídejte prosím pravdivě, žádná odpověď není “správná” nebo “špatná”. Vyplňování dotazníku by Vám nemělo zabrat více než 25 minut.

Děkujeme Vám za účast na výzkumu

Bc. Lenka Köstingerová, Mgr. Lenka Nováková, Mgr. Kateřina Klapilová, PhD. a Doc. Jan Havlíček, PhD.

Podmínky účasti ve výzkumu “*Souvislost tělesné péče, sexuality a odstraňování tělesného ochlupení*”: zúčastnit se mohou **ženy** od věku **15 let**.

Nyní bychom Vás rádi požádali o vyplnění informovaného souhlasu, který je nutný k další výzkumné činnosti: *Prohlašuji, že jsem byla seznámena s podmínkami účasti na výzkumu „Souvislost tělesné péče, sexuality a odstraňování tělesného ochlupení“ a že se jej chci dobrovolně zúčastnit. Beru na vědomí, že údaje poskytnuté pro účely tohoto výzkumu jsou anonymní a budou použity pouze pro vědecké účely.*

- Ano, souhlasím
- Ne, nesouhlasím

Jaké je Vaše pohlaví?

- Žena
- Muž

DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE

1. Kolik je Vám let?
2. Uveďte svou výšku (uveďte v centimetrech, například 170).
3. Uveďte svou váhu (uveďte v kilogramech, například 70).
4. Jak velká byla obec, ve které jste převážně žila do 15 let?

v obci nad 1 milion obyvatel/ v obci se 100 tisíci až 1 milionem obyvatel/ v obci s 50 tisíci až 100 tisíci obyvateli/ v obci se 30 tisíci až 50 tisíci obyvateli/ v obci s 10 tisíci až 30 tisíci obyvateli/ v obci se 3 tisíci až 10 tisíci obyvateli/ v obci s 1 tisícem až 3 tisíci obyvateli/ v obci do 1 tisíce obyvatel

5. Jak velká je obec, ve které převážně žijete dnes? *Odpovědi viz. předchozí otázka.*

6. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

neukončené základní vzdělání nebo základní vzdělání/ střední odborné (bez maturity)/ úplné střední (s maturitou)/ nástavbové studium (včetně pomaturitního studia)/ vyšší odborné vzdělání (Dis.)/ bakalářské (Bc., BcA.)/ magisterské (Ing., MUDr., JUDr., PhDr., Mgr., aj.)/ doktorské (Ph.D., ThD., DrSc., CSc.)

7. Uveďte Váš průměrný čistý měsíční příjem.

do 5 tisíc Kč/ do 10 tisíc Kč/ do 20 tisíc Kč/ do 30 tisíc Kč/ do 40 tisíc Kč/ do 50 tisíc Kč/ 50 tisíc Kč a více

8. Uveďte Váš rodinný stav.

svobodná/ vdaná/ rozvedená/ ovdovělá/ registrované partnerství

9. Uveďte prosím datum začátku (1. den) Vašeho posledního menstruačního krvácení (zapište datum ve formátu DD/MM/YYYY)

10. Užíváte hormonální antikoncepci? *Ano/Ne*

DOTAZNÍK ÚPRAV TĚLESNÉHO OCHLUPENÍ

Nyní bude následovat několik otázek týkajících se úprav Vašeho tělesného ochlupení. Znovu zdůrazňujeme, že veškeré odpovědi v tomto výzkumu jsou anonymní, nebudou poskytnuty žádné třetí osobě a budou využity pouze k výzkumným účelům.

1. Jak vnímáte hustotu Vašeho tělesného ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ?

Velmi řídké/ Spíše řídké/ Normální/ Spíše husté/ Velmi husté

2. Jak vnímáte rychlost růstu Vašeho tělesného ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ?

Velmi pomalá/ Spíše pomalá/ Normální/ Spíše rychlá/ Velmi rychlá

3. Jak vnímáte barvu Vašeho pubického ochlupení (u dospělé ženy se pubické ochlupení vyskytuje na stydkém pahorku a velkých stydkých pyscích)?

Velmi světlé 1/2/3/4/5 Velmi tmavé

4. Upravujete si v současné době ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ?

Ano/Ne

5. V jakém věku jste si začala upravovat ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ?

6. Jak často si ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ upravujete?

jednou za měsíc a méně/ 2-3krát za měsíc/ 1krát týdně/ 2-3krát týdně/ Denně

7. Jakou metodu úpravy ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ nejčastěji používáte?

holení (např. žiletkou, strojkem)/ depilační krémy/ domácí odstranění voskem/ profesionální odstranění voskem/ zastřihávání/ vytrhávání/epilace (např. pinzetou, strojkem)/ laserová metoda/ jiné

8. Vadí Vám dorůstající ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ?

Ne, vůbec 1/2/3/4/5 Ano, velmi

9. Jak jsou pro Vás následující důvody pro úpravu ochlupení na NOHOU/ v PODPAŽÍ/ v KLÍNĚ důležité?

Zcela nedůležité/ Spíše nedůležité/ Nevím/ Spíše důležité/ Zcela důležité

- a. V dnešní době je to nutnost.
- b. Můj partner to po mě vyžaduje.
- c. Zlepšuje to sexuální prožitek.
- d. Muži preferují oholené ženy.
- e. Připadám si přitažlivěji.
- f. Cítím se ženštěji.
- g. Cítím se čistější.
- h. Cítím se sebejistěji.
- i. Mám ráda pocit sametově hebké pleti.
- j. Je to forma sebevyjádření.

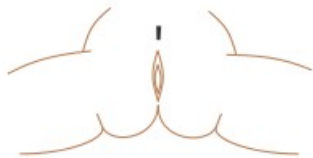
k. Mám pocit větší sebekontroly.

10. Uved'te prosím, jaké typy úpravy pubického ochlupení (ochlupení v klíně) nejčastěji praktikujete (Lze zaškrtnout více možností).

- *Kompletně vyholené, veškeré pubické ochlupení odstraněno ("Hollywood").*

- *Ponechán pouze svislý pruh pubického ochlupení v oblasti stydkého pahorku ("Brazilský").*

- *Ponecháno pouze pubické ochlupení na stydkém pahorku např. ve tvaru trojúhelníku, srdce, blesku atp. ("Playboy").*

- *Vyholena pouze oblast kolem linie plavek, třísla a oblast stehen ("Bikini").*

- *Nově dorůstající ochlupení záhy po předchozím úplném odstranění, nebo je veškeré pubické ochlupení zastříženo, zkráceno ("Strniště").*

· *Vyholen pouze stydký pahorek a ostatní ochlupení kolem stydkých pysků ponecháno.*

· *Jiné*

11. Heslovitě uveďte případné poznámky k úpravě Vašeho pubického ochlupení:

POSTOJ K SEXU

Následující otázky se týkají Vašich postojů k různým typům sexuálních aktivit. Uveďte prosím, zdali jsou pro Vás samotné tyto aktivity přijatelné, či nepřijatelné. Znovu zdůrazňujeme, že veškeré odpovědi v tomto výzkumu jsou anonymní, nebudou poskytnuty žádné třetí osobě a budou využity pouze k výzkumným účelům.

*Považuji za zcela nepřijatelnou/ Považuji za spíše nepřijatelnou/ Mám neutrální postoj/
Považuji za spíše přijatelnou/ Považuji za zcela přijatelnou*

1. Masturbaci jako způsob sexuálního uvolnění (Za předpokladu, že partnerovi důvěřujete a nehrozí riziko pohlavně přenosných chorob).
2. Vzájemná masturbace s osobou opačného pohlaví (Za předpokladu, že partnerovi důvěřujete a nehrozí riziko pohlavně přenosných chorob).
3. Vzájemná masturbace s osobou stejného pohlaví (Za předpokladu, že partnerovi důvěřujete a nehrozí riziko pohlavně přenosných chorob).
4. Pohlavní styk s osobou opačného pohlaví (Za předpokladu, že partnerovi důvěřujete a nehrozí riziko pohlavně přenosných chorob).
5. Orální sex s osobou opačného pohlaví (Za předpokladu, že partnerovi důvěřujete a nehrozí riziko pohlavně přenosných chorob).
6. Orální sex s osobou stejného pohlaví (Za předpokladu, že partnerovi důvěřujete a nehrozí riziko pohlavně přenosných chorob).
7. Sex s partnerem za přítomnosti dalších osob.
8. Udržovat najednou více než jeden sexuální vztah.
9. Žena, která je v rámci heterosexuálního vztahu občas průbojnější než její partner.
10. Využití erotiky (erotická literatura, obrázky, filmy, sex show na živo) pro stimulaci sexuálního vzrušení.
11. Pohlavní styk během menstruace.

FGSIS

Následující otázky se týkají Vašich postojů k intimním partiím. Znovu zdůrazňujeme, že veškeré odpovědi v tomto výzkumu jsou anonymní, nebudou poskytnuty žádné třetí osobě a budou využity pouze k výzkumným účelům.

Zcela nesouhlasím 1/2/3/4/5 Zcela souhlasím

1. Své genitálie vnímám pozitivně.
2. Jsem spokojena se vzhledem svých genitálií.
3. Je mi příjemné, pokud se můj sexuální partner dívá na mé genitálie.
4. Myslím, že mé genitálie hezky voní.
5. Myslím, že mé genitálie fungují tak jak by měly.
6. Při lékařském vyšetření mých genitálií se cítím pohodlně.
7. Mé genitálie mě NEpřivádí do rozpaků.

POČET PARTNERŮ

1. Uveďte prosím celkový počet Vašich sexuálních partnerů?
2. Uveďte prosím celkový počet Vašich dlouhodobých sexuálních partnerů (Za předpokladu, že se jednalo o vážný vztah a dokázali jste si s partnerem představit společnou budoucnost)?

SEXUÁLNÍ ZKUŠENOSTI

Následující otázky se týkají Vašich sexuálních zkušeností. Uveďte prosím, jak často se věnujete následujícím sexuálním aktivitám. Znovu zdůrazňujeme, že veškeré odpovědi v tomto výzkumu jsou anonymní, nebudou poskytnuty žádné třetí osobě a budou využity pouze k výzkumným účelům.

Nikdy/ Výjimečně/ Příležitostně/ Docela často/ Velmi často

1. Jak často se sprchujete nebo koupete s partnerem?
2. Jak často sledujete pornografické materiály s partnerem?
3. Jak často Vy sama aktivně vyhledáváte pornografické materiály?
4. Jak často Vy sama aktivně vyhledáváte nové sexuální zkušenosti?
5. Jak často používáte erotické pomůcky?

6. Jak často se věnujete lehkým sado-maso praktikám (využití lehké formy násilí v sexu)?
7. Jak často se věnujete tvrdším sado-maso praktikám (využití tvrdší formy násilí v sexu)?
8. Jak často se Váš partner dotýká Vašich genitálií rukou?
9. Jak často se dotýkáte partnerových genitálií rukou?
10. Jak často Váš partner dráždí Vaše genitálie ústy?
11. Jak často dráždíte partnerovy genitálie ústy?
12. Jak často masturbujete?
13. Jak často si s partnerem současně navzájem stimulujete genitálie ústy ("Poloha 69")?
14. Jak často se Váš partner dotýká Vašeho konečníku rukou?
15. Jak často se dotýkáte partnerova konečníku rukou?
16. Jak často Váš partner dráždí Váš konečník ústy?
17. Jak často dráždíte partnerův konečník ústy?
18. Jak často máte pohlavní styk, kdy muž je v pozici nahoře?
19. Jak často máte pohlavní styk, kdy žena je v pozici nahoře?
20. Jak často máte anální styk (styk do konečníku)?
21. Jak často máte lesbický sex (sex se ženou)?
22. Jak často máte skupinový sex (sex s více osobami najednou)?

PÉČE O TĚLO

Následující otázky se týkají Vašich vzhledových preferencí. Pokuste se prosím odpovědět na následující otázky podle toho, co je pro Vás nejvíce typické.

I. Postoj k oblékání:

Ne, je mi to jedno/ Většinou ne/ Jak kdy/ Většinou ano/ Ano, vždy

1. Nosíte drahé oblečení/boty?
2. Nosíte nepoškozený oděv/boty?
3. Nosíte čistý oděv/boty?
4. Nosíte značkové oblečení/boty?

II. Tělesné modifikace:

5. Máte piercing? *Ano/Ne*

Pokud ano, kde na Vašem těle se nachází?

6. Máte tetování? *Ano/Ne*

Pokud ano, heslovitě popište, kde na Vašem těle se nachází a co vyobrazuje.

7. Absolvovala jste někdy plastickou operaci? *Ano/Ne*

Pokud ano, heslovitě popište o jaký zákrok se jednalo.

III. Jak často se věnujete následující aktivitám:

Ne, nikdy/ Většinou ne/ Jak kdy/ Většinou ano/ Ano, vždy

8. Používáte deodorant, či antiperspirant?

9. Používáte parfém?

10. Máte pěstěné nehty?

11. Lakujete si nehty?

12. Líčíte se?

13. Máte upravený tvar obočí?

IV. Cvičení a životospráva

14. Jak často cvičíte?

*Vůbec nikdy, nebo nejvýše jednou za rok/ Několikrát za rok, nejvýše jednou měsíčně/
Několikrát za měsíc, nejvýše jednou za týden/ Dvakrát nebo vícekrát týdně/ Denně nebo
vícekrát denně*

15. Uveďte prosím o jaký typ aktivit se jedná.

16. Dodržujete správnou životosprávu?

Ne, vůbec/ Spíše ne/ Středně, jak kdy/ Spíše ano/ Ano, velmi

V. Jak často se věnujete následující aktivitám:

Ne, vůbec/ Výjimečně/ Příležitostně/ Docela často/ Velmi často

17. Držíte diety?

18. Chodíte ke kadeřníkovi?

19. Chodíte do solária?

20. Chodíte na kosmetiku?

21. Chodíte na manikúru?

22. Chodíte na pedikúru?

23. Máte vybělené zuby? *Ano/ Ne*

24. Jste fyzicky atraktivní (ohodnoťte sama sebe na škále)?

Velmi neatraktivní 1/2/3/4/5 Velmi atraktivní

ZÁVĚR

1. Chcete být informována o výsledcích výzkumu?
2. Máte zájem účastnit se i dalších výzkumů Etologie člověka probíhajících na Katedře obecné antropologie?
3. Uveďte, prosím, svoji e-mailovou adresu (tato nebude předávána osobám třetích stran), děkujeme.
4. Pokud máte nějaké otázky, návrhy, či připomínky, nebo se chcete o problematice něco více dozvědět, kontaktujte nás na našich webových stránkách www.fhs.cuni.cz/etologie, e-mailem na vyzkum.telesnapece@fhs.cuni.cz nebo nám zanechte vzkaz přímo zde.

Děkujeme Vám za Váš čas a ochotu ke spolupráci

Bc. Lenka Köstingerová, Mgr. Lenka Nováková, Mgr. Kateřina Klapilová, PhD. a Doc. Jan Havlíček, PhD.